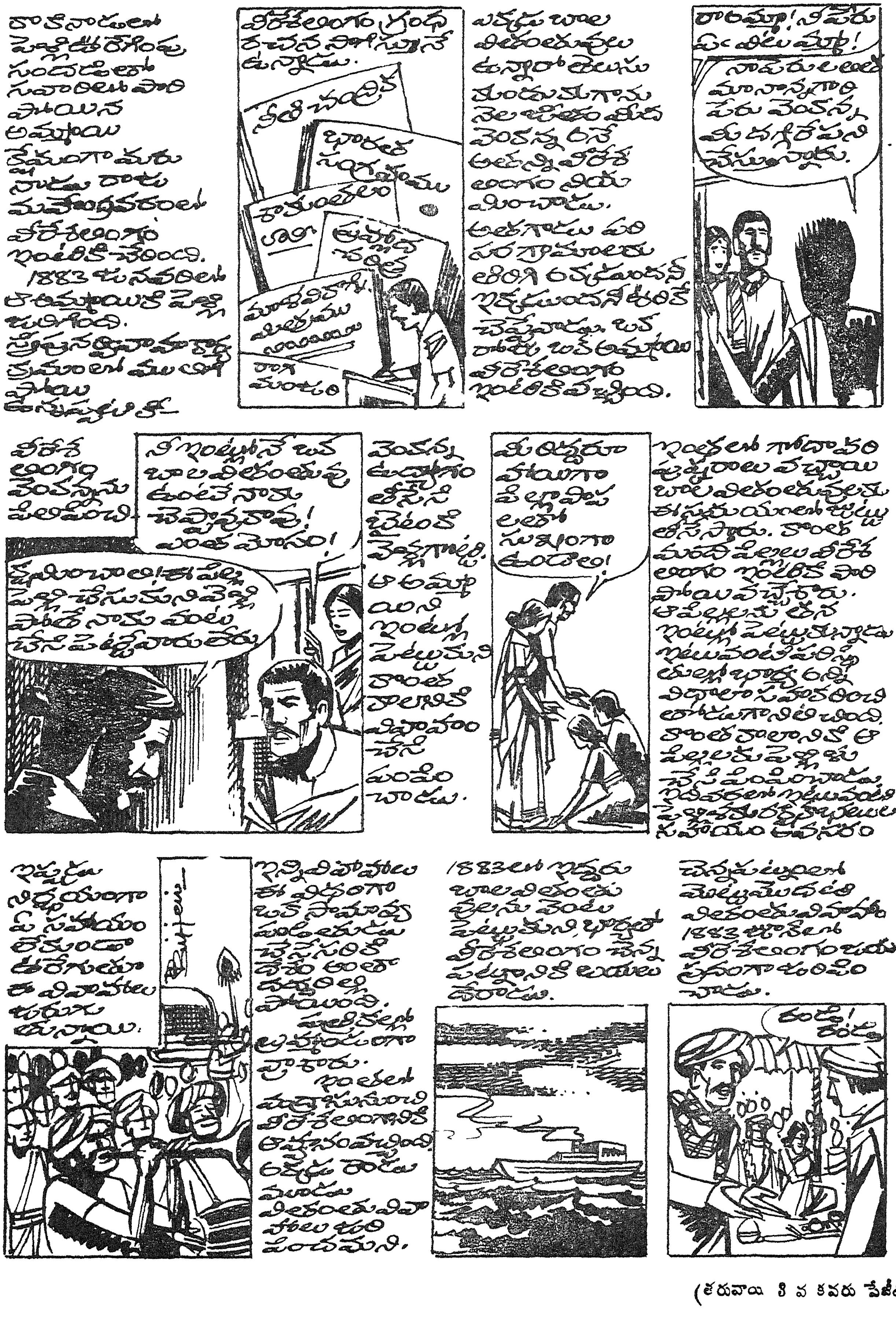


ఆంధ్ర ప్రదేశ్

ఏప్రిల్, 1977 వెల: 50 పైసలు

కందుకూరి వీరేశలింగం



(తరువాయి 3 వ కవరు పేజీలో)

ఆంధ్రప్రదేశ్

సంపుటి : 21 | ఏప్రిల్, 1977 | సంచిక : 5
చైత్ర-వైశాఖ, 1899 శా.శ.

ప్రధాన సంపాదకులు :
శ్రీరాజ్యం సిన్హా

సంపాదకులు :
కుందుర్తి ఆంజనేయులు

ముఖచిత్రం : మన కొత్త ప్రధాన మంత్రి
శ్రీ మొరార్జీ దేశాయి

రెండు,మూడు కవరుపేజీలు: కందుకూరి వీరేశలింగం జీవిత చరిత్ర
(బుజ్జాయి బొమ్మల చిత్రాలు)

చివరికవరు పేజీ : "హుష్ ! మాటాడకు"
(ఫొటో : శ్రీ ఎం. మురళీధరాచార్యులు)

మధ్య పేజీల్లో ; భీముని పట్నం దృశ్యాలు
(ఫోటోలు : "రాజు")

వెల: 50 పైసలు

సాలుచందా : ఆరు రూపాయలు

ప్రచురణ :
డైరెక్టర్,
సమాచార, పౌర సంబంధ శాఖ,
హైదరాబాద్

ముద్రణ :
డైరెక్టర్,
కేంద్ర ముద్రణాలయం,
హైదరాబాద్.

రిజిస్టరు నెం : హెచ్. హెచ్. డి. 81

66—1

ఈ సంచికలో...

పేజీ

మాతృ భారతి

డాక్టర్ దాశరథి

మంచుతెర తొలగించివేసితి
మాతృమూర్తి ముఖముచూచితి
భవ్యభాస్కరతేజమైనా
పరమశాంతము ప్రజాతంత్రము

హిమకణమ్ములె మౌక్తికములుగ
కమలపత్రమునందునింపితి :
తల్లి గళమున మెరయు మాలగ
అల్లి దలచి తపించుచుంటిని

మౌక్తికమ్ములు జారిపోయెను
మాతృపదములపైన వ్రాలెను
హిమకణమ్ములన్ శుకణములు
సమముగా కలగలసిపోయెను

తల్లి భారతికేమొసంగుదు ?
మల్లెలా ? మాణిక్యసరముల ?
దివ్యరత్నాభరణ గణమా ?
నవ్యవైఢూర్య ప్రకరమా ?

హిమాలయ నవకిరీటముతో
సముద్రాచ్ఛతర పీఠముతో
అధరమున దరహాస రుచితో
అమ్మ ననుగని ఇట్టులన్నది.

రత్నమాణిక్యమ్ములేలా ?
వజ్రవైఢూర్యమ్ములేలా ?
ధర్మచక్రాంకిత పతాకము
దాల్చిరారా! భరతవీరా !

మూడువన్నెల నవపతాక
ఆడవలె గగనాలదాకా
అదే నీవిచ్చేటి కానుక
అంతకంటే వలదు బాలక !

జాతి సర్వస్వతంత్రముగా
జగతిలో విలసిల్లవలెరా !
అందుకొఱకై ఎందరైనా
అసువులను అర్పించవలెరా !

సేతుశీతనగమ్ము దాకా
జాతి ఒకటని ఊదు బాకా !
అన్ని భాషలు ఒక్కటను స
త్యాన్ని చాటుము మరచిపోక

మహా సౌధాలందు నన్ను
మహామహులే చూడలేరు
మట్టిగోడల గుడిసెలంగల
మనుషులందున నేను కలను

కష్టపడి పనిచేయువాడే
ఇష్టమోయీ నాకు నిండుగ,
కర్షకుడు, కార్మికుడు, కవియు
కలసియుండుటె నాకు పండుగ

గంగ, యమునా, గౌతమీ, కృ
ష్ణాపగా, కావేరి, తుంగా,
బ్రహ్మపుత్రా నీవి పుత్రా !
భరత ధరణియె అమృతపాత్ర

శుభదినమ్మినాడు ! స్వేచ్ఛా
ప్రభలతో అరుదెంచె భానుడు
గగన, ధరణీ, సాగరాలు
కలసి పాడినవి గీతాలు

యువతి, యువకులు, బాల, వృద్ధులు
పల్లెవాసులు, పట్నవాసులు
వీరు వారనిలేక అందరు
వీరులై పనిచేయవలెరా !

గిరులు కళకళ లాడుతున్నవి
గిరిజనుల కోలాహలముతో
ధరణి తళతళలాడుతున్నది
హరిజనుల ఆనందముతో

ఇది మహోత్సవ వేళ ! భారత
జాతిపండుగ జరుపు వేళ,
చలిపులుల సంహార మొనరిచి
జ్వాలలంతట ఎగయువేళ

గుండెలోగల జయజ్వాల
ఉండనీ కలకాలమటులే
జాతి శత్రువు భీతిచెందగ
మండనీ కలకాలమటులే

కులమతమ్ముల కూలద్రోసి
హెచ్చుతచ్చుల త్రుంగ దీసి
ఒకరు ఒకరికి విద్యనేర్పి
జ్ఞానదీప్తిని పంచవలెరా !

ఇంక వరకట్నాలు సున్నా ;
ఇల్లు వాకిలి అమ్మకన్నా !
ప్రేమయే పెళ్ళికి అవశ్యం
అమ్మడం, కొనడం అదృశ్యం

యువతి యువకుల మహాశక్తి
ఏకమై చెలరేగినపుడు
పేదతనము నశించిపోదా ?
సకల సంపద పెరిగిరాదా ?

యువకులారా ! యువతులారా !
అవనిమార్చే సేనలారా !
దేశమందలి మూఢతను పరి
మార్చుటకు కదలండి మీరు

అణువుఅణువున అమ్మభారతి
అవతరించెను అందగించెను
మాతృగౌరవమును మరింతగా
మహిని పెంచగ సాగిరారా!

ఇది మహా జనతా వినాదం
ఇది మహా కవితా ప్రమోదం
మూగజీవులలో విషాదం
పోయి కలిగినదిక వినోదం

తల్లి మాటను తలనుదాల్చుడు
తల్లి పాటను కలసిపాడుడు
మాతృభారతి పాదములపై
మమతలే మల్లెలుగ చల్లుడు

1977-78 ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్ర బడ్జెట్

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ శాసన సభలో, శాసన పరిషత్తులో 1977-78 సంవత్సరపు బడ్జెటును సమర్పిస్తూ 1977 మార్చి 23వ తేదీన ఆర్థిక శాఖామాత్యులు శ్రీ పిడతల రంగారెడ్డి గారు చేసిన ప్రసంగం నుండి కొన్ని భాగాలు.—

1976-77 సంవత్సరానికి ముందు, వరుసగా మూడేండ్ల పాటు రాష్ట్రంలో గణనీయమైన ఆర్థిక ప్రగతి సాధించబడింది. అంతే ఆటువంటి ఆర్థిక బలంతో 1976-77 ఆర్థిక సంవత్సరం ప్రారంభమైంది. 1973-76 సంవత్సరాల మధ్యకాలంలో, స్థిరమైన ధరల ప్రకారం లెక్కవేసుకుంటే, మన రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవస్థలో సంవత్సరానికి సగటున 7.3 శాతం కాంపౌండు పెరుగుదల రేటు కనిపించింది. ఈ మూడేండ్ల కాలంలో ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తి 27.3 లక్షల టన్నులు పెరిగింది. అంటే 40.5 శాతం పెరిగిందన్న మాట. అదే విధంగా యీకాలంలో పారిశ్రామిక రంగంలో ఉత్పత్తులు కూడా గణనీయంగా పెరిగాయి. పారిశ్రామికోత్పత్తుల సూచీ సంఖ్య. 1973 కంటే 74లో 14.4 శాతం, 1974 కంటే 75లో 12.4 శాతం, 1975 కంటే 76లో 10 6 శాతం పెరిగింది. ఈ విధంగా గడిచినమూడేండ్ల కాలంలో రాష్ట్రంలో గణనీయమైన ఆర్థిక ప్రగతి సాధించడమే కాకుండా మన ఆర్థిక వ్యవస్థ నిలద్రొక్కుకుని నిరాటంకంగా ముందుకు సాగిపోవడానికి తగినంత బలంగా గట్టి పునాదులు ఏర్పడినవి.

అయితే వ్యవసాయ రంగంలో మాత్రం యీ యేడు మనకు గట్టి దెబ్బే తగిలింది. కోస్తా జిల్లాలో వరుసగా వచ్చిన తుఫానులతో అక్కడి ఆర్థిక వ్యవస్థ తీవ్రంగా దెబ్బతిన్నది. తీవ్రమైన అనావృష్టి పరిస్థితి కూడా ఏర్పడింది. దీనికి తోడు గోదావరి అనకట్ట గండి పడడం మూలంగా వ్యవసాయ పరిస్థితి మరీ దిగజారిపోయింది. ఈ గడ్డు పరిస్థితులన్నిటినీ తట్టుకోడానికి ప్రభుత్వం తక్షణమే అనేక సహాయక చర్యలు తీసుకున్నది. తుఫానులవల్లా, అనావృష్టి వల్లా దెబ్బతిన్న ప్రాంతాలలో సహాయక చర్యలు తీసుకోడానికి ప్రభుత్వం 12 కోట్లు 18 లక్షల రూపాయల మొత్తం మంజూరు చేసింది. ఆ తరువాత కేంద్ర ప్రభుత్వం తుఫాను బాధితుల సహాయార్థం ప్రణాళిక సహాయం క్రింద అడ్వాన్సుగా రూ. 3 కోట్ల 53 లక్షల మొత్తాన్ని విడుదల చేసింది, ఇందులో చేనేత పారిశ్రామికులకు సహాయంకోసం రూ. 50 లక్షలు, మత్స్య పారిశ్రామికుల కోసం రూ. 25 లక్షలు చేరివున్నాయి. రైతులను ఆదుకోడానికి వారి నుండి రావలసిన ధాన్యంలెవీ రద్దు చేయడం జరిగింది. దీనికి తోడు దెబ్బ తిన్న ప్రాంతాలలో భూమి శిస్తు రెమిషన్‌కూడా యిచ్చారు. భూమి శిస్తు, తక్కావీ ఋణాల వసూళ్ళు యీ ప్రాంతాలలో వాయిదా వేయబడినవి. బాధితుల పునరావాస కార్యక్రమాల కోసం ఆపత్కాల తక్కావి ఋణాలు మంజూరు చేయబడినవి.

1975-76 వ సంవత్సరంలో మన రాష్ట్రంలో ఆహారధాన్యాల ఉత్పత్తి 94.28 లక్షల టన్నులతో మునుపు ఎన్నడు ఎరుగనంత గరిష్ట స్థాయికి చేరుకున్నది. నిత్య జీవితావసర వస్తువులను న్యాయ బద్ధంగా ప్రజలకు పంపిణీ చేయడానికి 22 వేల చవుక ధరల దుకాణాలు పనిచేస్తున్నాయి. 1975 మార్చికి ముందు మన రాష్ట్రంలో 31 సూపర్ బజార్లు మాత్రమే ఉండేవి. ఆతరువాత కాలంలో యింకా అదనంగా 110 సూపర్ బజార్లను కొత్తగా తెరిచారు. బియ్యం, గోధుమ, పంచదార వంటి నిత్యావసర వస్తువులు రాష్ట్రంలోని 3,236 హాస్టళ్ళకు సరసమైన రేట్లకు సప్లయి చేస్తున్నారు. దీనివల్ల 1.42 లక్షలమంది విద్యార్థులకు ప్రయోజనం కలిగింది. ఈ ప్రయోజనం పొందిన వారిలో 44 వేలమంది షెడ్యూల్డు కులాల చెందిన విద్యార్థులు, 22 వేల మంది షెడ్యూల్డు జాతులకు చెందిన విద్యార్థులు కూడా వున్నారు.

భూకమతాల గరిష్ట పరిమితి చట్టం క్రింద 10 లక్షల, 64 వేల 4 వందల 26 ఎకరాలు మిగులు భూమిగా ప్రకటించారు. ఇందులో 79 వేల 5 వందల 11 ఎకరాల భూమిని 52 వేల 134 మందికి పంచడం జరిగింది. ఈ విధంగా భూములు పొందిన వారిలో 28 వేల 2 వందల 83 మంది షెడ్యూలు కులాలకు చెందినవారు. 9 వేల 5 వందల 44 మంది షెడ్యూలుజాతులకు చెందిన వారు. 90 వేల 6 వందల 40 మంది రక్షిత కౌలుదార్లకు సుమారు 4.35 లక్షల ఎకరాల భూమి భూఖామందుల నుండి నేరుగా బదిలీ చేయడం జరిగింది. త్వరితగతిలో భూములు పంచే పథకం క్రింద భూమిలేని పేదలకు సుమారు 22 లక్షల ఎకరాల భూమిని పంచారు.

షెడ్యూలు కులాలవారికీ, గ్రామములోని యితర పేద ప్రజలకు, యిండ్ల స్థలాలను సమకూర్చే కార్యక్రమాన్ని బహువేగవంతంగా అమలు పరచడానికి ప్రభుత్వం పూనుకున్నది. 1976 ఏప్రిల్ 1వ తేదీనుండి 8.5 లక్షల కుటుంబాలవారికి సుమారు 35 వేల ఎకరాల భూమిని యిండ్ల స్థలాలుగా పంచడం జరిగింది. ఇతరుల స్థలాలలో ప్రైవేటు భూములలో ఇండ్లు వేసుకొని నివసిస్తున్న వారికి ఆస్థలాల యాజమాన్యపు హక్కు సంక్రమింపచేసే చట్టం క్రింద ప్రయోజనం పొందేవారు 82 వేల మంది వరకు ఉంటారని అంచనా. వీరిలో ఇప్పటికె సుమారు 51 వేల మందికి యాజమాన్యపు హక్కు లభింపజేశారు.

1975 అగష్టు నెలలో సన్నకారు రైతులు, భూమిలేని వ్యవసాయకూలీలు, గ్రామీణ వృత్తి పనివారు ఇవ్వవలసిన అప్పుల వసూలును నిలుపు చేస్తూ ఒక ఆర్డినెన్సు జారీ చేశారు. ఇటీవలనే సన్నకారు రైతులు, వ్యవసాయ కూలీలు, గ్రామీణ వృత్తి పనివారు ఇవ్వవలసిన ప్రైవేటు ఋణాలను పూర్తిగా రద్దుచేస్తూ ఒక కొత్త ఆర్డినెన్సు జారీ చేయబడింది. ఋణాలు తీసుకున్నప్పుడు

హామీగా పెట్టిన చరాస్తులను, తాకట్టు పెట్టిన స్థిరాస్తులను కూడా ఋణదాతలనుండి తీసికొని ఎవరివి వారికి ఇచ్చి వేయటానికి కూడా ఈ ఆర్డినెన్సులో అవకాశము కల్పించబడింది.

సహకార సంస్థల ద్వారా, ముఖ్యంగా సన్నకారు రైతులకు, ఒక మోస్తరు రైతులకు పరపతి సౌకర్యాలను ఎక్కువగా కల్పించడానికి ప్రభుత్వం ప్రత్యేక చర్యలు తీసుకున్నది. వ్యవసాయ ప్రయోజనాల కోసం ఇచ్చే స్వల్పకాలిక ఋణాల స్థాయి 1974–75 సంవత్సరంలో రూ. 42.01 కోట్ల నుండి 1975–76 సంవత్సరంలో రూ. 65.95కోట్లకు పెరిగింది. ఈ పెరుగుదల 57 శాతం. వర్తమాన సంవత్సరంలో ఈ మొత్తం సుమారు రూ. 87 కోట్ల వరకు పెరగవచ్చునని అంచనా. సహకార రంగం ద్వారా అందుతున్న పరపతి సౌకర్యాలలో సన్నకారు రైతులకు, ఒక మోస్తరు రైతులకు లభిస్తున్న పరపతి శాతం కూడా పెరుగుతున్నది. 1975–76 సంవత్సరంలో పరపతి సౌకర్యంలో వీరి వంతు 46 శాతం. 1976 ఖరీఫ్ పంట కాలంలో ఇది 55 శాతానికి పెరిగింది. సహకార పరపతి సంస్థల ద్వారా అందుతున్న సౌకర్యాలకు తోడు ఇంకా అదనంగా పరపతి సౌకర్యాల కల్పన అవసరమనుకున్న ప్రాంతాలకు సహాయం చేయడానికై మన రాష్ట్రంలో మూడు గ్రామీణ బ్యాంకులను ఏర్పాటు చేశారు. సన్నకారు రైతులు, ఒక మోస్తరు రైతులు వ్యవసాయ కార్మికులకు సహాయపడే ఉద్దేశంతో ఏర్పాటు చేసిన సన్నకారు రైతుల అభివృద్ధి సంస్థలు మన రాష్ట్రంలో 16 జిల్లాలలో పనిచేస్తున్నవి. వీటి ద్వారా 18 వేల 3 వందల బావుల త్రవ్వకము, అభివృద్ధి, 2 వేల ఒక వంద సామాజిక సేద్యపు నీటి పారుదల బావుల త్రవ్వకము, 4 వేల 2 వందల పంపు సెట్ల సప్లై, 16 వేల 1 వంద పాడి పశువులు, 11 వేల గొర్రెల యూనిట్లు, 4 వేల 5 వందల జతల సేద్యపు ఎద్దుల పంపిణీ మొదలగు కార్యక్రమాలు జరిగినవి.

మన రాష్ట్రంలో ప్రస్తుత సంవత్సరపు ప్రణాళికా పెట్టుబడులను సమీక్షిస్తూ యిలా అన్నారు:–

1976–77 సంవత్సరంలో అభివృద్ధి కార్యక్రమాల వేగము తగ్గకుండా నిర్వహించబడింది. మన రాష్ట్రపు వార్షిక ప్రణాళిక పెట్టుబడి ఈ ఏడు రూ. 262 కోట్ల నుండి రూ. 281.50 కోట్లకు పెరిగిన విషయం గౌరవ సభ్యులకు తెలిసిందే. కాని ఇప్పటి అంచనాల ప్రకారం ఈ ఏటి వార్షిక ప్రణాళిక రూ. 290.73 కోట్ల వరకు పెరిగే సూచనలు కనిపిస్తున్నవి. 1974–75 వార్షిక ప్రణాళిక పెట్టుబడి రూ. 148 కోట్లు. 1975–76 వార్షిక ప్రణాళిక రూ. 201 కోట్లు. వీటితో పోల్చి చూసినప్పుడు మన అభివృద్ధి ప్రణాళికల పెట్టుబడి మొత్తం రెండింతలు పెరిగినట్లు స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. వార్షిక ప్రణాళిక పెట్టుబడి ఇంకా 26 శాతం పెంచడం ద్వారా ఈ అభివృద్ధి కార్యక్రమాల కృషి వేగాన్ని 1977–78 సంవత్సరంలో కూడా కొనసాగించడం జరుగుతుంది.

1977–78 సంవత్సరపు వార్షిక ప్రణాళిక పెట్టుబడి రూ. 365–75 కోట్లు ఉంటుంది. ఈ ప్రణాళికలో సేద్యపు నీటి పారుదల, విద్యుచ్ఛక్తి రంగాలకు తగినంత ఎక్కువగా కేటాయింపు జరుగుతుంది. ఈ ఏడు విద్యుచ్ఛక్తి మీద కేటాయింపు రూ. 114 కోట్లు. ఇది వచ్చే ఏడు రూ. 140 కోట్లకు పెరుగుతుంది. అదే విధంగా సేద్యపు నీటి పారుదల రంగానికి కేటాయించిన రూ. 80 కోట్లు వచ్చే ఏడు రూ. 107 కోట్లకు పెరుగుతుంది.

వివిధ రంగాలకు జరిగిన కేటాయింపులు

ఈ వార్షిక ప్రణాళికలో గత సంవత్సరపు కేటాయింపులతో తులనాత్మకంగా పరిశీలించి సమీక్షిస్తూ, వ్యవసాయమూ, దానికి సంబంధించిన ఇతర సేవా కార్యక్రమాల క్రింద 1977–78 సంవత్సరానికి కేటాయింపు రూ. 26 50 కోట్ల వరకు ఉంటుంది, అన్నారు. 1977–78 సంవత్సరానికి సహకార రంగం కేటాయింపు రూ. 6.50 కోట్లకు పెంచడం జరిగింది. ఈ ఏడు అంటే 1976–77 సంవత్సరానికి నీరు విద్యుచ్ఛక్తి అభివృద్ధి రంగానికి మొదట్లో రూ. 151.20 కోట్లు కేటాయించి తరువాత దానిని రూ. 194.19 కోట్లకు పెంచారు. ఈ పద్దు క్రింద వచ్చే సంవత్సరపు కేటాయింపు రూ. 247.17 కోట్ల వరకు వుంటుంది. పరిశ్రమలు, ఖనిజాల రంగానికి 1977–78 సంవత్సరానికి రూ. 11.25 కోట్లకు పెంచడం జరుగుతుంది. సౌకర్యాల పద్దు క్రింద యీ యేటి కంటె సుమారు రూ. 5 కోట్లు పెరుగుదల వుంటుంది. అంటే వచ్చే సంవత్సరంలో యిది రూ. 28.37 కోట్లకు పెరుగుతుంది. సాంఘిక సామాజిక సేవా కార్యక్రమాల పద్దు క్రింద ఈ ఏటి పెట్టుబడి రూ.3.787 కోట్లు. వచ్చే సంవత్సరంలో ఈ పద్దు క్రింద కేటాయింపు రూ. 44.18 కోట్లు వుంటుంది. సాధారణ ఆర్థిక సేవా కార్యక్రమాల పద్దు క్రింద 1977–78 సంవత్సరపు పెట్టుబడి రూ. 1.78 కోట్లు. 1976–77లో ఇది రూ. 1 20 కోట్లు మాత్రమే, అని అన్నారు.

సేద్యపు నీటి పారుదల, విద్యుచ్ఛక్తి

భారీ, మధ్యతరహాలకు చెందిన వివిధ ప్రాజెక్టులకు, విద్యుచ్ఛక్తి పథకాలకు చేసిన కేటాయింపులను వివరిస్తూ, మంత్రి యిలా అన్నారు:–

రాష్ట్ర సేద్యపు నీటి పారుదల పద్దు క్రింద ప్రణాళికా పెట్టుబడి బాగా పెరిగింది. 1973–74 సంవత్సరంలో రూ. 21.61 కోట్లు ఉండేది. 1976–77 నాటికి రూ. 80 కోట్లకు పెరిగింది. 1977–78 సంవత్సరానికి ఆమోదించబడిన వార్షిక ప్రణాళికలో యీ రంగానికి రూ. 107.17 కోట్లు కేటాయింపు జరిగింది. అయిదో ప్రణాళిక మొదటి రెండు సంవత్సరాల కాలంలో భారీ, మధ్యతరహా ప్రాజెక్టుల క్రింద 71 వేల హెక్టార్ల విస్తీర్ణానికి సేద్యపు నీటి పారుదల సౌకర్యం లభించింది. దీనికి తోడు చిన్నతరహా నీటి వనరుల క్రింద క్రొత్తగా సేద్యపు నీటి వనరుల సౌకర్యం కలిగింది గాని, లేక సేద్యపు నీటి సాగు క్రింద స్థిరపరచబడింది గాని, మొత్తం 78 వేల హెక్టార్లు వుంటుంది. 1996–77 సంవత్సరంలో భారీ, మధ్యతరహా ప్రాజెక్టుల క్రింద 1 24 లక్షల హెక్టార్లకూ నీటి పారుదల సౌకర్యం లభిస్తుంది. అదే విధంగా

వచ్చే సంవత్సరం. అంటే 1977-78 లో భారీ మధ్యతరహా ప్రాజెక్టుల క్రింద 90 వేల హెక్టార్లకూ చిన్నతరహా వనరుల క్రింద 49 వేల 3 వందల హెక్టార్లకూ సాగునీటి సౌకర్యం కలుగుతుంది".

నీటి పారుదల పథకాలు, విద్యుచ్ఛక్తి పథకాలు వివిధ దశలలో హెచ్చు కేటాయింపులవల్ల అభివృద్ధి జరుగుతున్న తీరును సమీక్షించి, మంత్రి యిలా అన్నారు:-

ఇంతవరకు మన రాష్ట్రంలో 12 వేల 5 వందల అరవై గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి సౌకర్యం వుంది. ఈ విషయంలో ప్రత్యేక శ్రద్ధతో అమలుపరచిన కార్యక్రమంవల్ల 2 వేల 6 వందలకు పైగా హరిజన వాడలకుకూడా విద్యుచ్ఛక్తి సౌకర్యం కల్పించబడింది. ఇంతవరకు 2.94 లక్షల వ్యవసాయపు పంపు సెట్లకు విద్యుచ్ఛక్తి లభించింది. 1977-78 సంవత్సరంలో యింకా 1,750 గ్రామాలకు కొత్తగా విద్యుచ్ఛక్తి సదుపాయం కల్పించాలనీ, 25 వేల పంపు సెట్లకు విద్యుచ్ఛక్తి లభింపజేయాలనీ సంకల్పించారు.

ప్రాజెక్టుల కమాండు ఏరియా అభివృద్ధి

పోచంపాడు, నాగార్జునసాగర్ కుడి కాల్వ, ఎడమ కాల్వ, తుంగభద్ర-కె.సి. కెనాల్ ప్రాజెక్టు అనే యీ నాలుగు భారీ ప్రాజెక్టుల కమాండ్ ఏరియా అభివృద్ధి కార్యక్రమం క్రింద ప్రధానంగా వ్యవసాయానికి సంబంధించిన విస్తరణ సేవా కార్యక్రమాలు, పరపతి సౌకర్యాల కల్పన, యితర ప్రాతిపదిక సౌకర్యాల కల్పన మొదలగు విషయాలలో కృషి జరుగుతుంది. ఈ నాలుగు ప్రాజెక్టుల క్రింద 1976-77 సంవత్సరంలో 37 వేల 5 వందల హెక్టార్ల విస్తీర్ణంలో పంట కాల్వల నిర్మాణం జరుగుతుంది. ఇందులో కొంత భాగంలో సేద్యపు నీటిపారుదల మెట్ట పంటల ప్రాంతము, పల్లపు ప్రాంతము క్రమబద్ధంగా అభివృద్ధి చేయబడుతుంది. వచ్చే సంవత్సరంలో యింకా 53 వేల 4 వందల హెక్టార్ల విస్తీర్ణంలో పంటకాల్వల నిర్మాణ కార్యక్రమం నిర్వహించాలని సంకల్పించారు. ఇందులో ప్రపంచ బ్యాంకు సహాయంతో అభివృద్ధి చేసే 20 వేల 8 వందల హెక్టార్ల విస్తీర్ణం కూడా వుంది.

అనావృష్టి ప్రాంతాలలో అభివృద్ధి కార్యక్రమం

అనావృష్టికి గురిఅయ్యే ప్రాంతాలలో సహాయక చర్యలకు సంబంధించిన పథకాలు మన రాష్ట్రంలో అనంతపురం, కడప, కర్నూలు, మహబూబునగర్ జిల్లాల్లోను, నల్గొండ, ప్రకాశం జిల్లాలలో కొన్ని ప్రాంతాలలోనూ అమలుజరుగుతున్న విషయం ప్రస్తావిస్తూ మంత్రి "ఈ పథకాల క్రింద చేపట్టిన కార్యక్రమాలలో ముఖ్యమైనవి ఏవంటే. చిన్నతరహా నీటిపారుదల పథకాలు, భూసార సంరక్షణ, బీడు భూముల అభివృద్ధి, పాడి పరిశ్రమ అభివృద్ధి, గొర్రెల పెంపకం మొదలైనవి. జరుగుతున్న సంవత్సరంలో యీ అనావృష్టి ప్రాంతాల అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు తగినంత ఎక్కువగా జరిగాయి. దీని కోసం కేటాయించిన ఖర్చు రూ. 8.48 కోట్లు. ఇందులో సగం కేంద్ర ప్రభుత్వం సహాయంగా ఇచ్చింది. ఇదికాక, అయిదో పంచవర్ష ప్రణాళిక కాలంలో పైన పేర్కొన్న జిల్లాలలో మధ్యతరహా సేద్యపు నీటిపారుదల పథకాల అభివృద్ధికోసం కేంద్ర ప్రభుత్వం ఒకటిన్నర కోట్ల రూపాయల మొత్తం కూడా మంజూరు చేసింది. అనావృష్టికి గురి అయ్యే జిల్లాల అభివృద్ధి కార్యక్రమం క్రింద 1977-78 సంవత్సరానికి రూ. 9.04 కోట్లు కేటాయింపు చేయబడింది.

బలహీన వర్గాల సంక్షేమం

1977-78 సంవత్సరపు వార్షిక ప్రణాళికలో షెడ్యూల్డు కులాల వారి అభివృద్ధికి రూ. 2.43 కోట్లు, గిరిజనాభివృద్ధికి రూ. 1.92. కోట్లు, వెనుకబడినవర్గాల ప్రజల అభివృద్ధికి రూ. 1.17 కోట్లు కేటాయించారు.

ఇండ్ల స్థలాల సేకరణ కార్యక్రమం క్రింద షెడ్యూలుకులాల వారికి ఉద్దేశించిన యిండ్ల స్థలాలకోసం రూ. 4 కోట్లు కేటాయించబడింది. ఇది కాక ఆరు సూత్రాల పథకం క్రింద, బలహీన వర్గాలకు ఆర్థిక సహాయం, యితర కార్యక్రమాల కోసం కోటి రూపాయల మొత్తం కూడా వుంటుంది.

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ షెడ్యూల్డు కులాల ఆర్థిక కార్పొరేషను, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ వెనుకబడిన వర్గాల ఆర్థిక కార్పొరేషను, మహిళల సహకార ఆర్థిక కార్పొరేషన్లు 1976-77 సంవత్సరంలో బలహీన వర్గాల వారికి ఋణాలు అందజేసే విషయంలో చాలా ప్రగతి సాధించాయి.

ఈ మూడు కార్పొరేషన్లకు తోడు, గిరిజనులకు ఆర్థిక సహాయం అందజేసే ఉద్దేశంతో, యీ యేడు మరొక కొత్త కార్పొరేషన్ కూడా ఏర్పాటు చేయబడింది.

షెడ్యూలు కులాలు, షెడ్యూలు జాతులు, వెనుకబడిన వర్గాలవారి పిల్లలు విద్యా యోగ్యతలు సంపాదించుకోడానికి వీలుగా ఏర్పాటు చేసిన హాస్టళ్లలో సుమారు లక్ష మంది ఈ వర్గాలకు చెందిన విద్యార్థులు ప్రయోజనం పొందుతున్నారు. ఈ విద్యార్థులకు దుస్తులు, పాఠ్యగ్రంథాలు, వ్రాత పరికరాలుకూడా అందజేయబడుతున్నవి. ఈ విద్యార్థుల భోజనపు ఖర్చుల క్రింద యిచ్చే మొత్తాన్ని యిటీవలనే ప్రభుత్వం నెలకు రూ. 40 నుండి రూ. 50 కి పెంచింది. దుస్తులు కూడా సంవత్సరానికి రెండు జతలు లభించే సౌకర్యం చేశారు. ఇందుకోసం అదనంగా కోటి రూపాయల అదనపు నిధులను ప్రభుత్వం మంజూరు చేసింది. షెడ్యూలు కులాలు, షెడ్యూలు జాతులు, వెనుకబడిన తరగతుల విద్యార్థులకు హాస్టల్ సౌకర్యాల అభివృద్ధికోసం, వ్యాపార బ్యాంకుల నుండి ఋణ సహాయం పొంది, రూ. 2 కోట్ల ఖర్చుతో అదనపు హాస్టళ్ల నిర్మాణ కార్యక్రమాన్ని ప్రభుత్వం ప్రారంభించింది. సాంకేతిక శిక్షణ సంస్థలకు ఎక్కువగా షెడ్యూలు కులాల విద్యార్థులను ఆకర్షించాలనే సంకల్పంతో వీరికి ఆ సంస్థలలో శిక్షణ కోసం యిచ్చే స్టయిపెండు మొత్తాన్ని యిటీవలనే నెలకు రూ. 40 నుండి రూ. 75 వరకు పెంచడం కూడా జరిగింది.

షెడ్యూలు కులాలు, షెడ్యూలు జాతుల విద్యార్థులకు మెట్రిక్యులేషన్ స్థాయి వరకు 1976-1977 సంవత్సరంలో మొట్ట మొదటిసారిగా నూటికి నూరుపాళ్ళు విద్యార్థులందరికీ ఉచితంగా పాఠ్యగ్రంథాలు లభించాయి.

సంస్థాగత ఆర్థిక సహాయం క్రింద కల్పించిన పరపతి సౌకర్యాలు, జిల్లా స్థాయి సంఘాల సూచన మేరకు యింకా అమలు జరుగనున్న పరపతి అవసరాల ప్రణాళికలను మంత్రి వివరించారు

రాష్ట్రంలో పరిశ్రమల అభివృద్ధికి తీసుకుంటున్న ప్రోత్సాహక చర్యలను ప్రస్తావిస్తూ, మంత్రి యిలా అన్నారు:

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పారిశ్రామిక అభివృద్ధి కార్పొరేషన్ వారు, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర చిన్నతరహా పరిశ్రమల అభివృద్ధి కార్పొరేషన్‌వారు తమ అభివృద్ధి కార్యక్రమాలలో ముందంజ వేస్తున్నారు. అనేక పరిశ్రమలను స్థాపించే విషయంలో పరిశీలనలు పూర్తి చేశారు. వివిధ ఫ్యాక్టరీల స్థాపన జరిగిన విషయం మంత్రి వివరించారు. చేనేత రంగం ప్రాధాన్యతనూ వివరిస్తూ:

చేనేత పరిశ్రమకు కూడా ప్రభుత్వం చెప్పుకోదగిన సహాయం చేసింది. జరుగుతున్న ఆర్థిక సంవత్సరంలో బడ్జెటులో కేటాయించిన రూ. 1.39 కోట్లు కాకుండా, ఆరు సూత్రాల పథకం నిధుల నుండి రూ. 42.17 లక్షల మొత్తం చేనేత పరిశ్రమ అభివృద్ధి కోసం అందించారు. గత సంవత్సరాంతంలో సంభవించిన ఘోరమైన తుఫానుల వలన దెబ్బతిన్న ప్రాంతాలలోని చేనేత పరిశ్రమకు సహాయంగా రూ. 50 లక్షల మొత్తం ప్రభుత్వం మంజూరు చేసింది. ఈ సంవత్సరాంతంలోగా 35 వేల మంది చేనేత పారిశ్రామికులను సహకారరంగం పరిధిలోకి తీసుకురావాలని ప్రయత్నం జరుగుతున్నది. ఆంధ్రప్రదేశ్ జవుళి వస్త్రాల అభివృద్ధి కార్పొరేషన్ వివిధ జిల్లాలలో మూడు వేల మంది చేనేత పారిశ్రామికులకు ప్రయోజనకరంగా 9 ఉత్పత్తి కేంద్రాలను స్థాపించింది. చేనేత పరిశ్రమ తీవ్ర అభివృద్ధి పథకం ఒకటీ, ఎగుమతులకు ఉద్దేశించిన ఉత్పత్తి కేంద్రాల స్థాపన పథకం ఒకటీ, యీ రెండు పథకాలు ప్రారంభించబడుచున్నవి. వీటివల్ల 5 జిల్లాలలోని 11 వేల మందికిపైగా చేనేత పారిశ్రామికులు ప్రయోజనం పొందుతారు, అన్నారు.

దీని ప్రకారం 1977–78 బడ్జెటులో తగిన కేటాయింపు జరిగింది.

ప్రణాళికేతర వ్యయం గురించి ప్రస్తావిస్తూ యిలా అన్నారు:

ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులలో లోపలి రోగులకు సంబంధించిన మందులు, భోజనపు ఖర్చుల విషయంలో అదనంగా రూ. 1.40 కోట్లు కేటాయించబడింది. దీనికి తోడు ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులలో బయట చికిత్స చేసుకునే రోగుల మందుల కోసం రూ. 75 లక్షలు కేటాయించారు. పశు వైద్యశాలలు, చికిత్సా కేంద్రాలకు ఎక్కువగా మందులను సప్లై చేయడం కోసం రూ. 30 లక్షలు మంజూరు చేయబడింది.

ప్రభుత్వోద్యోగుల జీవన పరిస్థితులను మెరుగుపరచడానికి ఆయా సమయాలలో ప్రభుత్వం అనేక చర్యలు తీసుకున్నది. గత సంవత్సరం ఇటువంటి చర్యలు చాలా తీసుకున్నారు. వాటిలో ఉద్యోగులకు కరువుభత్యం పెంచడం, పింఛనుదారులకు ఆర్థిక సహాయం పెంచటం ముఖ్యమైనవి.

అభివృద్ధేతర శాఖల అవసరాలను పరిశీలించడం, ఆయా శాఖలు సమర్థవంతంగా పనిచేయడానికి వీలుగా అవసరమైన నిధులను కేటాయించడం జరిగింది.

రాష్ట్ర రెవెన్యూ ఆదాయాలను గూర్చి ప్రస్తావిస్తూ మంత్రి యిలా అన్నారు:

వచ్చేసంవత్సరం రూ. 763.36 కోట్ల ఆదాయం వస్తుందని అంచనా. ఈ ఏటి సవరించబడిన అంచనా ప్రకారం రెవిన్యూ ఆదాయం రూ. 688.07 కోట్లు. కేవలం పన్నుల వసూలు ద్వారానే రూ. 427.07 కోట్లు ఆదాయం వస్తుందని అంచనా వేయబడింది. ఈ ఏటి సవరించబడిన అంచనాల ప్రకారం రెవెన్యూ ఆదాయం 367.67 కోట్లు మాత్రమే.

1977–78 బడ్జెట్ అంచనాలలో రెవెన్యూ పద్దు కింద ఖర్చు రూ. 697.65 కోట్లు. వర్తమాన సంవత్సరపు సవరించబడిన అంచనాల ప్రకారం రెవెన్యూ ఖర్చు రూ. 639.64 కోట్లు. లోగడ మనవి చేసినట్లు నిర్వహణ గ్రాంట్లను, సహాయక గ్రాంట్లను పెంచినందువల్ల వచ్చే సంవత్సరంలో రెవెన్యూ ఖర్చు పెరిగింది. సవరించిన అంచనాలలో పెట్టుబడి ఖర్చు రూ. 163.90 కోట్లు కాగా వచ్చే సంవత్సరపు బడ్జెటు అంచనాలలో పెట్టుబడి ఖర్చు రూ. 201.17 కోట్లకు పెరిగింది. రాష్ట్ర పథకాలు, కేంద్ర ప్రభుత్వ పథకాల క్రింద ప్రణాళికలో పెట్టుబడి పెరిగినందువల్ల వచ్చే సంవత్సరపు పెట్టుబడి ఖర్చు పెరిగింది

పైన పేర్కొన్న అన్ని ఆర్థిక వ్యవహారాల ఫలితంగా 1977–78 సంవత్సరం రూ. 52.50 కోట్ల లోటుతో ముగుస్తుందని అంచనా. రిజర్వునిధుల నుంచి కొంత తీసుకోవటం పన్నులు, బకాయిలు బాగా వసూలు చేసుకోవటం, కేంద్ర ప్రభుత్వ సహాయం పెరిగే ఏర్పాట్లు చేసుకోవటం మొదలగు చర్యల ద్వారా ఈ లోటును పూరించుకోగలమని ఆశిస్తున్నాం.

ముగింపు

ఇంతవరకు నేను క్లుప్తంగా మనవి చేసిన వివిధ విషయాల దృష్ట్యా 1976-77, 1977-78, ఈ రెండు సంవత్సరాలలోను అభివృద్ధి కార్యక్రమాల పెట్టుబడులు సమృద్ధిగా పెంచుకోగలిగామని అంటూ మంత్రి ఉద్యోగుల సంక్షేమం, ఆస్తులు, సేవా కార్యక్రమాల సక్రమ నిర్వహణ మొదలగు అత్యవసరమైన అభివృద్ధి కార్యక్రమాల మీద జరిగే ఖర్చును కూడా మనం తగినంతగా పెంచుకోగలిగాం. మనం ఆర్థిక వనరులు అభివృద్ధి చెందడం వల్లనూ వాటిని మన అతిజాగ్రత్తగా వివేకవంతంగా వినియోగించుకొంటున్నందువల్లనూ ఇది సాధ్యమైంది. మన లక్ష్యమైన సామాజిక న్యాయాన్నీ, సత్వర పురోభివృద్ధినీ సాధించుకోవాలంటే మనకు ఉన్న ఈ వనరులను చాలా సమర్థతతో వినియోగించుకోవాలి, ఈ మహత్తర కృషిలో ప్రభుత్వానికి సంపూర్ణంగా తోడ్పడవలసిందని గౌరవ సభ్యులను అర్థిస్తున్నాను.

1977 మార్చి నెలలో జరిగిన 6వ లోక్‌సభ ఎన్నికల్లో ఆంధ్రప్రదేశ్ నుండి ఎన్నికైన సభ్యులు, వారి నియోజక వర్గాలు

---

1. శ్రీ బొడ్డేపల్లి రాజగోపాలరావు (శ్రీకాకుళం)
2. శ్రీ వైరిచర్ల కిషోరచంద్ర సూర్యనారాయణ (పార్వతీపురం)
3. శ్రీ పి. వి. జి రాజు (బొబ్బిలి)
4. శ్రీ ద్రోణంరాజు సత్యనారాయణ (విశాఖపట్నం)
5. శ్రీమతి రాధాబాయి ఆనందరావు (భద్రాచలం)
6. శ్రీ ఎస్. ఆర్. ఎ. ఎస్. అప్పలనాయుడు (అనకాపల్లి)
7. శ్రీ ఎం.ఎస్. సంజీవరావు (కాకినాడ)
8. శ్రీ ఎస్.బి.పి. పట్టాభిరామారావు (రాజమండ్రి)
9. శ్రీ కుసుమ కృష్ణమూర్తి (అమలాపురం)
10. శ్రీ అల్లూరి సుభాష్‌చంద్రబోస్ (నర్సాపురం)
11. శ్రీ కొమ్మారెడ్డి సూర్యనారాయణ (ఏలూరు)
12. శ్రీ మాగంటి అంకినీడు (మచిలీ పట్టణం)
13. శ్రీ గోడె మురహరి (విజయవాడ)
14. శ్రీ మేడూరి నాగేశ్వరరావు (తెనాలి)
15. శ్రీ కొత్త రఘురామయ్య (గుంటూరు)
16. శ్రీ పి. అంకినీడు ప్రసాదరావు (బాపట్ల)
17. శ్రీ కాసు బ్రహ్మానంద రెడ్డి (నరసరావుపేట)
18. శ్రీ పులి వెంకట రెడ్డి (ఒంగోలు)
19. శ్రీ దొడ్డవరపు కామాక్షయ్య (నెల్లూరు)
20. శ్రీ తంబుర బాలకృష్ణయ్య (తిరుపతి)
21. శ్రీ పి. రాజగోపాల నాయుడు (చిత్తూరు)
22. శ్రీ పోతురాజు పార్థసారథి (రాజంపేట)
23. శ్రీ కందుల ఓబులరెడ్డి (కడప)
24. శ్రీ పి. బయ్యపరెడ్డి (హిందూపూర్)
25. శ్రీ డి. పుల్లయ్య (అనంతపూర్)
26. శ్రీ కె. విజయభాస్కరరెడ్డి (కర్నూలు)
27. శ్రీ నీలం సంజీవరెడ్డి (నంద్యాల)
28. శ్రీ మైలాల భీష్మదేవ్ (నాగర్ కర్నూల్)
29. శ్రీ జె. రామేశ్వరరావు (మహబూబ్‌నగర్)
30. శ్రీ కె. ఎస్. నారాయణ (హైదరాబాదు)
31. శ్రీ ఎం. ఎం. హాషీమ్ (సికిందరాబాదు)
32. శ్రీ జి. వెంకటస్వామి (సిద్ధిపేట)
33. శ్రీ మల్లికార్జున్ (మెదక్)
34. శ్రీ ఎం. రామగోపాలరెడ్డి (నిజామాబాదు)
35. శ్రీ జి. నరసింహారెడ్డి (ఆదిలాబాదు)
36. శ్రీ వి. తులసీరామ్ (కరీంనగర్)
37. శ్రీ ఎం. సత్యనారాయణరావు (పెద్దపల్లి)
38. శ్రీ పి. వి నరసింహారావు (హనుమకొండ)
39. శ్రీ ఎస్. బి. గిరి (వరంగల్)
40. శ్రీ జలగం కొండలరావు (ఖమ్మం)
41. శ్రీ అబ్దుల్ లతీఫ్ (నల్గొండ)
42. శ్రీ జి. ఎస్. రెడ్డి (మిర్యాలగూడ)

హరిజనోద్ధరణ:

పంచాయతీల పాత్ర

శ్రీ ఎన్. యెతిరాజరావు

మన రాష్ట్ర జనాభా 4 కోట్ల 35 లక్షలు. వీరిలో 3 కోట్ల 5 లక్షల మంది—అంటే—దాదాపు 81 శాతం జనాభా గ్రామాలలో నివసిస్తున్నారు. రాష్ట్రంలో హరిజనుల జనాభా 57 లక్షల 75 వేలు, అంటే మొత్తం జనాభాలో దాదాపు 14 శాతం హరిజనులున్నారన్న మాట.

మన రాష్ట్ర జీవితానికి ప్రతీకగా ఉంటున్నది గ్రామీణ జీవితం. గ్రామీణస్థాయిలో అభివృద్ధికి పట్టు గొమ్మలు పంచాయతీ రాజ్ సంస్థలు. రాష్ట్రాభివృద్ధి, ముఖ్యంగా రాష్ట్రంలో సాంఘిక, ఆర్థిక రంగాలలో సమానత్వం రావాలంటే అది గ్రామప్రాంతాల నుండి ప్రారంభం కావాలి.

పంచాయతీరాజ్ సంస్థలద్వారా గ్రామీణ ప్రాంతాలలో జరిగిన అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు హరిజనుల జీవితాలలో నూతన వికాసాన్ని, నూతన చైతన్యాన్ని కలిగించడంలో ఎంతో దోహదం చేశాయి. ఈ నాడు ప్రతి గ్రామంలోనూ ఒక పాఠశాల ఉన్నది. పాఠశాలకు వెళ్లే బాలబాలికల్లో హరిజనులు కూడా ఉంటున్నారు. బడికివెళ్లే హరిజన బాలబాలికలకు పంచాయతీరాజ్ సంస్థలు ఉచితంగా పలకలూ, పుస్తకాలు, దుస్తులు కూడా సమకూరుస్తున్నాయి. తరతరాలుగా విద్యా గంధానికి దూరంగా ఉన్న హరిజన వాడల్లో ఈనాడు అక్షరాస్యత వెలసింది. ప్రత్యేకంగా హరిజన వాడల్లో పంచాయతీరాజ్ సంస్థలు వయోజన రాత్రిపాఠశాలలను కూడ నిర్వహిస్తున్నాయి.

మన రాష్ట్రంలో ఈ నాడు 15,923 గ్రామ పంచాయతీలు ఉన్నాయి. ఈ గ్రామ పంచాయతీలన్నీ తప్పనిసరిగా నిర్వహించవలసిన విధులలో గ్రామ పరిశుద్ధ్యం, వీధి దీపాలు, మంచినీటి సరఫరా అతిప్రధానమైనవి. గ్రామీణ విద్యుదీకరణ కార్యక్రమం క్రింద గ్రామాలకు విద్యుద్దీపాల సౌకర్యం కలుగ జేసే కార్యక్రమంలో హరిజన వాడలకు విద్యుద్దీపాలు విధిగా వెయ్యాలని నిబంధన చేశారు. గ్రామపంచాయతీలు నిర్వహిస్తున్న పారిశుద్ధ్య కార్యక్రమం క్రింద హరిజనవాడలను కూడా పరిశుభ్రంగా ఉంచుతున్నారు. హరిజన వాడలంటే ఈనాడు మురికి పేటలు కావు. గ్రామాలలో వీధి దీపాలంటే హరిజన వాడల్లో కూడా ఉంటున్నాయి. గ్రామంలో కమ్యూనిటీ రేడియో సెట్లుంటే హరిజనవాడల్లో కూడా రేడియో సెట్లను విధిగా అమర్చుతున్నారు. మంచి నీటి బావులు త్రవ్వితే హరిజన వాడల్లో కూడా తవ్వుతున్నారు. అన్ని మంచి నీటి బావుల్లో కులంతో నిమిత్తం లేకుండా అందరూ మంచినీళ్లు తోడుకోవచ్చు. రక్షిత మంచినీటి పథకాలు అమలులో ఉన్న గ్రామాలలో విధిగా హరిజన వాడల్లో మంచినీటి కొళాయిలను పెడుతున్నారు.

ప్రతి గ్రామ పంచాయతీ సభ్యులలో హరిజనులకు విధిగా ప్రాతినిధ్యం కల్పించబడింది. గ్రామపంచాయతీ సమావేశాలలో హరిజన సభ్యులూ—అగ్రవర్ణాలకు చెందిన సభ్యులు సమానంగా కూర్చొని గ్రామ సమస్యలను చర్చించు కుంటున్నారు.

జిల్లా పరిషత్తులలోనూ, పంచాయతీ సమితులలోనూ హరిజన సంక్షేమం, సాంఘిక సంక్షేమం విషయాలను చూడటానికి ప్రత్యేకస్థాయీ సంఘాలున్నాయి. ఈస్థాయీ సంఘాలలో మెజారిటీ సభ్యులు తప్పనిసరిగా బలహీన వర్గాలకు చెందినవారే ఉండాలనీ, ఈ సంఘాలకు అధ్యక్షులు కూడా వారే ఉండాలని ఇటీవల మన విధానసభ ఆమోదించిన కొత్త పంచాయతీల చట్టాల్లో నిబంధన చేర్చారు.

అయితే పంచాయతీ రాజ్యవ్యవస్థలో ఇప్పటివరకు ప్రధాన నాయకత్వపు పదవులలో హరిజనులకు తగిన ప్రాధాన్యత, తగిన స్థానం లభించడం లేదన్నమాట నిజమే.

ఈ సమస్యను సాకల్యంగా పరిశీలించాలంటే మొదట మన గ్రామీణ వ్యవస్థలో తరతరాలుగా వస్తున్న సాంఘిక వ్యవస్థను అధ్యయనం చేయవలసి ఉంటుంది. గ్రామీణ వ్యవస్థలో కేవలం కొన్ని కులాలవారే వంశ పారంపర్యంగా అధికారం చెలాయిస్తూ ఉన్న సంగతిని ఎవరూ కాదనలేరు. దేశం పరాయి పాలనలో ఉన్న రోజుల్లో కూడా ఈ వంశ పారంపర్యంగా అధికారం చెలాయిస్తున్న కులాలవారు ఆ నాటి పాలకులకు అండగా ఉండి ప్రజా పోరాటాలను అణచడంలో వారికి తోడ్పడ్డవారే. ఈనాడు స్వతంత్ర భారత దేశంలో మళ్లీ కాలానుగుణ్యంగా రంగు మార్చుకుని పాలనాధికారం తమ గుప్పెటిలో నుండి పోకుండా కృషి చేసుకుంటున్నారు.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో అతి పటిష్ఠంగానూ జటిలంగానూ ఉన్న కుల వ్యవస్థ ఈ వంశ పారంపర్య పాలనాధికారులకు సహాయకారిగా ఉంటున్నది. గ్రామంలో ఈ వర్గానికి చెందిన వారి సంఖ్యా బలం చాలా తక్కువగా ఉన్నప్పటికీ, కుల వ్యవస్థ అడ్డు గోడల వల్ల మిగతా బలహీన వర్గాలకు చెందినవారు ఏకం కాకుండా రెచ్చగొడతారు.

పరిశోధనలలో ఒక విషయం రుజువైంది. దిగువ కులాలకు చెందిన వారిలో ఏదైనా ఒక కులం గ్రామ జనాభాలో అధిక భాగం విస్తరించిన సందర్భాలలో మాత్రమే ఆ కులం వారు గ్రామంలో వంశ పారంపర్యంగా పాలనాధికారాన్ని గుప్పిట్లో పెట్టుకున్న వర్గాల నుండి రాజకీయం తమ హస్తగతం చేసుకోగలిగారు. దిగువ కులాలకు చెందినవారు రెండు మూడు కులాల వారు కలిసి కట్టుగా వ్యవహరించి రాజకీయ అధికారాన్ని లాగుకున్న సందర్భాలు పెద్దగా లేవని తేలింది. దీనికి కారణం కుల వ్యవస్థ సృష్టించిన అడ్డు గోడలే. ఆ అడ్డు గోడలను కూల్చి వేయడానికి హరిజన సంఘాలు ఇతర స్వచ్ఛంద సంస్థలూ గట్టిగా కృషి చేయవలసి ఉన్నది. పంచాయతీ రాజ్ వ్యవస్థ ఎన్నికల విధానంలో విప్లవాత్మకమైన మార్పులను సిఫార్సు చేసిన శ్రీ వెంగళరావు కమిటీ నివేదికలో ఈ వైఖరులను మార్చి వేయడానికి స్పష్టమైన సూచనలున్నాయి. ప్రత్యక్ష ఎన్నికల విధానం ప్రవేశపెట్టినట్లయితే పంచాయతీ రాజ్ వ్యవస్థలో హరిజనులకు ప్రాతినిధ్యం మరింత పెరుగుతుందనడంలో సందేహంలేదు. మనరాష్ట్ర శాసనసభ ఆమోదించిన పంచాయతీరాజ్ చట్టాల్లో సమితి స్థాయి వరకు ప్రత్యక్ష ఎన్నికలను ప్రవేశపెట్టారు. ఈ కొత్త చట్టంప్రకారం ఎన్నికలు జరిగినప్పుడు సమితి అధ్యక్ష స్థానాలకు హరిజనులు సైతం ఎన్నిక కావడం సులభంకాగలదు.

పంచాయతీ సమితులు, జిల్లా పరిషత్తులూ తమ తమ బడ్జెట్లలో హరిజన సంక్షేమానికి విధిగా 15 శాతం కేటాయించాలన్న నిబంధనలను ఈ సంస్థలు చాలా వరకు పాటించలేదన్న ఆరోపణ ఒకటి ఉన్నది.

ఈ ఆరోపణలోని నిజానిజాలు పరిశీలించే ముందు కొన్ని వాస్తవాలను పేర్కొనక తప్పదు. పంచాయతీరాజ్ సంస్థలు చేపట్టిన అనేక అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు హరిజన సంక్షేమానికి దోహదం చేసినవే. గ్రామానికి ఒక రోడ్డు వేసినా, గ్రామంలోఒక పాఠశాలను నిర్మించినా, మంచినీటి బావులు త్రవ్వినా వాటి ప్రయోజనం హరిజనులకు కలుగలేదని గాని, గ్రామంలో సామూహిక సంక్షేమంతో బాటు హరిజన సంక్షేమం కూడా సాధింప బడలేదని గాని చెప్పడానికి వీలు లేదు. పంచాయతీ రాజ్ సంస్థలు చాలా వరకు హరిజన సంక్షేమ కార్యక్రమాలకు తమ సాధారణ నిధుల నుండి కేటాయింపులు చేసిన సందర్భాలు కూడ లేక పోలేదు. కొన్ని చోట్ల ఈ విధంగా 15 శాతం కన్నా ఎక్కువ ఖర్చు చేయడం కూడా జరిగింది. అయితే అట్టి ఖర్చులను విడిగా తీసిన 15 శాతం నిధులకు ఖర్చు రాయక పోవడం సిబ్బంది లోపం కావచ్చు. లెక్కలు రాసే పద్ధతిలో లోపం కావచ్చు.

హరిజన సంక్షేమానికి ఉద్దేశించిన ఒక పథకాన్ని గానీ, ఒక కార్యక్రమాన్ని గానీ అధికారులు ప్రతిపాదిస్తే అట్టి ప్రతిపాదనలను స్థాయీ సంఘాల సమావేశాలలో గానీ, పంచాయతీరాజ్ సంస్థల సర్వ సభ్య సమావేశాలలో గాని, ఈ సంస్థలకు నాయకత్వం వహించిన అనధికారుల ద్వారా మరే విధంగానైనా గానీ త్రోసి పుచ్చిన సందర్భాలు ఒక్కటి కూడా లేవని నేను గట్టిగా చెప్పగలను.

హరిజన సంక్షేమానికి సంబంధించిన స్కీములన్నీ జిల్లా పరిషత్తు స్థాయీసంఘాలలోనే నిర్ణయించ బడతాయి. ఈ స్థాయీ సంఘాలకు జిల్లాకలెక్టర్లు అధ్యక్షులుగా ఉన్నారు జిల్లాకలెక్టర్ల ప్రతిపాదనలను కూడా ఏ సందర్భములోకూడా అనధికారులు తృణీకరించడం జరుగలేదని రాష్ట్ర పంచయతీరాజ్య పరిషత్తు అధ్యక్షునిగా నేను గట్టిగా చెప్పగలను.

పంచాయతీరాజ్ సంస్థలలో హరిజనులకు బలహీన వర్గాల వారికి కల్పించే ప్రాతినిధ్యం రిజర్వేషన్ ద్వారా కల్పించాలా లేక కో-ఆప్షన్‌ల ద్వారా కల్పించాలా అనే సమస్యను కూడా సాకల్యంగా పరిశీలించవలసి ఉంటుంది. కో-ఆప్షన్ పద్ధతివల్ల హరిజనుల్లో ఆత్మవిశ్వాసం, ఆత్మబలం పెంపొందదని. హరిజనులు సర్దుకొని పోతున్నంతకాలం వారిహక్కులకోసం పోరాడే స్వభావాన్ని అలవరచుకోనంతకాలం-ఇతరుల దయాదాక్షిణ్యాలమీద వారు ఆధారపడి ఉండునంతకాలం వారి ఉజ్వల భవిష్యత్తుకు భద్రమైన బాటలు పడవని కొందరివాదం. సంతానం కమిటీకూడా కో-ఆప్షన్ పద్ధతిని నిరసించి రిజర్వేషన్ పద్ధతికే ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలని సూచించింది. రిజర్వేషన్ పద్ధతికి బదులు కో-ఆప్షన్ పద్ధతివల్ల స్థానికంగా పలుకుబడి గలవారు-వంశ పారంపర్యంగా అధికారాన్ని గుప్పిట్లో పెట్టుకోవడానికి అలవాటు పడ్డవారు తమ స్థానాలకు భంగం రాకుండా చూచుకోవచ్చు.'కో-ఆప్షన్‌లో మిమ్మల్ని తీసుకుంటాంలే' అని నచ్చజెప్పి హరిజనులనూ, బలహీన వర్గాల వారిని పోటీలనుండి తప్పించవచ్చు. ఈ పరిస్థితిలో హరిజన నాయకత్వం రూపొందడం కష్టం. మన ముఖ్య మంత్రి శ్రీ జలగం వెంగళరావు గారికి పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ పట్లనూ, హరిజన సంక్షేమం పట్లనూ ఈ రెండింటి సమన్వయం పట్లనూ అత్యంత ఆసక్తి, అభిరుచి ఉన్నాయి ఇటీవల మన రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సహకార సంస్థలలో హరిజన, గిరిజన తదితర బలహీన వర్గాల వారికి సగం కన్నా ఎక్కువ సభ్యత్వం ఉండాలని ఒక చట్టాన్ని ఆమోదించింది. రాష్ట్రంలో ఎక్కువమంది వ్యవసాయ కూలీలు హరిజనులే. వారి వేతనాలను ప్రభుత్వం పెంచడమే గాక-ఆడ మగ కులీలకు సమాన వేతనాలివ్వాలని నిబంధన చేసింది.

రాష్ట్రంలో హరిజనులకూ, ఇతర బలహీన వర్గాలవారికీ బంజరు భూములనూ, ఇళ్లస్థలాలనూ పంచే కార్యక్రమాన్ని అతి చురుకుగా కొన సాగిస్తున్నారు. ఈ కార్యక్రమ సాఫల్యానికి పంచాయతీరాజ్ సంస్థలు ముఖ్యంగా గ్రామ పంచాయతీలు అనేక విధాలుగా తోడ్పడుతున్నాయి. ఇటీవల గ్రామీణ ఋణాలను రద్దుచేస్తూ జారీచేసిన ఆర్డినెన్సు వల్ల ఎక్కువగా లాభం పొందిన వారు గ్రామీణ ప్రాంతాలలోని హరిజనులే ననడంలో సందేహం లేదు. ఇప్పటి వరకు మనరాష్ట్రంలో 22 లక్షల ఎకరాల బంజరు భూములు హరిజనులకూ ఇతర బలహీన వర్గాలకు చెందిన 1,69,084 కుటుంబాలకు ఇళ్ల స్థలాలు కేటాయిస్తే ఒక్క 1975-76 లోనే 3,35,000 కుటుంబాలకు ఇళ్లస్థలాలు పంచారు. ఈ ఏడు అంటే 1976-77 లో ఇప్పటి వరకు 1,74,33 కుటుంబాలకు ఇళ్లస్థలాల పట్టాలు పంచి పెట్టారు. ఈ సంవత్సరం మార్చి ఆఖరునాటికి మరో 5 లక్షల కుటుంబాలకు ఇళ్లస్థలాలు పంచి-ఇళ్లస్థలాలు లేని

హరిజనులు తదితర బలహీన వర్గాలవారు రాష్ట్రంలో లేకుండా చూడాలని ప్రభుత్వం సంకల్పం.

ప్రభుత్వం ఇచ్చిన బంజరు భూములనుగానీ, భూసంస్కరణల చట్టంక్రింద మిగులు భూములుగాతేలి పంపకం జరిగిన భూములనుగానీ, ఇళ్ళ స్థలాలనుగానీ ఈ పేద ప్రజలు అమ్ముకుండా, తాకట్టు పెట్టకుండా ఇటీవల మరో ఆర్డినెన్సును కూడా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం జారీచేసింది.

దేశమంతటా అమలులోనికి వచ్చిన కొత్త పౌరహక్కుల రక్షణచట్టం నిబంధనలను గ్రామీణ ప్రాంతాలలో పటిష్ఠంగా అమలు పరచడంలో పంచాయితీలు ప్రభుత్వాధికారులకు ఎంతో సహాయ సహకారాలను అందిజేస్తున్నాయి.

ఈనాడు 20 అంశాల కార్యక్రమం అమలులోగానీ, సన్నకారు రైతుల అభివృద్ధి సంస్థవారి కార్యక్రమాలకుగానీ హరిజన ఆర్థిక సహాయసంస్థ స్కీములకుగానీ సామూహిక సేద్యపునీటి బావుల త్రవ్వే పనిలోగానీ, బంజరు భూముల కేటాయింపు, ఇళ్ళస్థలాల కేటాయింపు మొదలైన అన్ని విషయాలలోనూ రాష్ట్రస్థాయిలో ఉన్న అన్ని అభివృద్ధి శాఖలకూ, గ్రామస్థాయిలో పనిచేస్తున్నది పంచాయతీరాజ్ సంస్థలే. అందుకే రాష్ట్ర సమగ్రాభివృద్ధికి పంచాయతీలు పునాదులవంటివి. ఈ పునాదులు పటిష్ఠంగా సక్రమంగా ఉన్నప్పుడే రాష్ట్ర అభివృద్ధికూడా పటిష్ఠంగా ఉండగలదు.

★

గంగావతరణం

*'పైడిపాల'

అంతఃపురం పసిడి పంజరాన్ని వీడి
అంతరాల పరదాలను చీల్చుకొని వచ్చాను
రాణిని కాదు నేను—ప్రజావాణిని
కాల వలాహకాల్ని ఛేదించుకొని
వసుమతి ఒళ్ళో ఆడుకొంటున్నాను
వర్షాన్ని కాదు నేను—హర్షాన్ని
కారులకీ అధికారులకీ వీడ్కోలు చెప్పి
సన్నకారు ముంగిళ్ళ ముందు నిల్చున్నాను
అభినేత్రిని కాదు నేను—సవిత్రిని
ఎగువ నుంచి దిగువకు ప్రవహించి
మిట్ట పల్లాల నేకం చేస్తున్నాను
నీటిని కాదు నేను—పన్నీటిని
శాంతినీ క్రాంతినీ రెక్కల్లో పెట్టుకొని
రిక్కల్లోంచి ఎగిరి వచ్చాను
పులుగుని కాదు నేను—కొత్త వెలుగుని
జెండాలను ఎజెండాలను దిగి
సామ్యవాద మరీచుల్లో ఒదిగి వస్తున్నాను
నన్ను కలుపుకోండి మీ మధ్య నిలుపుకోండి
నాఊరు భారతం—నా పేరు స్వాతంత్ర్యం!

పరిగి తాలూకాలో పశుగణాభివృద్ధి

—శ్రీ మత్స్యరాజ హరగోపాలరావు

హైదరాబాదు జిల్లాలో రాష్ట్రరాజధానికి ఎనుబదిఐదు కిలోమీటర్ల దూరంలో నున్న తాలూకా కేంద్రం పరిగి. వెనుకబడిన ప్రాంతమైన పరిగి తాలూకాలో గత ఒకటి రెండు సంవత్సరాలుగా మేలురకపు పశుగణాభివృద్ధికై ఎన్నో పథకాలు చేపట్టడం జరిగింది. ఒక వందా నలుబది ఏడు గ్రామాలు, ఏబది రెండు గ్రామ పంచాయతులు గల ఈ తాలూకాలో అధిక శాతం ప్రజలు వ్యవసాయం పైననే ఆధారపడి యున్నారు. వీరిలో చాలామంది పాడిపరిశ్రమని కూడా చేపట్టినారు

పరిగిలోని స్టేట్ బ్యాంక్ అఫ్ హైదరాబాదు శాఖ: పశువైద్య శాఖాధికారులు, పాలశీతలీకరణ కేంద్రంవారి సమన్వయ సహకారంతో మేలురకపు పశుగణాభివృద్ధి జరుగుతూంది. ఇరువది సూత్రాల ఆర్థిక ప్రణాళిక క్రింద ఇటీవల హైదరాబాదు జిల్లాలో సన్నకారు రైతులకు ఋణ సహాయం చేయడం జరిగింది—అయితే ఈ సంవత్సరం మార్చి నెలాఖరి వరకు ఇరువది మంది సన్నకారు రైతులకు 37 మేలురకపు పశువుల కొనుగోలుకై 37,000 రూపాయల ఋణ సహాయం చేయడం జరిగిందని అప్పటి బ్యాంకు మేనేజరు ప్రకటించారు —తరువాత జూలై మాసాంతము వరకు పాడి పశువుల కొనుగోలుకై 51,000 రూపాయలను స్టేట్ బ్యాంక్ వారు ఋణ సహాయం చేశారు. ఇవేగాక ఎద్దులు, మేకలు, గొర్రెల కొనుగోలుకై పేద ప్రజానీకానికి ఋణ సహాయం గావింపబడింది—ఈ ఋణ సహాయం ద్వారా ఇక్కడి పశువైద్యుల సలహా పాటించి ప్రజలు పాడి పశువులను కొన్నారు.

15 సంవత్సరాల నుండి ఇక్కడి పశువైద్యశాల ఉంది—అయితే ఈ సంవత్సర ప్రారంభంలో రీజినల్ క్యాటిల్ డెవలప్‌మెంట్ యూనిట్‌ను ముఖ్యమంత్రి ప్రారంభించారు—అయితే పశు సంక్షేమం, రోగపీడిత పశువులకు టీకాలు వేయడం, కృత్రిమ గర్భధారణ, మొదలైనవన్నీ అతి శ్రద్ధగా చేయబడుతున్నాయి.

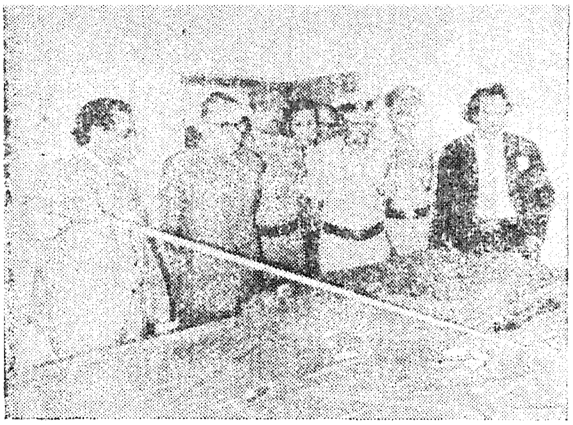
ప్రస్తుతం ఏబది వరకు హాల్‌స్టీన్, జెర్సీ, దేవణీ, హర్యానా, ముర్రా రకాలకు చెందిన ఆవులు, బ్యాంకు ఋణ సహాయం ద్వారా కొన్నారు పరిగి ప్రజలు—అయితే ఈ ఆవు పాలను ఇక్కడగి పాల శీతలీకరణ కేంద్రానికి తీసుకెళుతుంటారు. ప్రస్తుతం ఈ కేంద్రంలో నాలుగు వేల లీటర్ల పాలను నిల్వ చేసేందుకు వీలుంది—వచ్చే మాసంలో పన్నెండు వేల లీటర్ల పాలను నిల్వచేసే విధంగా—కేంద్రంలో ప్లాంటును ప్రారంభిస్తారు. ఈ ఆవులకు అవసరమయ్యే గడ్డిని పెంచడానికి కూడా కృషి జరుగుతుంది. అవసరమైనప్పుడల్లా ఆవులను డాక్టర్లు పరీక్షిస్తున్నారు కూడా.

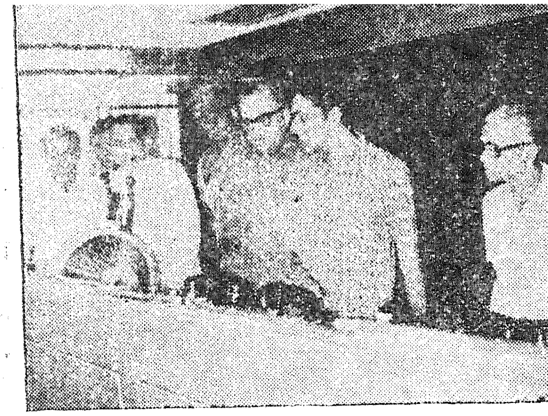
ఇక్కడి పశువైద్యశాలలో జరిగిన కృషి వివరాలు :

సంవత్సరం	వైద్యశాలలో రోగవిముక్తి పొందిన పశువుల సంఖ్య	క్యాస్ట్రేషన్స్	టీకాలు	కృత్రిమ గర్భధారణ
1973–74	15319	214	18677	—
1974–75	1591[illegible]	195	16327	—
1975–76	16388	233	19302	67

అయితే ప్రాంతీయ పశుగణాభివృద్ధి శాఖలో కూడా అమితమైన కృషి జరిగింది. పరిగిశాఖలో గత జూన్–జులై మాసంలోని వివరాల ప్రకారం 1816 పశువులకు ట్రీట్‌మెంట్ జరిగింది. 13 పశువులకు క్యాస్ట్రేషన్స్, 4192 పశువులకు టీకాలు, 10 పశువులకు కృత్రిమగర్భధారణ చేయడం జరిగింది. ప్రస్తుతం ఈ పశుగణాభివృద్ధి శాఖలు ఈ తాలూకాలో రూప్‌ఖాన్‌పేట మరియు నస్కల్ గ్రామాల్లోకూడా పనిచేస్తున్నాయి. అయితే పరిగి R.C.D. శాఖను ఇక్కడినుండి తీసివేసి బొంపల్లి గ్రామానికి మార్చాలని ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నట్లు తెలుస్తుంది. ఆ విధంగా జరిగితే, తాలూకా కేంద్రమైన పరిగిలోనే R.C.D. శాఖ ఉండకుండా పోతుంది, దీని వల్ల ఇక్కడి పశుగణాభివృద్ధికి చేపట్టిన పథకాలకెంతో నష్టం కల్గుతుందని భావింపబడుతున్నది.

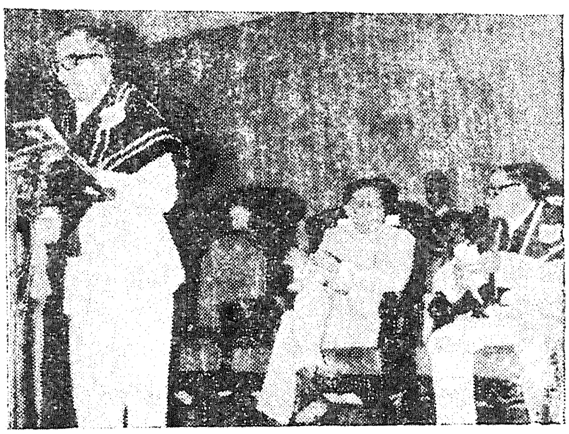
ఈనాడు పరిగిలో ఎన్నో డైరీఫారాలున్నాయి. మేలురకపు ఆవులకొనుగోలుకై ఇక్కడి ప్రజలు గోమాతా చిట్‌ఫండ్స్, అనే సంస్థను ప్రారంభించుకొన్నారు. తద్వారా కొన్ని మేలురకపు ఆవులను కొనడం జరిగింది. పశు పెంపకంపైన ఆధారపడిన కుటుంబాలుకూడా ఎన్నో ఉన్నాయి ముగింపులో ఒకమాట చెప్పాలంటే వెనుకబడిన పరిగి తాలూకాలో పశుగణాభివృద్ధికై ఇంకా ఎంతగానో కృషి జరగవలసియున్నది. ప్రస్తుతం పరిగిలోనున్న పశువైద్యశాల, ప్రాంతీయ పశుగణాభివృద్ధి శాఖ (R. C. D. Unit) ఇతర స్థలాలకు మార్చకుండా అవసరమైతే మరికొన్ని గ్రామాల్లోకూడా శాఖలను ప్రారంభింపవలసిన అవసరమెంతైనా ఉన్నది. అప్పుడే పరిగిలో ప్రస్తుతం పశుగణాభివృద్ధికై చేపట్టిన పథకాలన్నీ సఫలమవుతాయి.





జిల్లా వార్తా చిత్రాలు

పై చిత్రాలు: ఫిబ్రవరి 28 న గవర్నరు విశాఖ నౌకాశ్రయం సందర్శించి నౌకాంతర్భాగ సాంకేతిక విభాగాలు పర్యవేక్షించారు.



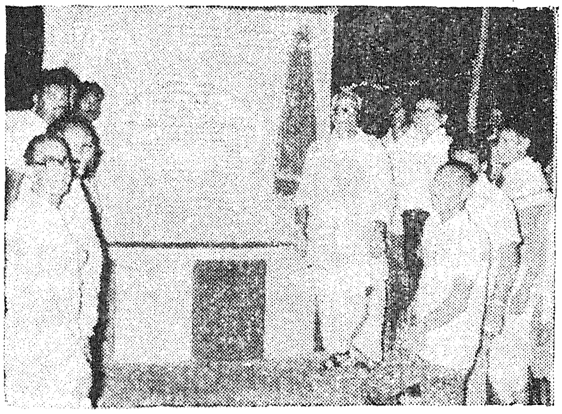
ఎడమవైపు ప్రక్కన: ఆంధ్ర విశ్వ విద్యాలయంలో గవర్నరు స్నాతకోపన్యాసం.

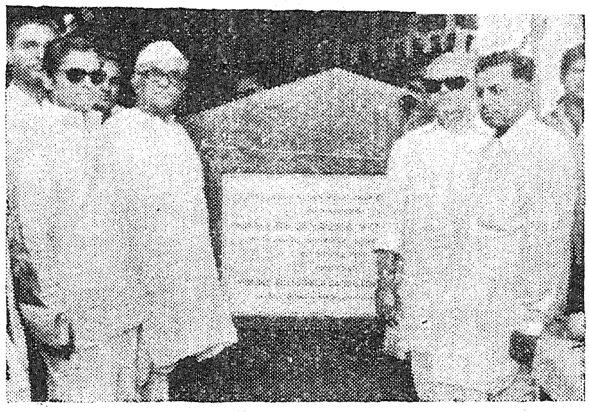
ఎడమవైపు క్రింద: ఆంధ్ర విశ్వ విద్యాలయం స్నాతకోత్సవంలో కొందరు "కళాప్రపూర్ణ" గ్రహీతలు.

క్రింద: నిజామాబాద్‌లో మార్చి 28 న రాజస్థానీ శిక్షా సమితి వార్షికోత్సవాలో గవర్నరు ప్రసంగం.



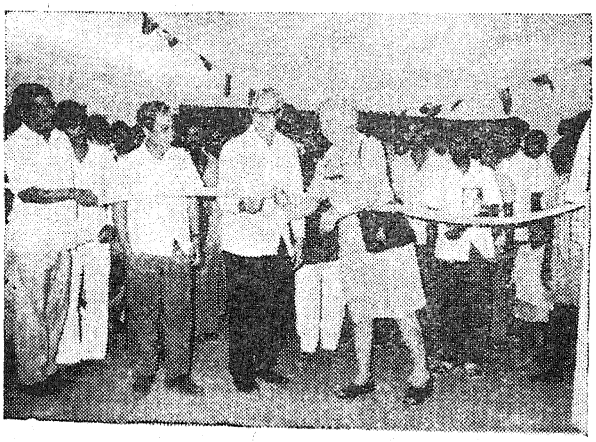






పైన: ఫిబ్రవరి 9న నెల్లూరు జిల్లాలో 2 వేలమంది పునరావాసితు లుండే వెంగళరావు నగర్‌కు ముఖ్యమంత్రి ప్రారంభోత్సవం.

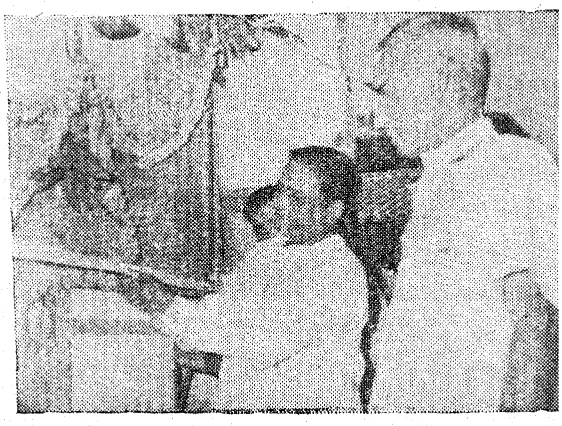
ఎడమవైపుపైన: మార్చి 8న తాడేపల్లిగూడెం మునిసిపల్ రక్షిత నీటి సరఫరా పథకాన్ని ముఖ్యమంత్రి ప్రారంభించారు.



మధ్య: మెదక్ జిల్లా రామచంద్రాపురంలో ఫిబ్రవరి 25న ఇక్రిశాట్ డైరెక్టరు డాక్టర్ ఆర్. డబ్ల్యు. కమ్మింగ్స్ దంపతులు తమ విరాళంతో నెలకొల్పిన బాలల పార్కు, ఆట స్థలాలకు ప్రారంభోత్సవంచేశారు.

ఎడమ వైపుక్రింద: మార్చి 1న కడపలో రిఫ్రిజిరేటర్ ఫిష్ కంటైనర్‌కు మత్స్య శాఖ మంత్రి శ్రీ డి. మునుస్వామి ప్రారంభోత్సవం చేశారు.

క్రింద: నల్ల జర్ల సమితి నల్లమాడులో సహకార లిఫ్టు ఇరిగేషన్, మంచినీటి పథకానికి మార్చి 2న సాంఘిక సంక్షేమ శాఖ కార్యదర్శి ఎస్. ఆర్. శంకరన్ ప్రారంభోత్సవం చేశారు.





66—4

సీరియల్:



స్వర్ణయోగి

పులిచెర్ల సాంబశివరావు

—షష్ఠ యోగము—

పెదకోమటి వేమారెడ్డి సమర్థుడైన ప్రభువు. ఆయన దగ్గర తురగా రాముడు కొంతకాలం మంత్రిగా ఉన్నాడు. వాడు పట్టి దుర్మార్గుడు. తాను చేసేదంతా రాజ్య క్షేమానికేనని సమర్థించుకొనేవాడు. రాచ వేమారెడ్డి యువరాజుగా ఉన్నప్పుడే వాడితో సాహచర్యం చేశాడు. ఇద్దరి ఆలోచనలు సమానమే! తురగారాముడు వేమారెడ్డిని చాలాసార్లు అనమానించాడు రాచ వేమారెడ్డికి, తురగా రామన్నకి స్నేహం ఇలా కొనసాగితే కుమారుడు పూర్తిగా చెడిపోతాడని గుర్తించి పెదకోమటి వేమారెడ్డి తురగా రామ్ముణ్ణి మంత్రి పదవిలోంచి తీసేశాడు. దాంతో వాడు కోరలు పీకిన పాములాగా బుసలు కొడుతున్నాడేగాని ఏమీ చేయలేకపోయాడు.

అదనుకోసం చూస్తున్నాడు.

ఇంతలో పెదకోమటి వేమారెడ్డి స్వర్గస్థుడయ్యాడు. రాచ వేమారెడ్డి ప్రభువయ్యాడు. ఇదే తగ్గ సమయం అని తురగా రాముడు తిరిగి రాచవేముని అండచేరాడు. మళ్లా మంత్రి అయ్యాడు. తన మంత్రాంగంచే రాముడు రాచవేముని మనసుని పూర్తిగా మార్చేశాడు. మహామంత్రి అయిన మామిడి సింగనమీద కొండీలు చెప్పాడు మామిడి సింగన రాచవేముని చంపి, వేమారెడ్డిని ప్రభువుగా చేయాలని ఎత్తుగడ వన్నాడని వాడు పుట్టించాడు. రాచవేమారెడ్డి వాడి మాటలు విని, జీవితమంతా రెడ్డిరాజులకే అంకితం చేసుకున్న మామిడి సింగనను పదవినుండి తొలగించాడు. ఆ మహామంత్రి పదవిని తురగా రాముడికి కట్టపెట్టాడు. దీంతో తురగా రాముడికి మరింత బలం చిక్కింది. వాడి అకృత్యాలకు అంతూ పొంతూ లేకుండా పోయింది.

కొండవీటిలో కరువొచ్చింది. జనం అన్నం లేక 'అలో లక్ష్మణా' అని అల్లాడుతున్నారు. కోటలో ధనాగారం వట్టిపోయింది. రాచవేముడికి దిక్కు తెలియలేదు.

తురగారాముడు రాచవేముని అభ్యంతర మందిరములో సమాసీనుడై ఉన్నాడు. వాళ్ళిద్దరూ ఏదో దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తున్నారు.

"ప్రభూ! మీరు ప్రజలకోసం చింతించవద్దు! వాళ్ళకర్మ వాళ్ళనుభవిస్తున్నారు. మనమేం చేస్తాం!"

"మంత్రిగారూ! ప్రజల్నిగూర్చి మనంకూడ ఆలోచించకపోతే ఇక వాళ్ళకి దిక్కెవరు?"

"దిక్కులేని వాళ్ళకి దేవుడే దిక్కు! ఈ కాటకాన్ని మనం ఆపలేంగదా!"

"మనం చేయగలిగింది ఏదైనా ఉంటే మన చేయాలిగదా!"

"చేస్తూనే ఉన్నాంగదా ప్రభూ!"

"మన ప్రజలు కొండవీడు వీడిపోతున్నారని విన్నాం....!"

"పొయ్యేవాళ్లని పోనివ్వండి ప్రభూ! అంతా సుఖంగా ఉన్నప్పుడేమో కొండవీటిలో సందులేకుండా ఉండి, ఇప్పుడు కొంచెం కష్టం కలగానే వెళ్ళిపోవడం వాళ్ళకు మాత్రం ధర్మమా? అటువంటివాళ్లున్నా ఊడినా ఒక్కటే!"

"వైభవోపేతమై సకల సౌభాగ్యములతో అలరారిన కొండవీడిలా బీడుపడిపోవలసిందేనా మంత్రిగారూ!"

"మనం చేయగలిగిందేముంది ప్రభూ! ఉన్న సొమ్మంతా మీ తమ్ముడు వేశ్య ఒళ్లో పోస్తున్నాడు"

"వేశ్య!! ఎవరైతె అది?"

"నాగులు! అది మూగచింతపల్లెలో ఉంటుంది. టక్కులమారిది. మీ తమ్ముణ్ణి వలలో వేసింది దాని చేతిలో వేమారెడ్డి చిక్కుకున్నాడు!"

"ఎంత అప్రతిష్ఠ! ఈ సంగతి ప్రజలకు తెలిస్తే ఏమైనా ఉందా!"

"ఏలీటం ఏంటి ప్రభూ! మీ తమ్ముడి శృంగారలీలలే వినోద కథలుగా ఊళ్లలో చెప్పుకుంటున్నారు. అయ్యయ్యో! ఎంత సిగ్గుచేటు! అటువంటి పరువు తక్కువ పని మీ వంశంలో ఎవరైనా చేశారా?"

"నిజంగానా! వేమారెడ్డి అలా అయ్యాడా!"

"ప్రభూ! మీకింతకుముందే చాలాసార్లు మనవి చేశాను. అతడు దుష్టుడు. ఎప్పటికైనా మీకు గండం తెస్తాడు. వేమారెడ్డికి స్నేహితులెవరో మీకు తెలుసా? మీరు మంత్రి పదవినుండి తొలగించిన మామిడి సింగన పుత్రుడు పెద్దన! రెండవవాడు రాజులకు కూడా అప్పులిచ్చే చామిశెట్టి! ఇంకేంకావాలి! దుర్మార్గుడైన మీ తమ్ముడు తలచుకొంటే ఈ క్షణంలో మిమ్మల్ని..."

"రామనా!" అదురుపాటుతో ప్రభువు అరిచాడు.

"ప్రభువులు క్షమించాలి! ఉన్నమాట అంటున్నాను. ఈ తురగారాముడెప్పుడూ ఉన్నమాటే అంటాడని మీకు తెలుసు! ఎన్నాళ్లనుండో మీకు ఒక్కమాట చెప్పదలచి ఉన్నాను. ఇప్పుడవకాశం వచ్చింది నిజం చెబుతున్నాను! సత్యంకోసం ప్రాణాలనైనా బలి ఇవ్వటానికి ఈ మీ తురగారాముడు సిద్ధమే!"

ఇద్దరూ కాసేపు మౌనంగా వున్నారు.

రాచవేముడి హృదయంలో దావాగ్ని చెలరేగింది. మంత్రి మాటలన్నీ సత్యాలుగా కనబడ్డాయి. ప్రతి పలుకూ రూపందాల్చి ప్రత్యక్షమై వికటాట్టహాసం చేస్తూ, నృత్యం చేస్తున్నట్లనిపించింది. రాచవేమారెడ్డి భయంతో వణికిపోయాడు.

"ప్రభూ మీ మనసు నాకు తెలుసు! మీది కుసుమ కోమలమైన మనసు. చీమకూడా హాని చెయ్యలేరు ఇక తమ్ముణ్ణి ఎలా చంపగలరు...?"

"సోదరుణ్ణి చంపటమా?"

"అవును ప్రభూ! అదే తరుణోపాయం!"

రాచవేమారెడ్డి పలుకలేదు.

"ప్రభూ! మీ ఉప్పుతిని బ్రతుకుతున్నాను. మీకు ముప్పు వచ్చినప్పుడు చూస్తుండలేను. ఈ పరిస్థితుల్లో వేమారెడ్డి ఎదురు తిరిగితే మనపాట్లు కుక్కలుగూడ పడవు. మీ వంశంలోనే పూర్వం ఎందరు ప్రభువులు పోట్లాడుకోలేదు. మీ తండ్రిగారు కొమరగిరి ప్రభువులకు దగ్గరి చుట్టమే గదా! వారిని పదవీచ్యుతులను జేసి మీ తండ్రిగారు సింహాసనమెక్కలేదా? అలాగే వేమారెడ్డి చేస్తే మనగతి!".

"రామన మంత్రీ!" ఆవేశంతో రాచవేముడరచాడు.

"సందేహంలేదు ప్రభూ! ఇప్పుడు అటువంటి కుట్రే జరుగుతూంది!"

"ఎవరాకుట్ర చేస్తూంది?"

"వేమారెడ్డి! పెద్దన, చామిసెట్లతో కలిసి!"

"నిజమా!"

ఇంకొక రహస్యం! మిమ్మల్ని హత్య చెయ్యడానికి సిద్ధమౌతారు. నేడో రేపో ఆ ప్రయత్నం జరుగుతుంది!"

"ఆఁ!"

"ప్రభూ! మీరు భయపడవద్దు! నేనొక ఉపాయం ఆలోచించాను!"

"......?"

"ఆ వేశ్యను మనం లోబరచుకోవాలి! డబ్బేదానికి ప్రాణం. ఈ వేశ్యల సంగతి నాకు బాగా తెలుసు. మనం వేమారెడ్డిని ఏమీ చెయ్యనవసరం లేదు. అంతా నాగులే చేస్తుంది."

రాచ వేమారెడ్డి భయంతో ఒక్కసారి చుట్టూ చూశాడు. తురగారాముడు ఆయన చెవిలో గుసగుసలాడాడు.

ఆ అభ్యంతర మందిరం వెనుక దాగిన చెవులకా గుసగుసలు వినబడలేదు.

ఆ చెవులు నరసాంబవి.

ఆమె వీళ్లద్దర్నీ వేయి కన్నులతో కనిపెట్టుకొని ఉంది. కుతంత్రాన్ని ఆమె గ్రహించింది.

ఎట్లాగైనా మరదిని రక్షించాలి! వేమారెడ్డిని మూగ చింతపల్లి నుండి తప్పించాలి. ఎలా? ఈ విషయాన్ని గూర్చి ఆమె పొద్దుపోయేదాకా ఆలోచిస్తూ కూర్చుంది.

కొండవీడు గాఢనిద్రలో మునిగిఉంది.

నరసాంబ తన మందిరం నుండి బయటకు వచ్చింది. ఒంటరిగా రాజమార్గంలో నడవసాగింది. చుక్కలు ఈమె ధైర్యంచూచి ఆశ్చర్యంతో మింట మినుకు మినుకు మంటున్నాయి.

నరసాంబ ధీర చిత్తంతో పెద్దన ఇంటిముందు నిలిచింది. ద్వారపాలకుడు ఆమెను చూచి చకితుడయ్యాడు. పెద్దన నరసాంబను చూచి విభ్రాంతుడైనాడు.

"అమ్మా! మీరా? అర్ధరాత్రి వచ్చిన మిమ్మల్ని చూస్తే నా మనసు కీడును శంకిస్తోంది!"

"బిడ్డా మా వేమారెడ్డి." నీవూ మాకు ఒక్కటే! చిన్నతనం నుండీ నీవు మా వేమారెడ్డితో పాటు కలిసి మెలసి తిరిగావు. అతనితో పాటు నిన్ను కూడా కుమారునిగా భావిస్తూవచ్చాను!"

"అమ్మా! సందేహమెందుకు? చిన్న తనంలోనే తల్లిని పోగొట్టుకొన్న ఈ దౌర్భాగ్యునిపై ఎంతో కనికరం వహించి, మీ వేమారెడ్డిని చూచినట్లుగానే నన్ను చూచిన మీరు నాకు తల్లికంటె ఎక్కువే"

"పెద్దనా! నీవలె మా వేమారెడ్డికూడా క్షేమంగా ఉండాలని భావిస్తున్నాను!"

"అమ్మా! వేమారెడ్డి క్షేమంగానే ఉన్నాడు!"

"పెద్దనా...!" గాద్గదికమైన నరసాంబ కంఠాన్ని విని పెద్దన వ్యాకుల పడాడు. గుడ్డివెలుగులో ఆమె కన్నుల నుండి కారుతున్న బాష్పధారల్ని చూచి పెద్దన మరింత చలించాడు.

"తల్లీ! దుఃఖమెందుకు?"

"నాయనా! వేమారెడ్డికి కీడు వాటిల్లింది!"

"అమ్మా! ఆజ్ఞ ఇవ్వండి! వేమారెడ్డికి ఆపద రాకుండా చూస్తాను. మిత్రుని ప్రాణాలకు నా ప్రాణాలను అడువేస్తాను!"

"అట్టి నమ్మకంతోనే వచ్చాను. మూగచింత పల్లెకుపోయి వేమారెడ్డిని అక్కడనుండి తప్పించు!"

పెద్దనకు అంతా అర్థమయింది.

వెంటనే పెద్దన "అమ్మా! నిర్భయంగాపోయి నిద్రించండి! ఇదిగో నేను పోతున్నాను!" అని ఒక భటుణ్ణి తోడిచ్చి ఆమెను పంపి వేశాడు.

పెదన చామిసెట్టి పడకను సమీపించాడు.......

— సప్తమ యోగము —

తురగా రామన రాచవేమునితో మంతనాలాడిన మరుక్షణం లోనే మూగ చింతపల్లెకు బయలు దేరాడు. వెంట ఇద్దరాంత రంగికులున్నారు.

వాళ్ళు మూగచింత పల్లె చేరే సరికి ప్రొద్దు కుంకుతూంది. ఆ సమయంలో వేమారెడ్డి షికారుకు పోవటం అలవాటు. ఈ సంగతి రామనకు తెలుసు.

తురగా రామన మూగచింతపల్లెలోని మొదటి ఇంటి ముందు ఆగాడు. సహచరులకు సంజ్ఞచేశాడు. వాళ్ల లోపలికిపోయి మంత్రి రాకను తెలిపారు. నాగులుకు తురగా రాముని సంగతి తెలుసు. మంత్రిగారు వచ్చారనగానే ఏదో గొప్పవిషయమై ఉంటుందని అది ఎదురు వచ్చింది.

"మహామంత్రిగారికి మామీద ఇంత దయకలిగింది! విశేషమేమో...!"

"ఆఁ! గొప్ప విశేషమే! చెప్పమంటావా?"

"సెలవీయండి!"

"అయితే విను! నీ ప్రాణాలకు ముప్పు వచ్చింది!"

'ప్రాణానికి ముప్పు' అని వినగానే దానికి నిజంగానే ప్రాణం పోయినంత పని అయింది. ఒళ్లంతా చెమట పట్టింది. దానికి ధనమంటే ఇష్టం. కానీ ప్రాణాలంటే ఇంకా...! రామన దారం వైపు మాటి మాటికీ చూడటం అది గమనించింది.

"వేమారెడ్డిగారు చీకటి పడిన తరువాత గాని తిరిగిరారు. దయతో నాప్రాణాలను కాపాడుకొనే మార్గం తెలపండి స్వామీ!" అని బహువిధాలా బతిమాలటం మొదలు పెట్టింది.

"ఓసీ! నీప్రాణాలుండాలంటే ...నేను చెప్పి నట్లు చేస్తావా?"

"నా ప్రాణాలు కాపాడండి! మీరు నిప్పుల్లో దూకమంటే దూకుతాను!"

"నిప్పులూ వద్దు...నీళ్లూ వద్దు! వేమా రెడ్డికి విషప్రయోగం చేయాలి."

నాగులు అదిరి పడింది.

"ఇదిగో ఈ పొట్లంలో ఉన్న చూర్ణాన్ని వేమారెడ్డి చేత తినిపించాలి!"

"ఈ పని కాక ఇంకా వేరొక పని ఏదైనా చెప్పండి స్వామీ!"

"నీ ప్రాణాలు రక్షించాలని ఇలా చేయ మంటున్నానని మరచి పోయావా?"

"మంత్రిగారూ! వేమారెడ్డిగారు నన్నే సర్వస్వంగా భావించారు!"

"అందుకే నీదగ్గరకు వచ్చాం!"

"నన్ను నమ్మిన ప్రభువుల్ని ఇలా మోసం చేయటం నాకు చేత కాదు!"

"అయితే నిన్ను రక్షించటం నాకు చేతగాని పని! నీ మెడలోని సొమ్ములు మహారాణి గారివి, రాజ ద్రోహ నేరం చేశావ్!"

"వీటిని దొంగిలించి తెచ్చు కోలేదు! వేమారెడ్డిగారిచ్చారు!"

"మేము నమ్మం!"

నాగులు పరిస్థితి నర్థం చేసుకొంది. ఇప్పుడు తాను వేమారెడ్డిపై ఆధారపడటం తెలివి తక్కువ. తాను వేమారెడ్డికి విషం పెట్టకపోయినా ఆయన్ను వీళ్ల బ్రతుకనీయరు. ఆ తరువాత ఎట్లాగూ తన ప్రాణం పోకతప్పదు! నాగులు ఆ పొట్లాన్ని అందుకుంది.

"జ్ఞాపక ముంచుకో! ఏమీ అవకతవక జరక్కూడదు. పని అయిన వెంటనే దాసి చేత కబురంపు. మేం ఊరి చివర సరివి తోటలో ఉంటాం!"

తురగా రామన రెండు చిన్న సంచుల్ని తీసి నాగులికి చూపిస్తూ ఆటూయిటూ ఊపాడు. అవి ఘల్లు ఘల్లుమని మోగాయి.

"నాగులూ, ఇవేమిటో తెలుసా?"

నాగులు ఆశగా చూచింది.

"నీకు స్వర్ణయోగం అబ్బింది. ఈ పని సక్రమంగా నెరవేరిస్తే...ఇంతకు నూరురెట్లుగా ఇస్తాం!" ఆ సంచుల్ని దాని చేతిలో పెట్టాడు

చీకటి పడింది.

ఆయింటి దాసి చకోరాక్షి గూటిలోని దీపాల్ని వెలిగిస్తూంది తురగా రామన తన సహచరులతో కలసి అక్కడ నుండి వెళ్లిపోయాడు. మరికొంత సేపటికి వేమారెడ్డి వచ్చాడు.

ఆ రేయి నాగులు మరింత చక్కగా అలంకరించు కొంది. వేమారెడ్డికి ఆమె విశ్వ మోహినిగా కనబడింది.

"ఈమె ఎప్పుడూ ఇంత మనోహరంగా లేదు! దీని అందం ఈ నాడు తన ప్రాణాలు తోడేస్తోందే' అని వేమారెడ్డి సంబరపడ్డాడు

నాగు లెక్కువగా మాటాడుతూంది. దాని ప్రవర్తన వేమారెడ్డికి సంతోషం కలిగిస్తున్నప్పటికీ కొంత విచిత్రంగా కూడా అనిపించక పోలేదు.

"అమ్మాయి గారు ఈ రేయి యింత సంతోషంగా ఉన్నారెందుకో..."

"ప్రభూ! ఇవాళ నా పుట్టిన రోజు!"

"పొద్దున చెప్పలేదెందుకు''!!

"ఇప్పుడే... మీరు దేవాలయానికి పోయిన తరువాతే గుర్తుకు వచ్చింది!"

"అంత మతి మరపా! పుట్టిన రోజే మరచిపోయేనీకు నేను మాత్రం ఎలా గుర్తుంటాను!"

"ప్రభూ అంత కఠినంగా మాటాడ వద్దు. మీరు లేకుండా ఈ నాగులు బ్రతుకుతుందా?"

వేమా రెడ్డి సంబర పడ్డాడు.

"ప్రభూ! నా పుట్టిన రోజుకి బహుమతి ఏమిస్తారో?''

''బహుమతా! ఇంకా నా దగ్గర ఏం మిగిలి ఉంది ఇవ్వటానికి? నా సర్వస్వం నీకే ఇచ్చేశా వదినగారి అమూల్యాభరణాలతో సహా అన్నీ సమర్పించా. మిగిలిందేముంది! ఇదిగో ఈ శరీరం ఉంది తీసుకో!"

నాగులు మూతి మూడు వంకర్లుగా తిప్పింది.

"పోనిండు ప్రభూ! నా పుట్టిన రోజుకి నేనే మీకు బహుమతి ఇవ్వాలను కుంటున్నాను. మీకోసం నా చేత్తో పాయసం చేశా!"

"అలాగా! అయితే ఏదీ... నీ సుకుమారములైన కరములతో నాకు పాయసం ఇవ్వు!" అని వేమారెడ్డి శయ్య మీద మేను వాల్చాడు

నాగులు వెంటనే లోనికి పోయి ఒక రజిత పాత్ర తెచ్చింది. అందులో పాయసముంది. కోమలమైన తన బాహుపల్లరిలో వేమారెడ్డిని బంధించి ఆపాత్రను పెదవుల కందించింది.

వేమారెడ్డి కొంచెం త్రాగాడు.

"నాగులూ! ఏమిటిది... కొంచెం చేదుగా ఉందే!"

ఆ మాటలు వినగానే నాగులుకు గుండె దడ బయలు దేరింది. అయినా అది జాణ కాబట్టి వెంటనే తమాయించుకో గలిగింది.

"ఏం చమత్కారం ప్రభూ! పంచదార తక్కువైందని చెప్పటానికి బదులు పాయసంచేదని అంటున్నారుగదూ!"

"లేదునాగులూ! సత్యమే! పాయసం కొంచెం చేదుగా ఉంది కావలిస్తే నీవూ త్రాగిచూడు!"

దీంతో అది మరీ చిక్కున పడింది.

"మరి కొంచెం త్రాగండి ప్రభూ! అప్పుడు తెలుస్తుంది!"

వేమారెడ్డి మరియొక గుటక వేశాడు ఇంకా చేదనిపించింది

"చేదుగా ఉందంటే నమ్మవేం!"

"నాపై నిజంగా మీకు ప్రేమ ఉంటే ఈ పాయసం చేదుగా ఉన్నదని మీరనరు. ఏదీ... ఇటు చూడండి · ఇటు ...ఇటు! నాకన్నుల్లోకి !" అంటూ వేమారెడ్డి కన్నుల్లో తన కన్నులు పెట్టి పాత్రను నోటి దగ్గర పెట్టింది.

వేమారెడ్డి ఆ పాత్రలోని పాయసాన్ని అలాగే కన్నులు మూసుకుని గుటకలు వేశాడు.

మరి కొంత సేపటికి వేమారెడ్డి గుండెల్లో మంట బయలు దేరింది. క్షణ క్షణానికీ బాధ ఇనుమడించింది. శయ్యపైబడి వేమారెడ్డి గిలగిలా కొట్టుకుంటున్నాడు. నాగులేమీ మాట్లాడకుండా చూస్తూంది

"నాగులూ ! ప్రాణం పోతున్నంత బాధగా ఉంది. నోరు పిడచకట్టుకొనిపోతూంది. అబ్బ ! కొంచెం నీళ్లు ఇవ్వు !'' అని అంత బాధలోనూ వేమారెడ్డి నాగుల్ని అడిగాడు. అది కదల్లేదు

"ప్రభూ ! విశ్రమించండి .... అదే పోతుంది ! "

"........పోయేటట్లే ఉంది ... ప్రాణం ! " అంటూ వేమారెడ్డి బాధతో మెలికలు తిరిగిపోతూ విలవిల లాడుతున్నాడు ఒక్కసారి నాగులు మొగంవైపు చూశాడు. నాగులు చేసిన ద్రోహాన్ని అతడు గుర్తించాడు.

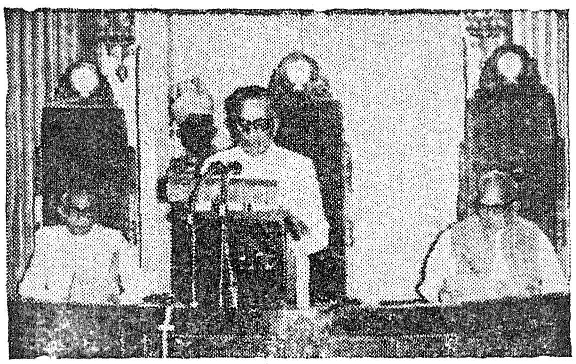
"ఎంత వంచకి ! మనసులో ఇంత ద్రోహబుద్ధి ఉంటుందని కల్లోనైనా అనుకోలేదే ! ఇది నాకన్ను తెరిపించింది... ఏం లాభం ప్రాణం పోతుంది.......—!"

ఇలా ఎంతో సేపు వేమారెడ్డి ఆలోచింపలేకపోయాడు.

స్పృహ తప్పింది. (సశేషం)

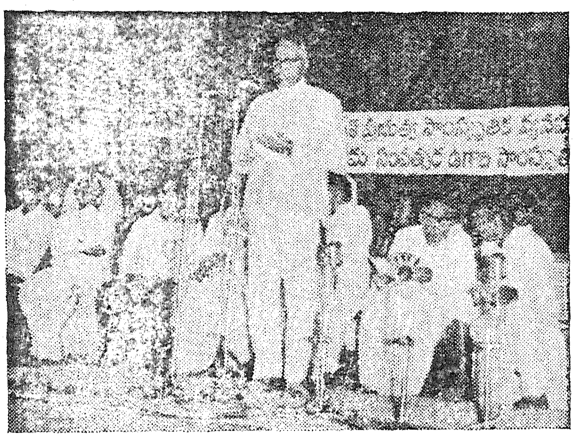
66—5

వార్తాచిత్రాలు



★

ఎడమవైపు పైన: మార్చి 21 న ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభ, మండలి సంయుక్త సమావేశంలో గవర్నరు ప్రసంగం



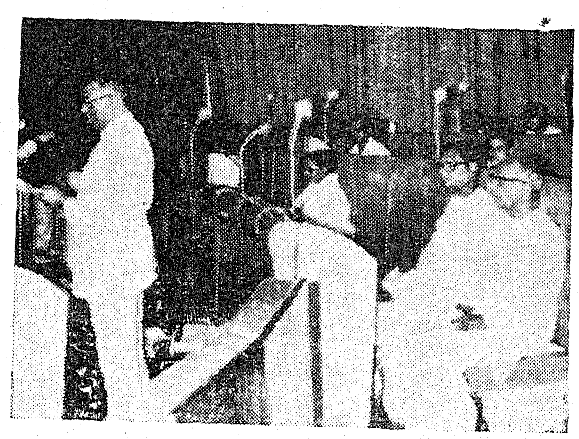
ఎడమవైపుక్రింద : విద్య, సాంస్కృతిక శాఖా మాత్యులు శ్రీ ఎం. వి. కృష్ణారావు ఉగాది సాంస్కృతికోత్సవాలకు మెహబూబ్ కళాశాలలో ప్రారంభోత్సవం చేశారు.

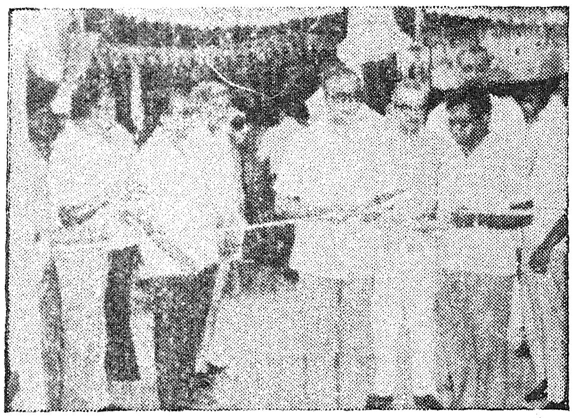
ఎడమవైపు ప్రక్కన : ఉగాది సాంస్కృతికోత్సవాల ముగింపు రోజు సమావేశంలో ఆర్థిక, సమాచార శాఖ మంత్రి శ్రీ పిడతల రంగారెడ్డి ప్రసంగం.

క్రింద : శాసన సభలో ఆర్థిక మంత్రి తాత్కాలిక బడ్జెట్ సమర్పణ.

★



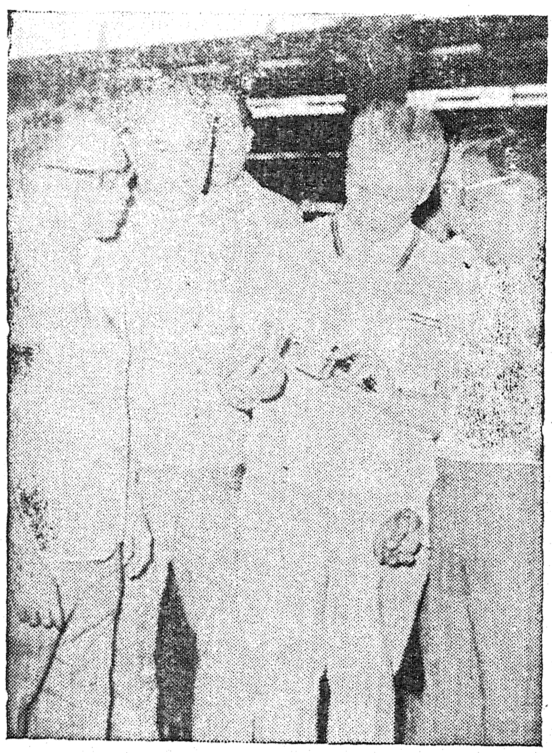


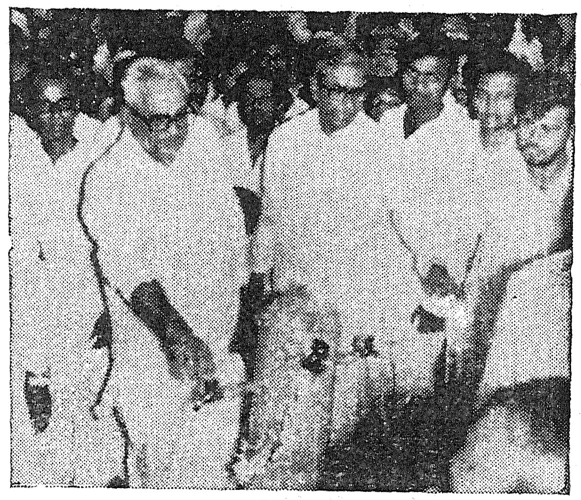


చివాలయం వద్ద మిల్క్ ప్రాజెక్టు వారి పాలవిక్రయ కేంద్రానికి శ్రీ వి. బి. రామచంద్రారెడ్డి ప్రారంభోత్సవం.

నగరంలో ....

ార్చి 8న సోవియట్ యూనియన్ ప్రతినిధివర్గం హిందూస్థాన్ రో నాటిక్స్ లిమిటెడ్ సంస సందర్శించారు.





మార్చి 4న ముఖ్యమంత్రి మల్కాజ్‌గిరిలో రక్షిత మంచినీటి సరఫరా పథకాన్ని ప్రారంభించారు.

గవర్నమెంట్ సెంట్రల్ ప్రెస్ సిబ్బంది శ్రీయుతులు టి.ఎస్.జి. రాజన్ (లినో, ఇంటర్ టైప్ మెకానిక్) ఎం. కేశయ్య టి. సిద్దయ్య (లినో, ఇంటర్ టైప్ ఆపరేటర్లు) సాంకేతిక ప్రతిభకు గుర్తింపుగా డైరెక్టరు శ్రీ వి. నారాయణరావు నగదు బహుమతులు అందజేశారు.



రాజధాని విశేషాలు



బాలల మహాసభలు

ఆంధ్రప్రదేశ్ బాలల మహాసభలు ఫిబ్రవరి 10 నుంచి 13వ తేదీవరకు జరిగాయి. మహాసభకు 10వ తేది సాయంకాలం కేశవ మెమోరియల్ హైస్కూలు ఆవరణలో ఆర్థికమంత్రి శ్రీ పిడతల రంగారెడ్డి ప్రారంభోత్సవం జరిపారు. బాలల సంక్షేమ పథకాలు అమలు పరచడంలో ధనికులు ప్రభుత్వంతో సహకరించాలని ఆయన కోరారు. విద్యామంత్రి శ్రీ మండలి వెంకటకృష్ణారావు అధ్యక్షత వహించారు. యువభారతి ప్రచురణ "బాలభారతి"ని పద్మశ్రీ మంగళంపల్లి బాలమురళీకృష్ణ ఆవిష్కరించారు. శ్రీ వంగపల్లి విశ్వనాథం ప్రచురణ ఉద్దేశం తెలిపారు. బాపు సచిత్ర బాల రామాయణాన్ని విద్యామంత్రి ఆవిష్కరించారు. ప్రచురణకర్త శేషాచలం అండ్ కో యజమాని శ్రీ ఎం. ఎన్. రావు రామాయణ పరిచయం చేశారు. ప్రపంచంలోని వివిధ భాషలలో అది ప్రచురితమయిందని, అమెరికా పిల్లలకు బాపు పుస్తకాలంటే వెర్రి వ్యామోహమని ఆయన అన్నారు. మహాసభల ప్రత్యేక సంచికను శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య ఆవిష్కరించారు.

రాష్ట్ర తాత్కాలిక గవర్నర్

రాష్ట్ర గవర్నర్ శ్రీ ఆర్ డి భండారే తమ పదవికి రాజీనామా యిచ్చినందున రాష్ట్ర ప్రధాన న్యాయమూర్తి బిపిన్ చంద్ర జీవన్‌లాల్ దివాన్ ఫిబ్రవరి 17వ తేదీన రాష్ట్ర తాత్కాలిక గవర్నర్‌గా ప్రమాణ స్వీకారం చేశారు. ప్రమాణస్వీకారం రాజ్‌భవన్‌లో అతి నిరాడంబరంగా జరిగింది. రాష్ట్ర హైకోర్టు సీనియరు న్యాయమూర్తి శ్రీ ఆవుల సాంబశివరావు శ్రీ దివాన్‌చేత ప్రమాణ స్వీకారం చేయించారు. శ్రీ సాంబశివరావు తాత్కాలిక ప్రధాన న్యాయమూర్తిగా వ్యవహరిస్తారు.

డా. చివుకుల కృష్ణమూర్తికి బోర్లాగ్ బహుమతి:

నోబుల్ బహుమతి గ్రహీత డాక్టర్ నార్మన్ బోర్లాగ్ గౌరవార్థం కోరమండల్ ఫెర్టిలైజర్స్ సంస్థ ఒక బహుమానాన్ని ఏర్పాటు చేసి వ్యవసాయ నిపుణులకు ఏటా ఇస్తున్నది. బహుమానంగా బంగారు పతకము, పదివేల రూపాయల నగదు ఇస్తారు. నిరుడు ఈ గొప్ప బహుమతి హైదరాబాదులోని వరిసమన్వయ పథకంలో పనిచేసే పద్మశ్రీ ఎస్.వి.ఎస్. శాస్త్రికి లభించింది. ఈ సంవత్సరం డాక్టరు చివుకుల కృష్ణమూర్తికి ఇచ్చారు. ఈయన హైదరాబాద్‌లో వున్న అఖిల భారత మెట్ట సేద్యపు పరిశోధన పథకానికి డైరెక్టరు. భూమిగుణాన్ని పరిశీలించి, ఏయే భూమిలో ఏయే పోషక పదార్థాలు లోపిస్తాయి, ఏయే పోషక పదార్థాలు ఎప్పుడు పైర్లకు వేస్తే అధికోత్పత్తి కలుగుతుంది, మున్నగు విషయాల పై ఈయన చేసిన పరిశోధన అధికోత్పత్తికి చాల సహాయపడుతున్నది. ఏడేండ్లుగా వీరు భారత వ్యవసాయ పరిశోధన మండలికి సంబంధించిన మెట్ట సేద్యపు విభాగానికి డైరెక్టరుగా పనిచేస్తున్నారు.

నగర సౌందర్యాభివృద్ధికి ప్రత్యేక సంస్థ

నగర ప్రాంతాల అభివృద్ధిచట్టం ప్రకారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నగరాలు, పట్టణాల స్వరూపాల, అభివృద్ధిపొందిన ప్రాంతాలలోని పరిసరాల పునరుద్ధరణ రక్షణలకు "ఆంధ్రప్రదేశ్ నగర కళాభివృద్ధి కమిషన్" అనే సంస్థనేర్పాటు చేసింది. ఐక్యరాజ్య సమితి మాజీ అధికారి, సౌదీ అరేబియాలో మాజీ భారత రాయబారి శ్రీ జహీర్ అహమ్మద్ ఈ సంస్థ అధ్యక్షులు. శ్రీమతి రోడామిస్త్రీ, (ఎం.ఎల్.సి) శ్రీయుతులు పి. టి. రెడ్డి (ఆంధ్రప్రదేశ్ లలిత కళ అకాడెమీ కార్యదర్శి,) లక్ష్మాగౌడ్ (ప్రసిద్ధ చిత్రకారుడు), సి.జె.జె. రాజా, కె.ఎ. సిద్దికి (వాస్తుశాస్త్రజ్ఞులు), డాక్టర్ వి.కె. బావా (హైదరాబాద్ నగరాభివృద్ధి సంస్థ ఉపాధ్యక్షుడు), నరేంద్ర లూథర్ (హైదరాబాద్ మునిసిపల్ కార్పొరేషన్ ప్రత్యేకాధికారి, డాక్టర్ ఎన్. రమేషన్ (పురాతత్వ శాఖ డైరెక్టర్) జె. వెంకటరమణ రెడ్డి (టౌన్ ప్లానింగ్ శాఖ డైరెక్టర్) సభ్యులు.

—శ్రీ తిరుమల రామచంద్ర

వచన కవితా రూపకం :

★

కవితావేశం
నా దేశం

★

—శ్రీ జె. ఎస్. రామకృ

సోషలిజం యిది

(గత సంచిక తరువాయి)

1వ గుమాస్తా :

అయితే
మన ఆఫీసరాధముడు
అవినీతికి ప్రథముడుగదా
వారేమయినట్టు
వీటికి తెలుసా గుట్టు
వాడి ఆయువు పట్టు.

2వ గుమాస్తా :

మిత్రమా
మన ఆఫీసరుడు
పాతాళంలో పడిపోయాడు
విన్నటితో వాడి ఆటకట్టు
అభ్యుదయానికిది తొలిమెట్టు
బ్రతుకు బాగుపడిన పనిముట్టు.

1వ గుమస్తా :

చుట్టూ అప్పులు
నూతిలో కప్పలు
బ్రతుకు ముప్పతిప్పలు
బడుగు గుమాస్తాల
గతిలేని జీవితాలు
చిరిగే కాగితాలు
చితిలో స్వగతాలు
ఇంకెంత దూరం
ఈ భారం
ఉంటుందా
ప్రభుత్వ సహకారం ?

2వ గుమస్తా :

నూతిలో కప్పలు
విశాలమైన చెరువులో కొచ్చేశాయి
కాబూలీ కర్కోటకుల
కాళ్లను తప్పించుకొన్నాయి
కప్పలు సంతోషంతో
బెక బెకలాడుతున్నాయి
చెరువులో పెద్ద చేపలున్నాయి
చిన్న చేపలను తింటున్నాయి
చిన్న చేపలు విలపించాయి.
చిన్న చేపలు ఉద్ఘోషించాయి
వచ్చింది ఓ పెద్ద అల
విసిరింది ఓ పెద్ద వల
చిన్న చేపల కల ఫలించింది
పెద్ద చేపలు వలలో చిక్కాయి
ఊపిరాడక చచ్చాయి
చిన్న చేపలు
చెయ్యెత్తి మొక్కాయి
సంబరాలు చేశాయి
మధ్య తరగతి మండూకాలంటే
మన ప్రభుత్వానికి మమకారం
అనుక్షణం వుంటుంది
వారి సహకారం.
మిత్రమా నిజం యిది
రుజువు యిది
సోషలిజం యిది
అయితే పోదాంపద
ఆఫీసుకు వేళయింది.

* * *　* * *　* * *

సూత్ర :

సూర్యుడు మబ్బుల్లోంచి చూస్తున్నాడు
మనవాడు స్వాతంత్ర్య భానుడు
'పేవ్‌మెంటు' మీద నడుస్తున్నాడు
అతని ప్రక్కగా
ఓ యువకుడు
నిరుద్యోగ పీడితుడు
నిరాశా తాడితుడు
కళ్ళల్లో ఊపిరిలో
కనిపించని ఆశలతో
ఎముకల ప్రోవులా
వున్నవాడు
కుర్రవాడు నడుస్తున్నాడు
స్వగతంగా మాట్లాడుకొంటున్నాడు

నిరుద్యోగి :

వసంతంలో
వాడింది చెట్టు
మారింది మోడుగా
శ్రావణంలో
క్షేత్రం
మారింది బీడుగా
శరత్కాల శశిని
శుక్లపక్ష చంద్రు
రాకాసి మేఘాలు కప్పేశాయి
ఆకాశ మార్గాన
చీకటి చిందులు వేస్తోంది
"ఏది నాకు దారి
నా హృది గోదారి
ఆశలన్నీ ఆవిరి
నా కన్నులు కావేరి"
'ఎమ్మే డిగ్రీ'
ఎందుకూ పనికిరాదు
'అమ్యామ్యా' లేందే
పనికాదు
ఆసరా లేనివాణ్ణి
ధూళి దూసరితాంతరంగుణ్ణి
ఎవరిస్తారుద్యోగం
ఎపుడు తలుపు తట్టును
సద్యోగం ?
వుంది చీకటి చాటు
వుంది అవినీతికి రూటు
అది ఐశ్వర్యానికి బాట
ఆనందానికి కోట"

పోతున్నా
ఆటు పోతున్నా
నా మంచి తనం
నా ఋజువర్తనం
నాకు అవకాశం ఇచ్చిందా
ఆదరించిందా...

ఎందుకూ కొరగాని మంచి
తీగలు లేని విపంచి
అందులో ఏ శ్రుతి
పల్లవించదు
ఏ రాగం పరిమళించును ?
ఏ హృది పులకించును ?

అందుకే...
వెళుతున్నా తెరచాటుకి
వెళుతున్నా చీకటిలోకి
మరో వేషంతో మళ్ళీ వస్తాను
ఈసమాజం ఏమంటుందో చూస్తాను...

సూత్రధారుడు : అంటూ నిష్క్రమిస్తున్న
యువకుణ్ణి ఆపి;
మనవాడు కథానాయకుడు

స్వాతంత్రభానుడు : సోదరా త్వరపడకు
త్వరపడకు సోదరా
ఆవేశంలో పొరబడకు
అజ్ఞానంలోనికి చొరబడకు
అవినీతి రూటుకన్నా
అపశ్రుతి పాటకన్నా
చావుకేసే ఓటు మిన్న
ఏడవకు చిన్నా
తుడుచుకో నాన్నా... కన్నీళ్ళు

చేతనను చిదిమివేసి
వేదన రగిలించకు
ఓడిన హృదయంలో
పగ సెగలించకు
మూసి వుంచిన
మూడో కన్ను తెరు...

మనస్సు నావరించిన
బాధల్ని మరు
మేరువులా
ధీరువులా నిలబడు

చీకటితో కలబడు
చిత్తుగా ఓడించు
గమ్మత్తుగా ఆడించు
నీ గెలుపు
నీ ఒక్కడికే పరిమితం కాదు
అది
వ్యధార్త జీవిత ప్రజకు పిలుపు
నిరాశా పూరిత జాతికి మేలుకొలుపు

నిరుద్యోగి: అన్నా...
నీ మాట విన్నా...
నన్నేం చెయ్యమన్నా!
నగరంలో నరకం కన్నా
కారడవిలో బ్రతుకుమిన్న
మనిషిలో పశువుకన్నా
జంతువుల మనసు వెన్న.
మనుషులంతా ఒక్కటే... ఆకారంలో
కానీ బుద్ధులన్నీ వేరు
కులాలు వేరు
మతాలు వేరు
చూడు వీళ్ళ తీరు
కులాల శృంఖలాలు బిగించుకొని
మతాల ముసుగులు ధరించుకొని
వికటంగా నవ్వుతారు
అమాయకుల మీద,
ఆర్తుల మీద కష్టాలను రువ్వుతారు
సమాజానికి చీడ పురుగులు వీరు
దేశవృక్షాన్ని తొలుస్తున్నారు
వీళ్ళతో బ్రతక లేను
పగిలిన హృదయాన్ని అతకలేను
అన్నా... పోతున్నా... నన్నాపకు

స్వాతంత్రభానుడు : నిజం సోదరా
నీవన్నది నిజం సుమీ
కువుల్లో కన్నా
క్రూర జంతువులు
మనలోనే వున్నాయి
మనుషుల్లోనే వున్నాయి
స్వార్థం
సంకుచితత్వం
అవి రెండూ
సత్య ధర్మాలను హింసిస్తున్నాయి

మనిషే మహాత్ముడు
మనిషే విషతుల్యుడు
మనిషిలో పశుత్వం
మరీ దారుణం
సప్త వరాల్లోను
స్వచ్ఛమైన తెలుపున్నటే
మనుషులందరిలోను
మానవత్వముంది
దాన్ని మేల్కొల్పాలి
అందుకై శ్రమించాలి
ఇందుకై తపించాలి
మహాత్ముల నీడే
మనకు అడుగుజాడ
నవ సమాజానికి

అద్దాల మేడ!
నీ కోసం
మీ కోసం
మన కోసం
మన ప్రభుత్వం
స్వచ్ఛంద సేవా పథకాలను
ప్రవేశ పెట్టింది చూడు...
లేకుంటే...లేదంటే...

స్వయం ఉపాధి పథకాలను
పరిశీలించు
స్వచ్ఛంద జీవితంలోనికి
ప్రవేశించు
నీకు అభిరుచి వుంటే
'అప్లికేషన్' పెట్టుకొంటే
ఋణాలను ఇప్పిస్తుంది ప్రభుత్వం
కుటీర పరిశ్రమలకు
వుంది ప్రోత్సాహం
వీనిలో దేన్నైనా స్వీకరించు
నీ జీవనాన్ని సాగించు
ప్రభుత్వ ధనంతో
పదుగురిని ఆదుకునే
పరిశ్రమ పెట్టు
అనుక్షణం శ్రమించు
అధికోత్పత్తిని పెంచు
విడిపోవును కష్టాలమంచు
నవ వసంతంలో పల్లవించు
సుమ సౌరభాలను పరిమళించు
వెళ్ళిరా
సోదరా
వెళ్ళిరా ...

(తరువాయి వచ్చే సంచికలో)

భీమునిపట్నం: దాని భవిష్యత్తు

ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ జరిగి ఇరవై యేళ్ళు గడిచాయి. గడచిన నవంబరు నెలలో ఆంధ్రప్రదేశ్ 20వ వార్షికోత్సవం జరుపుకొంది. ఈ సందర్భంగా మన రాష్ట్రంలో జరిగిన అభివృద్ధి గురించి, నవ సమాజ నిర్మాణానికి కావలసిన పథకాలకి ప్రభుత్వం తీసుకొంటున్న శ్రద్ధ గురించి కూడా పునశ్చరణ చేసికోవడం అవసరం.

1976 సం॥లో మొత్తం భారత దేశంలోనూ ముఖ్యంగా మన రాష్ట్రంలోనూ పురోభివృద్ధికై చాలా ప్రయత్నాలు జరిగాయి. 20 సూత్రాల పథకంవల్లనేమి, దేశంలో అత్యయిక పరిస్థితివల్లనైతేనేమి మంచి కార్యక్రమాలు జరిగాయి. వ్యవసాయాభివృద్ధి, నదీ జలాల వినియోగం, ఓడ రేవుల నిర్మాణం, పాత ఆనకట్టల రిపేరు, సాంకేతిక వర్గానికి ఉద్యోగావకాశాలు వీటిలో చెప్పుకోదగ్గవి. పెద్ద పట్నాలలో విహార వనాలు, వన్య మృగ ప్రదర్శనాలయములు నెలకొల్పారు. మొదటిసారిగా ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంలో అఖిల భారత విజ్ఞాన సభలు జరగడం విశేషం.

విశాఖపట్నం నేడు తూర్పు కోస్తాలో ముఖ్యమైన రేవుగా వృద్ధిచెందింది. దీనికి కారణమైన పురాతన నగరం భీమునిపట్నం గురించి తెలుసుకుందాం. 'భీమిలి' అనే భీముని పట్నం ఇప్పుడిప్పుడే మళ్ళీ ప్రసిద్ధికెక్కుతున్నది. విశాఖపట్నానికి ఈశాన్యమూలగా 40 కి. మీ. దూరంలో సముద్ర తీరాన ఉన్న చిన్నపట్నం పూర్వం కళింగపట్నం, తామ్రలిప్తి, యానాం, తుత్తుకాడి రేవులలాగా చరిత్రలో కలిసిపోయింది. కళ్ళికోట, పుదుచ్చేరి, పాంజిం నగరాల్లాగా మళీ ఉన్నత స్థితికి వచ్చే అవకాశాలలో భీమిలి మంచి భవిష్యత్తుకై వేచి చూస్తోంది.

'భీముని పట్నం' ఇప్పుడొక తాలూకా కేంద్రం మాత్రమే. విశాఖ నుండి కలకత్తాను కలుపు జాతీయ రహదారిపై చిట్టివలసకు తూర్పుగా చిన్న రోడ్డుతో కలుపబడి వున్నది. ఇటీవలే విశాఖ నుండి 'లాసన్స్‌బే' మీదుగా విలాస యాత్రలకనుకూలముగా వేసిన రోడ్డుపై బస్సు ప్రయాణ సౌకర్యం కలిగింది. నిర్మలమైన వాతావరణంతో చేపలు పట్టే చిన్న నావలతో ఈ బెస్తపల్లె పురాణ కథలను గుర్తుకు తెస్తుంది. విశాలమైన తీరం, లోతులేని సముద్రం వలయాకారంలోవున్న ఉప్పుకయ్య ఇసుకతిన్నె, దూరాన తూర్పు తీరపు కొండలు, కొబ్బరి—సరుగుడు తోటలతో కన్నుల పండుగ చేసే రమణీయమయిన పట్టణమిది.

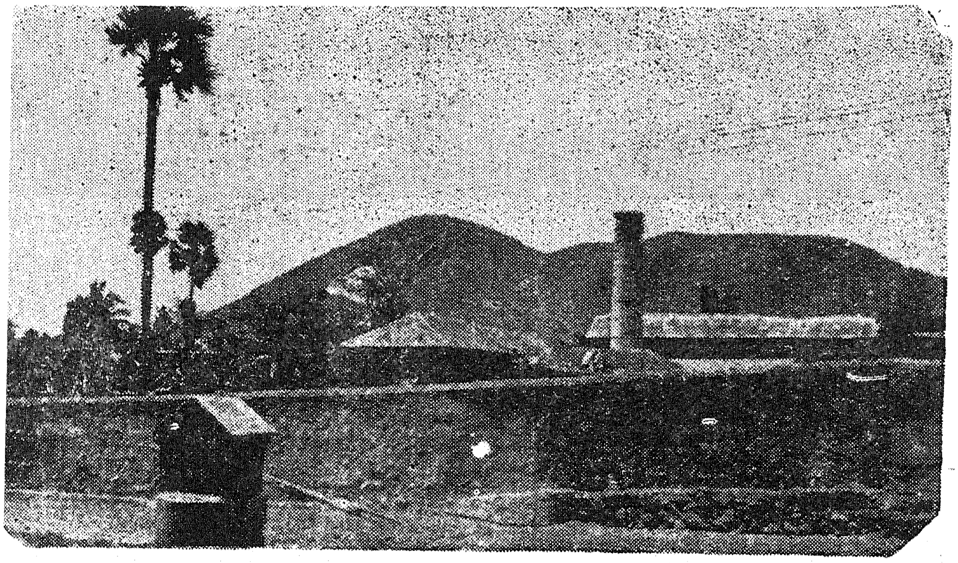
మద్రాసుకి సమీపంలోవున్న మామల్లపురంలోలాగా రాతి చెక్కడాలు వసతి సౌకర్యాలు భీముని పట్నంలో లేవు. కాని ఆంగ్లేయులు మన ఆంధ్రతీరంమీద ముందుగా అడుగిడిన కారణంగానూ, చారిత్రాత్మకంగా శిలవంశి రాజులు—గంగరాజుల పరిపాలనలో విజయనగరం—జయపురం కోటలకు ఓడరేవవడంచేత భీమునిపట్నం మూడు వందల సంవత్సరాల చరిత్ర ముద్రవేసికొని శిథిలమైంది.

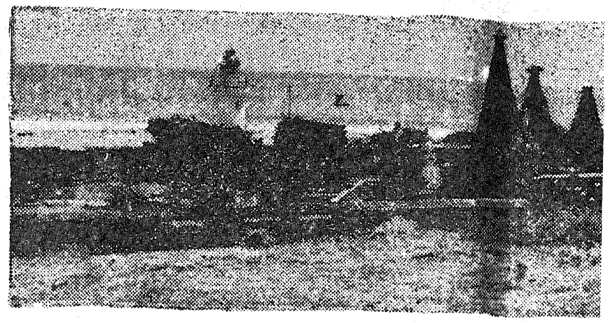
ప్రస్తుతం మనం భీమునిపట్నంలో కనబడే ముఖ్యమైన ప్రదేశములు కొన్ని వున్నాయి. బస్సుల కూడలి దగ్గర తీరముననే ఉన్న చిన్నబంగాళాలు, విశాలమైన ఆవరణలోనున్న పురాతన విచారశాలయం, దీపస్తంభం, 'రిప్లే'కంపెనీవారి నారబేలింగ్ మిల్లు, ప్రక్కనే సెమిటరీ, బజారులో గడియారాల స్తంభం. రోమను కాలంనాటి తీరులో కట్టిన చిన్న ఇళ్ళు పాడుపడిన రాణీగారి భవంతి, దగ్గరలోనే విక్రమదేవవర్మగారిచే ప్రారంభించిన క్లబ్బు, ఊరికి పశ్చిమంగా ఆంగ్లేయుల కాలంనాటి వాణిజ్య వీధికి పైన వరాహనృసింహస్వామి దేవాలయము ఉన్నాయి. ఈ దేవాలయం మెట్లు సింహాచలం కొండకిమల్లె ఎత్తుకాదు. గుడి ద్వారంముందు రెండు రాతి నటరాజు విగ్రహాలు. బాటపైన కొన్ని చెక్కడాలున్న ఈ చిన్న దేవాలయం అందమయినదే. గుడి ప్రాంగణమునుంచి భీమిలి అంతా అందంగా కన్పిస్తుంది.

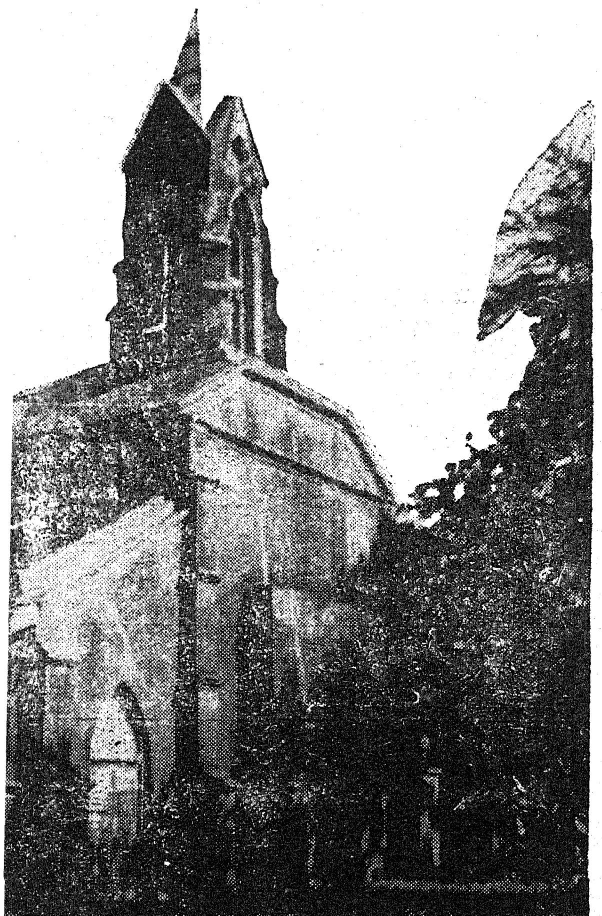
భీముని పట్నంలో ఉన్న భవనాలు చాలవరకు క్రిష్టియన్ మతానికి చెందినవి. కొండకి దిగువ ఆంధ్రా బాప్టిస్టు చర్చి ఒకటి మెథడిస్టు చర్చి ఒకటి ఉన్నాయి. పశ్చిమంగా ఉన్న కాథలిక్ చర్చి

"రాజు"

మాత్రం పురాతనమైంది ఇది అందమైనదే కాకుండా కోలోన్, ప్యారిస్, విండ్సర్ నగరాల్లో ఉన్న కాథడ్రల్సు లోవలె చక్కటి వర్ణ చిత్రాల అద్దాలు ఉన్న చర్చి ఇది. 150 సంవత్సరాల క్రితం జార్జి రిప్లే ప్రోద్బలంతో కట్టినట్లు తోస్తున్నది. చర్చినుండి భీముని పట్నం తీరం వెళ్ళేమార్గంలో చిన్న తటాక మొకటి, దానికి చేరి ఆటస్థలాలు, తూర్పుగా పచ్చిక బయళ్ళతోను, కొబ్బరిచెట్లతోను ఉన్న ఉద్యానవన మొకటి ఉంది. 1917లో ఆంగ్లరాజు 'జార్జి' సింహాసన మెక్కినప్పుడు ఆ సందర్భంగా 'కింగ్ జార్జి కరోనేషన్ గార్డెన్' అని భీముని పట్నంలో 'ఖాదిర్ షా సాహెబు' ఈ తోట నెలకొల్పినట్లు విరిగిముక్కలైన చెక్కలపై వ్రాతను బట్టి తెలుస్తోంది. భీమిలిలో సెయింట్ అన్నే బోర్డింగ్ స్కూల్ చెప్పుకోతగ్గది. నూతన భవనాలు, పురాతన సంప్రదాయాలు గల ఉన్నత



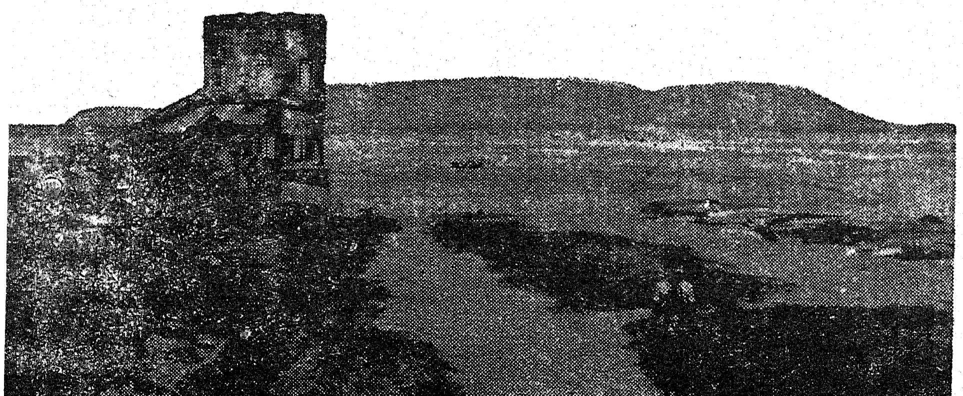


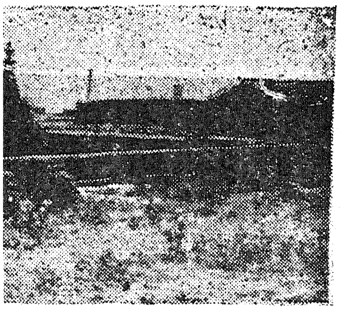
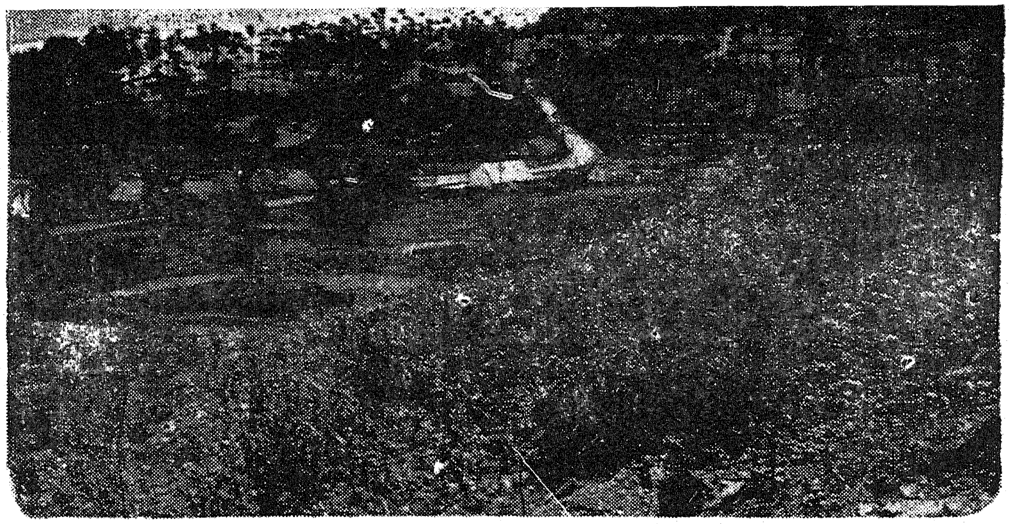




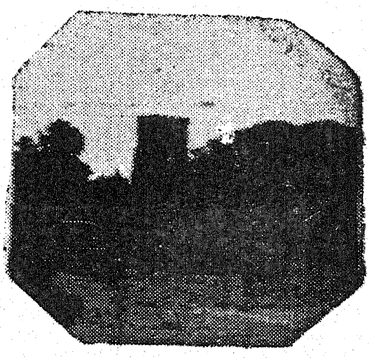
రోమను కళ ప్రతి
బింబించే రాణీ మహల్,
చక్కటి వర్ణ చిత్రాలు
వున్న కాథలిక్ చర్చి,
కొండదిగువన ఆంధ్రా
బాప్టిస్టు చర్చి, మెథడిస్టు
చర్చి, రిపేకంపెనీ పొగ
గొట్టాల ఘుగఘుగలూ,
సముద్రతీరాన్నికాలంతో
కొలిచి ప్రకృతిలో మైమర
చిన పర్యాటకులను తటి
లేపే గడియార స్తంభం.



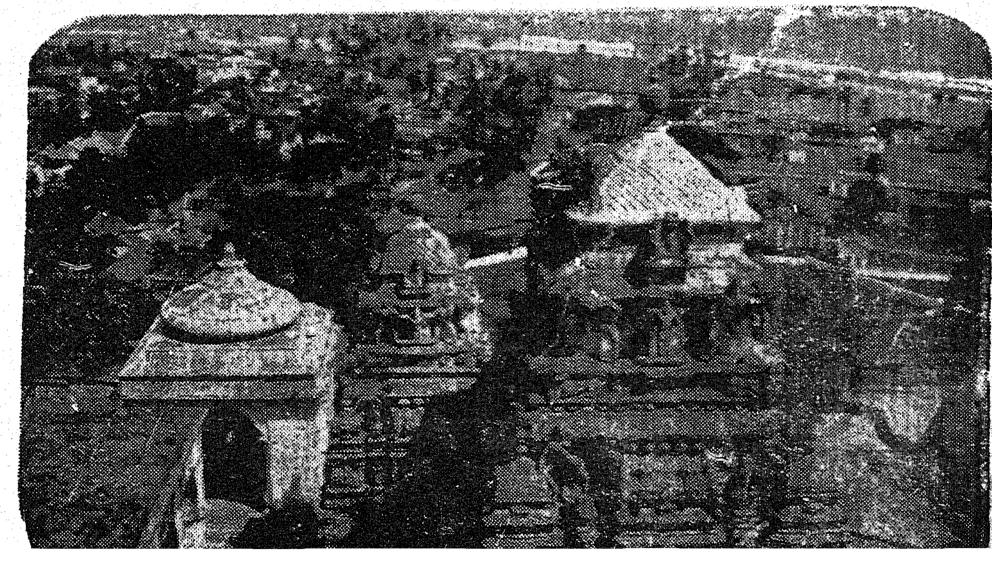


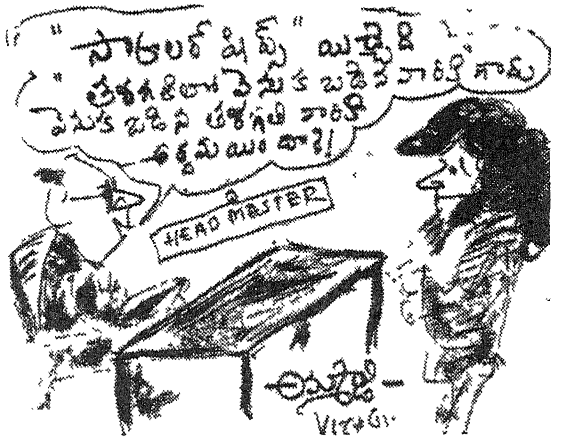



మూడు శతాబ్దాల చరిత్ర దాగిన సౌందర్య సీమ భీముని పట్నం

దూరాన తూర్పు తీరపు కొండలు, కొబ్బరి-సరుగుడు తోటలు, "కింగ్‌జార్జి కరోనేషన్" గార్డెన్, ప్రాంగణంలో అడుగు మోపితే అందాల "భీమిలి"నంతాచూపే వరాహ నృసింహ దేవాలయం, దీప స్తంభం, ప్రకృతి యీ పట్టణానికి యిచ్చినసుందరదృశ్యాలు.





పాతకాల బహూశా ఆంధ్రదేశములో ఇదే మొదటిది. ఇంకా రాజా గారి భవనం నూనెమిల్లు, మత్స్య పరిశ్రమకి సంబంధించిన కేరళ ప్యాకేర్సు వారి ఫ్యాక్టరీ ఉన్నాయి

మున్ముందు విశాఖపట్నం పురపాలక సంస్థలో విభాగంగాను, ఉద్యోగుల నివాస కేంద్రంగాను పరిగణించేందుకు ప్రభుత్వ శాసనం జరిగింది. కనుక భీముని పట్నం విలాస యాత్రా కేంద్రంగాను, కలుషితంగాని వాతావరణంతో నివాస యోగ్యమైన ఆధునిక పురపాలక నగరంగా అభివృద్ధి చెందవలసిన ఆవశ్యకత ఎంతైనా ఉంది. చికిత్సాలయం, రవాణా సౌకర్యాలు మెరుగవడానికి ముఖ్యమంత్రి వాగ్దానం చేశారు. షష్టిపూర్తి చేసికోవలసిన 'జార్జి గార్డెన్'ని మరల 'ఉష్ణమండల ఓషధి వనంగా ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ వృక్షశాస్త్ర విభాగపర్యవేక్షణలో చేపట్టి-ప్రభుత్వం వృద్ధిచేయాలి. 'రాణిమహల్' కానుకొని సముద్రజల జీవరాసులు నాచుమొక్కలు ఉన్నాయి. స్వాభావిక పరిసరాలున్నాయి. కనుక ఈ శిథిలమైన భవనాన్ని మరమ్మతుచేసి మ్యూజియం మార్చాలి. రాజాగారి భవనం ఎత్తయిన ప్రదేశంలో విశాలావరణ కలిగిఉంది. కనుక అధునాతన సౌకర్యాలతో భారత ప్రభుత్వ టూరిజం శాఖవారు మంచి వసతి భవనం నిర్మాణచేసి బ్రిటిష యాత్రికులు, విద్యార్థులు మొదలైన వారికి విహార కేంద్రంగా చేయాలి.

తూర్పుతీరంలో ఆంధ్రరాజుల చరిత్రకి సంబంధించిన వస్తుప్రదర్శనశాల లేనేలేదు. జయపూర్-విజయనగర సంస్థానాలకి సంబంధించిన చరిత్రాత్మకమైన వస్తువులు, గ్రంథాలు, నాణెములు మొదలైనవి, సేకరించి వస్తుప్రదర్శనశాల నెలకొల్పేందుకు ప్రభుత్వము, రాజకుటుంబాలు శ్రద్ధతీసికోవాలి.

యూరప్ దేశాల్లో అతివేగంగా పోయే మోటార్ బోట్లున్నాయి. మున్ముందు విశాఖ పట్నం-భీముని పట్నాల మధ్య - సముద్రయాత్రలకు వీలుగా బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ సాంకేతిక సహకార పథకం క్రింద ఒక గాలి పడవ (Sea Speed) మనం తెచ్చుకొని విలాస విహార యాత్రా కేంద్రంగా భీమున్ని పట్నాని వృద్ధి చేసికోవాలి.

ఈ సంచికలో రచయితలు

శ్రీయుతులు

డాక్టర్ దాశరథి, కేరాఫ్ ఇండియన్ ఎక్స్‌ప్రెస్, బషీర్ బాగ్, హైదరాబాదు.
ఎన్. యెతిరాజరావు, ఎం.ఎల్.ఎ., ఆంధ్రప్రదేశ్ పంచాయతీ రాజ్య పరిషత్ అధ్యక్షులు.
"పైడి పాల". పి.ఎస్.రెడ్డి, తెలుగు లెక్చరర్, అమలాపురం-533201
ఎం. హరగోపాలరావు, లెక్చరర్, పరిగి, హైదరాబాద్ జిల్లా-501501
పులిచెర్ల సాంబశివరావు, 17 వ లైను, అరండల్ పేట గుంటూరు-2
తిరుమల రామచంద్ర 19, ఆదర్శనగర్, హైదరాబాదు.
జె. ఎస్. రామకృష్ణ, నిడుమోలు, దివితాలూకా, కృష్ణాజిల్లా-521156
రాజు, సిస్టమేటిక్ బోటనిస్టు, సెంట్రల్ నేషనల్ హెర్బేరియా, హౌరా-3
సి. ఆనందారామం, ఎస్.టి. 26, మారేడుపల్లి, సికిందరాబాదు.
కె లక్ష్మణశాస్త్రి, 69, ఆదర్శనగర్, హైదరాబాదు
ఉన్నవ మదనమోహనరావు, 6-3-354/2, హిందీనగర్ కాలనీ, బంజారాహిల్స్, హైదరాబాద్
మంజుశ్రీ, తెలుగు అకాడమీ, హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాదు
పోరంకి దక్షిణామూర్తి, తెలుగు అకాడమీ, హిమాయత్‌నగర్, హైదరాబా
రంగినేని సుబ్రహ్మణ్యం, "శ్రీవాణి", కొల్లాపురం, మెహబూబ్‌నగర్ జిల్లా.

నిరాశలో నిండు గుండె

– సి. ఆనందారామం

జరిగిన కథ: శ్యామ్ తండ్రి జనార్దన్ వద్ద పెరిగిన సి. ఐ. డి. అధికారి మోహన్ లోటస్ హోటల్ యజమాని సాంబశివం చేస్తున్న దొంగనోట్ల వ్యాపారం పట్టివ్వడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. ప్రసూన, చిరంజీవి మోహన్‌కు సహాయం చేస్తున్నారు. ఈ కేసు నుండి ప్రసూనను దూరం చేయమని సుశీలను కోరుతాడు శేఖర్. పరమేశ్వరి సహృదయుల సాయంతో కూలిపేటలో అనాథసేవ చేస్తూంది.

జపాన్ త్రీ-ఇన్-వన్ సెట్టు రేఖ ప్రోత్సాహంతో దొంగిలించి పట్టుబడిపోతాడు శ్యామ్. శ్యామ్ దొంగతనం చేస్తూండగా తీసిన ఫొటోలను తనకిచ్చి అతడిని వదిలివేయమని ప్రాధేయపడి మోహన్‌ను అక్రమ ప్రవర్తనకు గురి చేస్తాడు జనార్దన్. ఈ విధంగా సాంబశివం పన్నిన "ట్రాప్" అర్థమౌతుంది మోహన్‌కు. అయినా చేసేదేంలేక కన్నీళ్ళతో తలవంచుకుంటాడు.

19

తెల్లని బట్టలతో కడిగిన ముత్యంలా వుంది ప్రసూన ... అప్పుడు తానున్న మానసిక స్థితిలో ప్రసూనను చూడగానే ఎంతో సంతోషం కలిగింది మోహన్‌కి.

" కంగ్రాట్యులేషన్స్ !" నవ్వుతూ అంది ప్రసూన ...

''దేనికి ?''

" ఇంత చక్కగా మీ ఉద్యోగం మీరు చేస్తున్నందుకు – రక్షక భటాధికారి ఈజ్ ఈక్వల్‌టు తనవారిని సర్వదా రక్షించుకొనువాడు – అంతేనా !"

ప్రసూన ఇలా హేళన చేస్తోంటే మోహన్‌కు కోపంరాలేదు. ఏ విధంగానూ ఏ సమాధానమూ ఇయ్యలేని తన నిస్సహాయస్థితికి తలచుకుని తన మీద తనకే జాలికలిగింది.

ప్రసూన ఊరుకోలేదు.

" గుర్తుందా ? నా ఉద్యోగానికి కావలసిన అర్హతలన్నీ నాకున్నాయి, అన్నారు. ఇదే కాంప్లిమెంట్ మీకు ఇస్తున్నాను. మీరు చక్కగా నిజాయితీ నటించగలరు. అవసరమని తోస్తే ముందు వెనకలు ఆలోచించకుండా అన్యాయం చెయ్యగలరు. మాటల్లో ఎక్కడలేని కచ్చితమూ చూపించగలరు. చేతల్లో మీ స్వార్థం మీరు సమర్థవంతంగా చూసుకోగలరు. మిమ్మల్ని నమ్మే అమాయకులకు మీరొక దేవతలాగ కనిపించగలరు. మీగుట్టు మట్టు తెలుసుకున్న వాళ్ళకి చేతులు జోడించగలరు ! వహ్వా ! పోలీస్ ఆఫీసర్ అంటే అందులోనూ సి. ఐ. డి. ఆఫీసర్ అంటే ఇలాగే ఉండాలి ... "

ఇంక సహించలేక పోయాడు మోహన్ ...

" సూనా ! ఇవాళ నేను నీకేసమాధానము ఇయ్యలేను. కానీ, గర్వంగా నీముందు నిలబడి నేనెవ్వరినో నిరూపించు కోగలిగే రోజు రాకపోదు ! "

పకపక నవ్వింది ప్రసూన.

" మీదాకా వచ్చేసరికి ముందు రోజులు కూడా ఉంటాయని గుర్తువస్తోందా ? ఇలాగే అందరూ మాట్లాడతారు. రేఖ, సాంబశివం, శేఖర్ ...... అందరూ''

"సూనా ! నేను ఈ రిపోర్టు ఇచ్చివుంటే నువ్వుకూడ ఇరుక్కోవలసివచ్చేది ! ''

ఈ మాటలు వింటూనే తోక తొక్కిన త్రాచులా లేచింది ప్రసూన.

"ఏమిటీ ? మీరు రిపోర్టు ఇయ్యనిది నాకోసమా ? ఇదంతా నామీద ప్రేమేనా ? ఆహా ! ధన్యురాలిని !"

"సూనా ! "

"ఛీ ! ఛీ ! నన్నలా పిలవకండి. "

చివాలున లేచి వెళ్ళబోతూ గుమ్మం దగ్గర ఆగి వెనక్కు తిరిగింది.

"సాయంత్రం కూలిపేటకు వస్తారుగా ! అక్కడ మీకు కావలసినన్ని కేసులు. తిండికిలేక గుప్పెడు మెతుకులు 'దొంగతనం' చేసిన వాళ్ళుంటారు. యజమాని పెట్టే బాధలు భరించలేక ప్రాణం విసిగెత్తి ఎదురు తిరిగే 'గుండా'లు ఉంటారు. గుక్కెడు గంజి నీళ్ళకోసం ఒళ్ళమ్ముకునే 'నీతిమాలినవాళ్ళు' ఉంటారు. వాళ్ళందరినీ పట్టుకుంటే మీకు కావలసినంత పేరు ప్రఖ్యాతులొస్తాయి. మీ నిజాయితీని, ధర్మ తత్పరతను ముందు తరాల వాళ్ళు కూడ గానం చేస్తారు.''

సెగలు కక్కుతూ సాగిపోయింది ప్రసూన ...

కొన్ని క్షణాలు మోహన్‌కు మనసు పని చెయ్యలేదు అంతలో కర్తవ్యం గుర్తుకొచ్చింది. ఈ దొంగనోట్ల వ్యవహారం సాధ్యమైనంత త్వరలో తేల్చేయ్యాలి ? ఇందుకు చిరంజీవి సహకారం కావాలి!

చిరంజీవి 'పార్టీ , పార్టీ' అని మురిసి పోతున్నది ఆరోజే నని గుర్తువచ్చింది. ఏకంగా హోటల్‌లోనే చిరంజీవిని కలుసుకోవచ్చునని బయలుదేరాడు.

కాని మోహన్ ఆశించినట్లు చిరంజీవి హోటల్‌లో లేదు.

హుషారుగానూ లేదు – హోటల్ కెదురుగా ఉన్న చెట్టు నానుకుని నించున్నాడు. సూట్‌లో లేదు. ఎప్పటి ముతక బట్టలలోనే ఉన్నాడు. ఎప్పుడూ లేనంత దీనంగా ఉన్నాడు.

మోహన్ దగ్గిరగా వచ్చి భుజంమీద చెయ్యివేసి 'చిరంజీవీ !' అన్నాడు.

ఆప్యాయతతో కూడిన ఆ పలకరింపుకు చిరంజీవి కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి. అతి ప్రయత్నంమీద నిగ్రహించుకున్నాడు.

"వినండి సార్ ! మా స్టూడెంట్స్ అంతా ఎంత సరదాగా నవ్వుకుంటున్నారో ?"

"అది సరే ! నువ్విక్కడెందుకున్నావ్? పార్టీలో జాయిన్ అవలేదేం ?"

"జాయిన్ అవలేదేం ? అని అడుగుతున్నారా సార్ ! ఈ క్షణంలో వాళ్ళ మధ్య వుండటానికి నాకున్న దేదైనా వదులు కోగలను సార్ !"

"మరి ,........"

"వాళ్ళు రానివ్వలేదు సార్ !"

"అంటే విద్యార్థులలో కూడా బీదా, గొప్పా........."

"అది కాదు సార్ ! మరొకటి ! మా కెమిస్ట్రీ లెక్చరర్‌కి ఒక పన్ను ఊడిపోయింది సార్—తెలివైన వాడే కాని మాట కొంచెం తొస్సిగా వస్తుంది. మొన్న ఆ లెక్చరర్ పాఠం చెపుతుంటే ఒక స్టూడెంట్ ఆయనను ఇమిటేట్ చేస్తూ గొడవ చేసాడు. క్లాసంతా గందరగోళమయింది. లెక్చరర్ ఆ స్టూడెంట్‌ని క్లాస్ నుంచి వెళ్ళి పొమ్మన్నారు—తనను మెడ పట్టి గెంటాడని ఆ స్టూడెంట్ కంప్లెయింట్ చేసాడు— స్టూడెంట్స్ అందరూ ఒకటయ్యారు. ప్రిన్సిపాల్ నన్ను అడిగారు.........నేను నిజం చెప్పాను సార్ ! పాపం, ఒక పన్ను లేనంత మాత్రాన ఆయన్ని ఉద్యోగంలోంచి పీకెయ్యాలనటం నేను ఒప్పుకోలేక పోయాను. వాళ్ళందరితో ఒక కచ్చు మీద నిలవనందుకు స్టూడెంట్స్‌కి నా మీద కోపం వచ్చింది నన్ను బాయ్‌కాట్ చేసారు........"

మోహన్‌ని చూసి దీనంగా నవ్వాడు చిరంజీవి ఏమీ అన లేని మోహన్ ఓదార్పుగా చిరంజీవి భుజం తట్టాడు.

"పరమేశ్వరి గారి దగ్గిరకు పదండి సార్ !" అన్నాడు చిరంజీవి.

"ఇప్పుడా ! ...."

"అవును సార్ ! మన కంటే దౌర్భాగ్యులను చూసి మన దుఃఖం మరచిపోవచ్చు......"

కాదనలేక పోయాడు మోహన్.

మోహన్‌ను చూడగానే కోపంతో మండి పడిన ప్రసూన చిరంజీవిని చూడగానే సమస్తమూ మరచిపోయింది......

"అదేమిటి చిరంజీవీ ? అలా ఉన్నావేం ?" అంది ......

చిరంజీవి నవ్వుతూ త్రుళ్ళుతూ జరిగినదంతా చెప్పాడు. అతడు పైకి ఎంతగా నవ్వుతోన్నా లోలోపల ఎంత మథన పడుతున్నాడో అందరికీ అర్థమయింది— "ఈ మాత్రానికే ఇలా అయిపోతున్నావా చిరంజీవి ! నా కథ వింటే ఏమంటావో ? ......" అంది పరమేశ్వరి—అందరూ కుతూహలంగా చూసారు.

"రవిని నేను ప్రేమించింది ప్రధానంగా అతని వ్యక్తిత్వాన్ని చూసి...... మేం పెళ్ళి చేసుకున్నప్పుడు మా ఫ్రెండ్స్ అందరూ మమ్మల్ని ఆదర్శ దంపతులని పొగిడారు. రవిది మొదటి నుండీ క్రమబద్ధమైన జీవితమే ! కొన్ని విలువలకు కట్టుబడి ఉండే మనిషి—అప్పుడప్పుడు నేను సరదాకి అబద్ధాలాడినా నన్ను మందలించేవాడు. డిగ్రీలు తీసుకున్న ఇద్దరమూ ఉద్యోగాన్వేషణలో పడ్డాము. కొంత శ్రమ పడ్డాక నాకు ఉద్యోగం దొరికింది. కానీ రవికి ఎంత ప్రయత్నించినా దొరకలేదు. నా జీతం మీద ఆధారపడి ఉండటానికి అభిమాన పడేవాడు. లంచం పెడితేగాని ఉద్యోగం దొరకని పరిస్థితి......'మన బోటి వాళ్ళం కూడా లొంగి పోతే ఎలా ? లంచం ఇయ్యవద్దు........' అని నేను....... రవికికూడా లంచం ఇయ్యటం అంటే అసహ్యం.... కానీ, తనను పట్టి పీడించే నిరుద్యోగ పిశాచి ముందు నిలవలేక పోయాడు. లంచం ఇయ్యటానికి సిద్ధ పడ్డాడు—నేను ఒప్పుకో లేదు.

"ఎవరి మటుకు వాళ్ళమే ఇలా లొంగిపోతే ఈ విషవలయాల్లోంచి బయటపడేదెప్పుడు ? ప్రతిఘటించి పోరాడదాం" అన్నాను.

"నా ఒక్కడివల్ల ఏమవుతుంది ? అంతే ! వెల్లువలో పూచిక పుల్లలం—'' అన్నాడు.

"నేను ఎంతచెప్పినా వినిపించుకోలేదు— ఆ సందర్భంలోనే మాకు మాటామాటా వచ్చింది. చివరకు విడిపోయాం అందుకు మీరెవరన్నా మీఒక్కరివల్లా ఏమవుతుందీ ? అంటే నేను సహించలేను. నేను రవిని ఎంతగా ప్రేమించానో రవికి మాత్రమే తెలుసు. ఎక్కడున్నా ఏపని చేస్తున్నా రవి గుర్తుకు రాని క్షణం వుండదు అతనికోసం ఆరాటపడకుండా ఉండలేను. అంతమాత్రం చేత ప్రతికూల పరిస్థితులకు లొంగిపోయిన అతని బలహీనతతో రాజీ పడలేను—అలా నరకం అనుభవిస్తున్నాను—ఒక సిద్ధాంతానికి కట్టుబడి ఉండటం మాటలు కాదు. దానికి ఏరోజు ఏలాంటి మూల్యం చెల్లించుకోవలసి వస్తుందో మనం ఊహించలేము— దేనినైనా అర్పించుకోగలిగిననాడే దృఢంగా నిలవగలము..."

పరమేశ్వరి చివరివాక్యాలు అక్కడి అందరి మనసులలోనూ మళ్ళీమళ్ళీ మార్మోగాయి.

సుశీలతో కలసి సుఖంగా జీవితం గడపాలని ఎంత వుందో తాను ఇరుక్కొన్న విషవలయం నుండి బయట పడాలని కూడా అంతగా వుంది శేఖర్‌కి. అయితే అందుకు సుశీలను పావుగా వాడు కొనే స్వార్థం మాత్రం లేదు. అందుకే సుశీలకు వున్నవిషయం స్పష్టంగా చెప్పటానికే సంకల్పించు కున్నాడు.

"సుశీలా! మనం బయట పడటానికి ఒకేఒకమార్గం ఉంది. కానీ అందులో సాధక బాధకాలు చాలా ఉన్నాయి..."

"అసలు మార్గమేమిటో చెప్పండి—మార్గమంటూ ఉంటే ఎన్ని బాధలు పడటానికైనా నేను సిద్ధమే—"

ఉత్సాహంగా అంది సుశీల.

అమాయకంగా చిరునవ్వుతో వెలిగిపోయే సుశీల ముఖం చూస్తూ "నేనెంత అదృష్టవంతుణ్ణి!" అనుకున్నాడు శేఖర్.

"సుశీ! మాతమ్ముడు స్టేట్స్‌లో ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు. ముందుగా మా కుటుంబాన్ని అక్కడికి పంపించెయ్యాలి. అందుకు ఏ రహస్యమైన ఏర్పాట్లు అక్కర్లేదు. ఆ తరువాత మనిద్దరము కూడా అక్కడికి వెళ్లిపోవాలి'! దీనికి ఏర్పాట్లు రహస్యంగా జరగాలి—అది నేను చూసుకోగలను!"

"ఎక్సెలెంట్!"

"ఆలోచన బాగానే ఉంది. కానీ దీనిని ఆచరణలో పెట్టాలంటే చాలా డబ్బుకావాలి!"

"నాన్నగారు తన లాభాలన్నీ ఎప్పటికప్పుడు సగం అమ్మ పేరుమీద సగం నాపేరు మీద ఉంచుతారు..."

"అది నాకు తెలుసు!"

"ఇంక ఆలోచన దేనికి?"

"సుశీ జాగ్రత్తగా ఆలోచించుకో నీ డబ్బంతా నాకోసం ఖర్చుపెట్టి..."

"మీకోసం కాదు! నాకోసమే ఖర్చు పెట్టుకుంటున్నాను. మీరు సందేహించకండి?"

"సుశీ! నామాట విను—నిదానంగా ఆలోచించుకో! అమాయకురాలివి మీనాన్నగారు నీకు అన్నివిధాలా నాకంటె మంచి వరుణ్ణి తీసుకురాగలరు".

"ఇక్కడినుండి పారిపోనా?"

కోపంగా అంది సుశీల.

సుశీల చెయ్యిపట్టుకుని తన గుండెల మీదకు లాక్కుని చుట్టూ చేతులు బిగించాడు శేఖర్.

"మిగిలిన లోకమంతా ఏమనుకున్నా నువ్వు మాత్రం నన్ను అపార్థం చేసుకుంటే నేను సహించలేను సుశీ! నీమీద ప్రేమ లేక కాదు. ఈ ప్రేమ నీకు సుఖాలకు బదులు కష్టాలను తెచ్చి పెడుతుందేమో నని భయపడుతున్నాను"

సుశీల శరీరమూ, మనసూ కూడా పులకరించి పరవశించాయి.

"ఇలాంటి ప్రేమను పొందగలిగితే-పరవాలేదు, ఎలాంటి కష్టాలైనా పడవచ్చు"...

మనసారా అంది...

శేఖర్‌తో కలిసి విదేశాలకు వెళ్ళిపోవటానికి నిర్ణయించుకుంది సుశీల.

ఇప్పుడు శేఖర్‌ను చూస్తుంటే సుశీలకు సైతానుకు ఆత్మ అమ్ముకొన్న 'ఫాస్' గుర్తురావటం లేదు. లోకాలన్నీ గెలవబోతున్న మహావీరుడు గుర్తుకొస్తున్నాడు—

తమ ప్రయాణానికి కావలసిన ఏర్పాట్లు చూడటంలో మునిగి పోయాడు శేఖర్.

లలిత ఎప్పుడూ తనకాలం వ్యర్థం చెయ్యదు—సాధారణంగా చదువు కొంటుంది. లేకపోతే కుట్లూ, అల్లికలూ మొదలైనవి చేస్తుంది. అప్పుడప్పుడు తోటపని చూస్తుంది.

పరమేశ్వరి, లలిత చిన్ననాటి స్నేహితురాలు—లలిత ప్రతి మాటకోసం ఎప్పుడైనా పరమేశ్వరి లలిత దగ్గర కొస్తుంది అలా వచ్చినరోజు లలితకు పండుగే! ఇద్దరూ ఎన్నో విషయాలు మాట్లాడు కుంటారు—అలా మాట్లాడుతున్నంత సేపు తను రెక్కలు కట్టుకుని ఎక్కడికో ఎగిరి పోతున్నట్లు అనిపించేది లలితకు—కానీ లలిత మాత్రం పరమేశ్వరి దగ్గరకు వెళ్ళేది కాదు.

అందుకు కారణం సాంబశివానికి ఇష్టంలేకపోవటం కాదు. ఆ కూలిపేటలో అందరికీ సాంబశివం తెలిసినవాడు కావటం. సాంబశివం భార్యగా అక్కడికి వెళ్ళలేదు తను.

ఎన్ని పనులలో ఉన్నా, వంట మనుష్యులున్నా, సుశీలకు ఎప్పుడు తనే స్వయంగా వడ్డిస్తుంది లలిత.

"అమ్మా! ఇవాళ నేను నీతోనూ, నాన్నగారితోనూ కలిసి తింటాను."

సాధ్యమయినంత అమాయకంగా ముఖం పెట్టి అంటోన్న సుశీలను విస్తుపోయి చూసింది లలిత.

సాంబశివంతో కలిసికూచుని ఏనాడూ భోజనం చెయ్యలేదు లలిత, —చివరకు పెళ్ళయిన కొత్తలోకూడా. ఆ సంగతి ఇంట్లో అందరికీ తెలుసు. సుశీల ఇప్పుడెందుకిలా మాట్లాడాలి? అంత పసిపిల్ల కాదే!

చివాలున అక్కడినుంచి లేచిపోయింది. సుశీల గుండెలు దడదడ కొట్టుకున్నాయి. తను తలపెట్టిన కార్యం సామాన్యమైనది కాదు. పిల్లిలా తల్లిదగ్గిర చేరింది. ఎఱ్ఱగా కందిపోయిన ముఖాన్ని పుస్తకంలో దాచుకుంది లలిత.

"కోపం వచ్చిందా అమ్మా?" అంది జాలిగా సుశీల.

సుశీల అలా జాలిగా మాట్లాడితే లలిత కోపం నిలవదు.

"నాకేం కోపం?" అంది దెప్పుతున్నట్లుగా.

సుశీల లోలోపల చాలా బాధపడింది.

తండ్రి అంటే తనకు ప్రేమ ఉంది. తండ్రికి తన మీద ఉన్న ప్రేమ తలుచుకుని గర్వమూ ఉంది. కాని తన ఎదురుగా

ఉన్న – రూపమూ, చదువూ, సంస్కారము అన్నీ ఉన్న ఆ ఉత్తమురాలికి భర్తగా ఊహించుకుంటే...

"ఛీ! ఛీ! నేనిలా ఆలోచించకూడదు'' అనుకుంది సుశీల.

"అమ్మా! నీ చేతులలో నేను ఇంతదాన్ని అయ్యాను. చిన్నప్పుడు నువ్వు నాకు మాటలు నేర్పించావు. వాటి సాయంతో నేనింకెన్నో మాటలు నేర్చుకున్నాను. నీతో కొంచెం కూతురిగా కాక స్నేహితురాలిలా మాట్లాడాలని ఉంది"

ఆశ్చర్యంగా చూసింది లలిత.

తల్లి అంగీకారంకోసం ఆగకుండానే మొదలుపెట్టింది సుశీల. "ద్వేషంతో, కసితో, మనసు మరిగించుకుంటూ బ్రతికేవాళ్లు కొందరుంటారమ్మా! నువ్వు ఆ జాతికి చెందినదానివి కావు. మనసునిండా ప్రేమ నింపుకొని అది చుట్టుపక్కలవాళ్ళకి పంచి ఇస్తావుకాని నువ్వు బ్రతకలేవు. నువ్వు క్షమించాలమ్మా! నీకోసమే. నీమీది ప్రేమతోనే నన్ను క్షమించమని బ్రతిమాలుతున్నాను. అందమైన నీ కళ్ళలో ఆ అశాంతి చూడలేకపోతున్నాను. నీ పెదవులు చిరునవ్వు నవ్వినా, ఆ వెనుక ఉన్న విషాదం సహించలేకపోతున్నాను. లోకంలో చాలా తక్కువమందికి లభించే విజ్ఞానము, సంస్కారమూ, నిన్ను నువ్వు దహించుకుపోవటానిక మాత్రమే ఉపయోగపడుతోంటే భరించ లేకపోతున్నానమ్మా!"

సుశీల కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి.—

లలిత నివ్వెరపోయింది. సుశీల స్పష్టంగా చెప్పకపోయినా ఏవిషయం మాట్లాడుతోందో లలితకు అర్థమయింది. ఇంత ఎదిగిందా తన సుశీల! తన చిన్నారి పాప!

"అమ్మా! ఎవరి ముఖంచూసి నీ సుఖం నువ్వుచూసుకోకుండా అలిసిపోయావో ఆ నాకోసమే. ఇప్పుడు నువ్వు క్షమించాలమ్మా! నీమనసు ఎంత నలుగుతుందో. నేను ఊహించలేనని అనుకోకు, నలగటం ఎలాగు తప్పనప్పుడు— బ్రతుకుతో రాజీపడుతు నలగ నీయటమే మేలుకదూ!"

లలిత సుశీలను ఆప్యాయంగా దగ్గరకు తీసుకుని సుశీల చెమ్మగిల్లిన కళ్ళను తుడిచింది.

ఆరోజు తనతోపాటు భోజనానికి కూచున్న సుశీలనూ లలితనూ చూసి ఆశ్చర్యపోయాడు సాంబశివం.

ఈ రకంగా ఉంటే బాగుండునని అతడు ఎంతగా కోరుకున్నా పెళ్ళయిన ఇన్ని సంవత్సరాలలో ఎన్నడూ ఇలా జరుగలేదు.

"వాట్ ఎ వండర్!" అన్నాడు వ్యంగ్యంగా నవ్వుతూ లలితను చూసి.

లలిత మాట్లాడలేదు. సుశీల కల్పించుకుని "ఇందులో ఆశ్చర్యమేముంది నాన్నా!" అంది దబాయింపుగా....

సాంబశివం తగ్గలేదు.

"నువ్వు నాతో కూచోవటంలో ఆశ్చర్యంలేదు సుశీ! శ్రీమతి లలితాదేవిగారు కూర్చోవటమే విశేషం! ఈ దీనుడిమీద తమకు ఇంత అనుగ్రహం ఎందుకు కలిగిందండీ! ఏంకావాలి?''

లలిత కళ్ళెత్తి సుశీలను చూసింది. సుశీల చటుక్కున తల దించుకుంది. ఆ దించివున్న కళ్ళనుండి రెండు నీటి బిందువులు జారిపడ్డాయి. అవి చూశాకకాని వాతావరణంలో ఏదో ఉందని అర్థం కాలేదు సాంబశివానికి.

"ఏమిటిది సుశీ! ఇప్పుడు నేనేం అన్నానని? ఛ! ఛ! నేను—అసలు—తిను"

ఏదో ఒకదానికొకటి పొంతకుండా అన్నాడు. ఆ తరువాత ఎవరూ మాట్లాడలేదు. లలిత సరిగ్గా తినలేకపోయింది. అది చూసి సుశీలా తినలేదు. సాంబశివం సాధారణంగా ఏ విషయానికీ కలతపడడు. కానీ సుశీల కన్నీళ్ళు...తన మాటల కారణంగా సుశీల సరిగ్గా తినకపోవటమూ అతనినీ కలవరపరిచింది. అతనూ ఏమీ తినలేకపోయాడు.

సుశీలకు మొదటినుండీ తండ్రిదగ్గర చాలా గారాబం. తల్లి దగ్గిర ఏదైనా మాట్లాడటానికి భయపడుతుంది. కాని, తండ్రి దగ్గిర ఎలా అంటే అలా మాట్లాడుతుంది.

"నీ పద్ధతి నాకు నచ్చలేదు నాన్నా!" అంది.

సుశీల అలా సంజాయిషీ అడుగుతున్నట్లు మాట్లాడినా ముద్దుగానే ఉంటుంది సాంబశివానికి...

"ఏమిటమ్మా!" అన్నాడు వాత్సల్యంతో...

"నిన్న అమ్మతో ఎందుకలా మాట్లాడావు?'' అంది.

"అదా! పరవాలేదులేదమ్మా! ఆవిడగారు ఈ లోకంలో మనిషినికానని అనుకుంటుంది, ఆవిడ దృష్టికిమనమంతా పురుగులం.'' కసిగా అన్నాడు సాంబశివం—

ఆకంఠంలో కసికి వణికిపోయింది సుశీల!

తనకు తండ్రిమీదున్న అధికారమంతా ఆయన మనసులోని పితృవాత్సల్యమే! ఈ క్రూరమృగంలో మమత చిగురింపచేసే శక్తి దానికి ఉందా?

"నాన్నా! నీకు అమ్మప్రేమ పొందాలనివుందా?''

తన మనసులోపలి రహస్యమేదో ఇతరులు కనుగొన్నట్లు ఉలికిపడ్డాడు సాంబశివం, అంతలో సర్దుకొని దర్పంగా అన్నాడు:

"నాకేంలేదు–తలుచుకుంటే ఈక్షణంలో లక్షమందిని సంపాదించగలను"–

నోరుజారినవెంటనే సుశీలముఖంలో మార్పుచూసి, తను మాట్లాడుతున్నది తన కూతురితోననే విషయం గుర్తుకొచ్చి నాలుక కరుచుకొన్నాడు. సుశీల మనసులో కంటగించుకున్నా ఆ ప్రసంగం ఆపలేదు.

"కానీ, అమ్మను మాత్రం సంపాదించలేవు. అమ్మ డబ్బుకి ఆశపడదు, బెదిరింపులకు భయపడదు, లోకాన్ని లక్ష్యపెట్టదు, కష్టాలకు లొంగిపోదు. అమ్మలాంటి వ్యక్తులను లొంగదీసుకోగలిగే శక్తి లోకంలో ఒకే ఒకటి ఉంది''

"ఏమిటది"?

ఈ ప్రశ్న అడిగిన తండ్రికంఠంలో ఆరాటానికి చాలా సంతృప్తి పడింది సుశీల—

"ఎదుటి వ్యక్తులలో మంచితనం...."

సాంబశివం మాట్లాడలేదు, సుశీల మళ్ళీ అంది.

"మీరు ట్రై చేసి చూడండి! నామాట అబద్ధమయితే అడగండి!"

సాంబశివం ఆలోచనలో పడ్డాడు.

ఆసాయంత్రం సాంబశివం లలిత దగ్గరకు వచ్చాడు. అలా పెళ్ళయిన కొత్తల్లో వచ్చేవాడు, బెదురుగా చూస్తూ... మొరటుగా తనను సమీపించబోయే అతణ్ని చూస్తే లలితకు భరింపరాని చికాకు కలిగేది. పెదవి కదపకుండా శరీరం అర అంగుళమైనా కదలకుండా లలిత చూసేచూపు సాంబశివాన్ని పాతాళంలోకి పడవేసేది. ఆ పరాజయాన్ని భరించలేక మరింత తిక్కతో తిరగబడేవాడు లలిత ఏ విధంగాను ప్రతిఘటించేదికాదు. అయినా తనే చిత్తుగా ఓడిపోయినట్లు అనిపించేది సాంబశివానికి.

ఆరోజు సాంబశివాన్ని చూడగానే ఒక్కసారి అదంతా గుర్తుకొచ్చింది లలితకి... ఆక్షణంలోనూ అతణ్ని చూడగానే భరింపశక్యంగాని కంపరమే కలిగింది. కానీ లోకంలో అపురూపమైన విజ్ఞానము, సంస్కారమూ, నిన్ను నువ్వు దహించుకోవటానికి ఉపయోగపడడం నేను భరించలేనమ్మా! అంటున్న సుశీల ఆర్త స్వరం లలితలో ఎక్కడలేని సహనాన్ని పోగు చేసింది.

చిరునవ్వుతో సాంబశివాన్ని రిసీవ్ చేసుకుంది, అలాంటి చిరునవ్వు లలితముఖంలో ఏనాడూ చూడలేదు సాంబశివం. ఆమాటకొస్తే ఏ ఆడదాని ముఖంలోనూ చూడలేదు.

"చూడు! నీకోసం ఈ చీర తెచ్చాను—నాకు ఎంపికం రాదనుకో! అయినా నువ్వు పసిమిచాయ కదా! అందుకని ముదురు కెంపు రంగులో కొన్నాను."

సిగ్గుపడుతూ ఆ చీర చూపించాడు.

"బాగుంది!" అంది లలిత.

"కట్టకోవాలనిపిస్తే—కట్టుకుని—చూపించు..."

ఇంకా ఎక్కువసేపు ఉంటే ఆ ఆనందం చెదిరిపోతుందేమోనని భయపడుతున్నట్లు గబగబ వెళ్ళిపోయాడు సాంబశివం.

ఆ రోజే ఆ చీర కట్టుకుని సాంబశివం గదిలోకి వెళ్ళింది లలిత.

లలిత సాంబశివం గదిలోకి తనంత తను రావటం ఇంచుమించు అసంభవమే! యథాప్రకారం గ్లాసుమీదగ్లాసు విస్కీ త్రాగుతున్న సాంబశివం లలితను చూసి తెల్లబోయాడు.

అంతా తెలిసినదే అయినా ఆ దృశ్యం చూడగానే భరించలేక మంచం మీద కూలబడిపోయింది లలిత.

"నావల్ల కాదు — నేను నటించలేను......" అనుకుంది తనలోతను.

కెంపురంగు జరీచీరలో మెరిసిపోతున్న లలితను—తనంత తనుగా వచ్చిన లలితను—చూసేసరికి నిషాలో ఉన్న సాంబశివానికి మతి పోయినట్లయింది. దగ్గరగా వచ్చి లలిత చుబుకం పట్టుకుని పైకెత్తాడు—బలిపశువులా చూసింది లలిత—అంతటి మైకంలోను సాంబశివాని కాముఖంచూస్తే జాలి కలిగింది.

మత్తుమత్తుగా...ముద్దుగా "ఒంట్లో బాగుండలేదా లలితా! పోనీలే! నువ్విలా పడుకో! నేను సోఫాలో పడుకుంటానులే!" అని వెళ్ళిపోయి సోఫాలో పడుకున్నాడు....

కొన్ని క్షణాలలోనే గుర్రుపెడుతోన్న సాంబశివాన్ని చూచి దీర్ఘంగా నిట్టూర్చింది లలిత....తడబడే అడుగులతో సాంబశివం దగ్గరకు వెళ్ళింది....

ఉలికిపడి లేచాడు సాంబశివం — ఎందుకో ఏమిటో తెలియకుండా సాంబశివం గుండెలమీద వాలి వెక్కివెక్కి ఏడ్చింది లలిత. ఏమిటి? ఏమిటి? అంటూ లలితను చేతులతో చుట్టి బుజ్జగించాడు సాంబశివం.

లలిత చిరునవ్వులు చిందించటంలేదు. విలాసపు వాలు చూపులు విసరటంలేదు. అయినా ఏడుస్తోన్న లలితను తన హృదయానికి హత్తుకున్నప్పుడు ఏదో విచిత్రమైన శాంతి కలిగింది సాంబశివానికి. ఆరకమైన అనుభూతి ఆనాటి వరకు అతనికి ఎలాంటి విలాసినుల దగ్గిరా లభించలేదు....

శేఖర్‌తో కలిసి వెళ్ళిపోవాలని నిర్ణయించుకున్న దగ్గిరనుంచి అంతులేని ఆనందంతోను, అవ్యక్తమైన ఆందోళనతోనూ, మనసు ఉద్వేగాలతో ఊగిపోతూ ఉండటంచేత సుశీల సరిగా నిద్ర పోలేకపోతోంది. ఆ కారణంచేత లలిత సాంబశివం గదిలోకి వెళ్ళటం గమనించింది. చాలా ఆనందించింది. ఆ క్షణంలో తన ఆనందం ఎవరితోనైనా పంచుకోవాలనిపించింది. శేఖర్‌కి ఫోన్ చేసింది.

"శేఖర్! నాకు చాలాచాలా ఆనందంగా ఉంది."

అవతలివైపు నుండి శేఖర్ కంఠం కూడా చాలా ఉత్సాహంగా వినిపించింది.

"నాకు కూడా చాలా ఆనందంగా ఉంది సుశీ! మన ప్రయాణానికి ఏర్పాట్లన్నీ ఇంచుమించు పూర్తయినట్లే! ఇంకొక్క పదిహేనురోజుల్లో డేట్ కూడా నిర్ణయమయిపోతుంది......"

తనలోతను నవ్వుకుంది సుశీల.

(సశేషం)

సామాన్యుల విజయ గాథలు

చీకటిలోంచి వెలుగులోకి

రెండు కళ్లూ లేని కబోది సోడా, బీడీ, సిగరెట్ల బడ్డీ నడపడం ఒక చిత్రమైతే, అతని వ్యాపారాభివృద్ధికి తద్వారా అతని ఆర్థిక స్థితి మెరుగుపరచడానికి ధైర్యంతో ఒక బ్యాంకు ఆర్థిక సహాయం అందజేయడం మరో విచిత్రం. అనకాపల్లి దగ్గర తుమ్మపాల గ్రామంలో, నడిరోడ్డుమీద, చక్కెర ఫ్యాక్టరీకి సమీపంలో 45సం. అంధుడు శ్రీ మాదవరమణ సోడా, బీడీ సిగరెట్లు అమ్మే బడ్డీ గత 10 సం. నుండి నడుపుతూ జీవితం గడుపుతున్నాడు. తనకు ఆసరాగా నిలిచిన అక్కను పోషిస్తున్నాడు. వ్యాపార పెట్టుబడికి ప్రైవేటుగా అధిక వడ్డీలకు అప్పులు తేవడం, దాని వలన చాల యిబ్బందులకు లోనవడం జరిగేది. తుమ్మపాల యూనియన్ బ్యాంకు ఆఫ్ ఇండియావారు తక్కువ వడ్డీరేటుపై రూ. 500—00 ఋణం అందజేశారు. శ్రీరమణ తన పూర్వ, ప్రస్తుతస్థితిగతుల గురించి యిలా చెప్పారు "మశూచికం సోకటంవలన నా నాలుగో యేటనే నా రెండు కళ్లు పోయాయి. నేను మా తల్లిదండ్రులు చేసే చేనేత మగ్గంపై పనికికూడా అశక్తుడనయ్యాను, తర్వాత కొన్నాళ్ళకు తల్లిదండ్రులు పోయారు. నేను అవివాహితుడను. నాకు తోడుగా మా అక్క వుంది. ఇద్దరి బ్రతుకులు యీ బడ్డీవ్యాపారంపై యీడుస్తున్నాము. స్పర్శతో నాణాలు, నోట్లు; ధ్వనితో వ్యక్తుల్ని గుర్తిస్తాను. ఉదయం గం 7-30 నుండి రాత్రి గం 9-00 వరకు కొట్టు తెరుస్తాను. బ్యాంకు ఋణం అందకపూర్వం, వడ్డీవ్యాపారస్థులకు చెల్లించడానికే నా స్వల్పాదాయం సరిపోయేది. తిండికి, గుడ్డకు యిబ్బందే. బ్యాంకువారు నా కష్టాలు విని, నామీద నమ్మకంతో, సానుభూతితో రూ. 500/-లు ఋణం యిచ్చారు. దానితో వ్యాపారాన్ని కొద్దిగా పెంచాను. రోజుకు సుమారు రూ. 12-00 నుండి రూ. 15-00 వరకు అమ్ముతున్నాను. అధిక వడ్డీవ్యాపారస్థులబాధ తప్పింది. తిండికి యిబ్బందిలేదు. ఇప్పటికే రెండు వాయిదాల అప్పు చెల్లించాను. నాకిప్పుడు ఎంతో సంతృప్తిగా వుంది. ఋణవాయిదాలను సక్రమంగా చెల్లిస్తూ, అప్పుతీరుస్తాను. బ్యాంకువారు నాకెంతో మేలు చేశారు".

—శ్రీ జి. సీతారామయ్య

గిరిజన ప్రగతి

తూర్పుగోదావరిజిల్లాలో గిరిజనాభివృద్ధిపథకములు అమలునందు గిరిజన బాలబాలికల విద్యాభివృద్ధి కార్యక్రమాలు ప్రస్ఫుటముగా కానవస్తాయి.

ఈ జిల్లాలో 16 వసతిగృహాలు వున్నాయి. రాజఒమ్మంగి సమితిలో 235 మందికి 4 వసతిగృహాలు, అడ్డతీగెలసమితిలో 60 మందికి ఒక వసతిగృహము, రంపచోడవరం సమితిలో 250 మందికి 4 వసతి గృహాలు, మారేడుమిల్లి సమితిలో 250 మందికి 5 వసతిగృహాలు, 25 మందికి జగ్గంపేటలో ఒకటి, 50 మందికి కాకినాడలో ఒకటి, మొత్తం 16 వసతిగృహాలు 825 మంది గిరిజన బాలబాలికలకు ఆశ్రయమిచ్చి విద్యావ్యాప్తికి దోహదము చేస్తున్నాయి. వీరందరికీ ఉచితవిద్య, వసతి, భోజనము, వస్త్ర, పాఠ్యగ్రంథాల సరఫరా జరుగుతోంది.

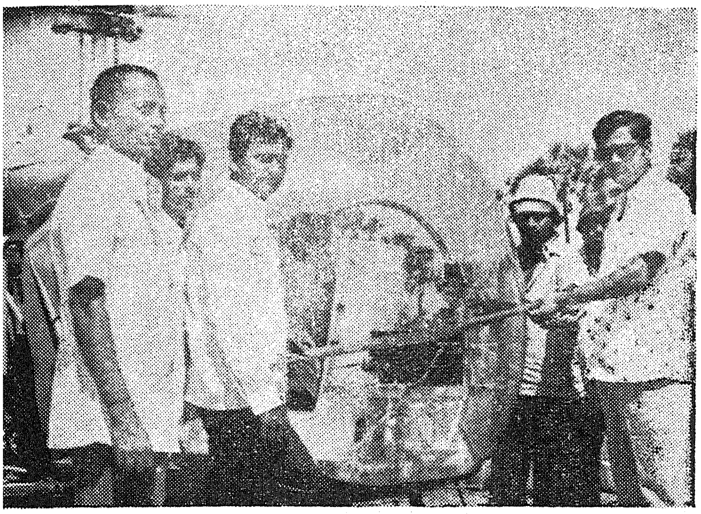
ఇవికాక రాజఒమ్మంగిసమితిలో 450 మందికి 5 గిరిజన ఆశ్రమపాఠశాలలు, మారేడుమిల్లి సమితిలో 360 మందికి 8 ఆశ్రమ పాఠశాలలు, అడ్డతీగెలసమితిలో 555 మందికి 10 పాఠశాలలు, రంపచోడవరంసమితిలో 370 మందికి 7 పాఠశాలలు, అన్నవరంలో 60 మందికి ఒక పాఠశాల మొత్తం 34 ఆశ్రమ పాఠశాలలందు 1795 మంది గిరిజన బాలబాలికలకు ఉచిత విద్యావసతి, భోజనాది సదుపాయములు కల్పిస్తున్నాయి. 95 మంది విముక్త జాతులవారికి జగ్గంపేట, ప్రత్తిపాడు గ్రామాలలో కూడా యీ సదుపాయము కల్పించబడింది.

1095 మందికి యీ సంవత్సరములో మెట్రిక్‌స్థాయి వరకు ఉపకారవేతనాలు మంజూరుచేశారు. పై తరగతి చదువులకుగాను మరి 37 మందికి కూడా యీ వుపకారవేతనాలు మంజూరు చేశారు.

ప్రతిభావంతులయిన గిరిజన విద్యార్థులకు 34 మందిని కాకినాడ ఠాకూరు కాన్వెంటునందు, సి.బి.యం. జూబిలీ సెకండరీ స్కూలునందు, రాజమండ్రి షాదే బాలికోన్నత పాఠశాలలందు విద్యాభ్యాసమునకు ప్రభుత్వ ఖర్చుపై పంపించారు. ముగ్గురు విద్యార్థులు టైపురైటింగు, షార్టుహేండుకోర్సులు శిక్షణపొంది పరీక్షకు హాజరయ్యారు. 34 మంది గిరిజన విద్యార్థులకు యిండస్ట్రియల్ ట్రైనింగు ఇనిస్టిట్యూటునందు శిక్షణా సదుపాయం కల్పించబడింది.

ఈ జిల్లాలో 237 బలవర్ధకాహారపోషణా కేంద్రాలున్నాయి. 14,340 మందికి యీ కేంద్రములందు బలవర్ధకాహారపోషణా కార్యక్రమము అమలు జరపబడుతోంది. ఈ కార్యక్రమమునందు 6 సంవత్సరములలోపు గిరిజన బాలబాలికలకు, గర్భిణీస్త్రీలు, సూలింతలకూ యీ సదుపాయము కల్పించారు. ఇది అమలుచేయుటకు 1976—77 సంవత్సరమునకు రూ 4,74 630 లు ఖర్చు మంజూరు చేశారు.

—శ్రీ పి. వి. సుబ్బారావు



శ్రీ జి. కోటిరెడ్డి విమానంనుండి మందులు చల్లే కార్యక్రమం ప్రారంభిస్తున్న దృశ్యం

విమానంనుండి మందుల చల్లకం

గుడివాడ తాలూకా గుడ్లవల్లేరు గ్రామములో కృష్ణాజిల్లా వ్యవసాయ శాఖ వారి ఆధ్వర్యాన దాళ్వా వరి చేలల్లో విమానం నుండి మందులు చల్లే కార్యక్రమాన్ని యీ నెల 12 న నిర్వహించారు.

వ్యవసాయ శాఖకు సంబంధించిన క్షేత్ర సిబ్బంది గుడ్లవల్లేరు సహాయ విస్తరణాధికారి నాయకత్వంలో ముందుగానే రైతులతో సంప్రదించి 120 మంది రైతులను భాగస్వాములుగా చేర్చారు. ఒక్కొక్క ఎకరానికి 120 మి. లీ. డెమెక్రాన్ నీళ్ళలో కలిపి విమానం నుండి చల్లటం జరిగింది. మొత్తం 675 ఎకరాల విస్తీర్ణంలో చల్లడం జరిగింది.

ఈ కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించిన గుడివాడ అసిస్టెంటు డైరెక్టరు ఆఫ్ అగ్రికల్చరు శ్రీ జి. కోటిరెడ్డి ఈ సందర్భంగా మాట్లాడుతూ, సాధారణంగా వరిపైరుకు సోకే మొవ్వ తెగులు, తాటాకు తెగుళ్ళను పుట్టించే క్రిములను ఈ మందువల్ల నాశనం చేయడం గాని లేదా నిరోధించడంగాని జరిగినట్లు చెప్పారు.

ఎకరానికి ఇలా చల్లినందుకు రూ. 10.90లు ఛార్జీలవుతుందని అంటూ ఇందులో రైతు రూ. 3.90 లు భరిస్తే మిగిలిన ఏడు రూపాయలను ప్రభుత్వం సబ్సిడీగా భరించిందన్నారు. మందు ఖర్చులు రైతులే భరించారని శ్రీ కోటిరెడ్డి తెలిపారు.

—శ్రీ ఆర్. సుబ్బారావు

రైతులకు సౌకర్యాలు

విశాఖపట్నం జిల్లాలోని గిరిజనేతర పంచాయితీసమితుల్లో సన్నకారు, చిన్న రైతుల వ్యవసాయకూలీల అభివృద్ధి సంస్థవారు జిల్లాలోని సహకార వ్యవసాయాభివృద్ధి బ్యాంకులద్వారా వ్యవసాయ బావులు త్రవ్వకానికి, పంపుసెట్లు కొనుగోలుకు దీర్ఘకాలిక వ్యవసాయపరపతి సౌకర్యాలు కల్పిస్తున్నారు

1976 డిశంబరుతో అంతమైన ఒక ఏడాదికాలంలో శృంగవరపుకోట సహకార వ్యవసాయాభివృద్ధి బ్యాంకు, విశాఖపట్నం జిల్లా మార్జినల్ ఫార్మర్స్ అభివృద్ధి సంస్థచే శృంగవరపుకోట, వియ్యంపేట, పెందుర్తిపంచాయితీ సమితుల్లో ఇంతవరకు గుర్తింపబడిన 960 రైతులలో 411 మంది సన్నకారు, చిన్నరైతులకు రూ. 13.35 లక్షల మేరకు ఈ సంవత్సరకాలంలో దీర్ఘకాలిక ఋణాలు పంపిణీచేసి రికార్డు సృష్టించింది.

ఈ వ్యవసాయాభివృద్ధి బ్యాంకు 352 వ్యవసాయపుబావులు గొట్టపుబావులు త్రవ్వకానికి రూ 1132 లక్షల, 59 పంపుసెట్లు, ఎలక్ట్రిక్ మోటార్లు కొనుగోలుకు రూ. 2.03 లక్షలు, పైమూడు సమితుల్లోని చిన్నరైతులకు పంపిణీచేసి 579 ఎకరాల మేరకు అదనంగా నీటి పారుదాల సౌకర్యం కల్పించింది.

మార్జినల్ ఫార్మర్స్, వ్యవసాయకూలీల అభివృద్ధి సంస్థ ఇంత వరకు 258 సన్నకారు, చిన్నరైతులకు రూ. 2 16,326 లు సబ్సిడీగా విడుదలచేసింది.

—శ్రీ ఎం. ఎ. నాయుడు

ప్రగతిపథంలో ఎలకుతుర్తి విశాల పరపతి సహకార సంఘం

హుజూరాబాద్ తాలుకా ఎలకతుర్తి గ్రామములో విశాల పరపతి సహకార సంఘము 1957లో స్థాపించబడినది. నాటినుండి నేటి వరకు సంఘ పరిధిలోని ఎనిమిది గ్రామాల రైతులకు సహకార పద్ధతిలో స్వల్పకాలిక, దీర్ఘకాలిక ఋణాలు, ఆయిల్ ఇంజనులు, మోటారు పంపుసెట్లు పరపతిపైన ఇవ్వడం జరుగుతున్నది. సంఘ సభ్యత్వము 2488. హరిజన, బలహీనవర్గాల వారందరికి ప్రాతినిధ్యమున్నది. 406 మంది హరిజన సభ్యులు, బలహీన వర్గాలవారు 1101 మంది కాగా 981 మంది మిగతా కులాలవారున్నారు.

సభ్యుల వాటాధనము రూ. 2 లక్షల 59 వేలు. డిపాజిట్ల రూపములో రూ. 1 లక్ష 17 వేలు కాగా, క్షేమనిధి రూ. 3358 లు. నాలుగు లక్షల అధికార వాటా ధనముతో సహకార సంఘము అత్యంత శ్రద్ధతో నడుపుచు గ్రామీణ రైతులను సమయానికి ఆదుకుంటున్నారు.

సమీప గ్రామమైన దామెర్లలో సంఘ విక్రయశాల కలదు. సహకార సంఘ ఆధీనములో ఒక రైసుమిల్లు ఉండుట ఎంతేని అవసరం. ఈమేరకు రైసుమిల్లు స్థాపన విషయంలో జిల్లా సహకార శాఖ ద్వారా రాష్ట్ర ప్రభుత్వమును సంప్రతించి తుది నిర్ణయము కొరకు ఆశతో ఎదురు చూస్తున్నారు.

సంఘ పరిధిలోని గ్రామాల రైతుల వ్యవసాయ భూముల సేద్యమునకు గాను ఒక ట్రాక్టర్ అవసరం. ప్రభుత్వ లోనుపై

ఖరీదు చేయుటకు నిర్ణయము గైకొన్నారు. ఈ విశాల పరపతి సహకార సంఘానికి ఆర్థిక వనరులందించు ఏకైక సంస్థ జిల్లా కేంద్ర సహకార బ్యాంకు.

సామాన్య ప్రజలకు సహకార సంఘాలే శరణ్యం మధ్య దళారీలనుండి కాపాడటానికి అత్యంత కృషి అవసరం.

20 అంశాల ఆర్థిక కార్యక్రమములో సహకార సంఘాల పాత్ర విశిష్టమైనది. కార్యక్రమం అమలులో సహకారసంఘ సభ్యుల శ్రద్ధ అత్యంతావశ్యకము.

ఇటీవల ప్రకటించిన గ్రామీణ ఋణభారముపై మారు టోరియం అమలులో సహకార సంఘాల కృషి ఎంతైనావసరం.

సంఘ కార్యకలాపాల పర్యవేక్షణకు కార్యదర్శి, అకౌంటెంటు 10 మంది క్లర్కులు మరియు ఎనమండుగురు జవానులు గ్రామీణ ప్రజలకు సేవచేయుటలో నిరంతర కృషి చేస్తున్నారు.

ఈ సంఘమునకు 11మందితో కూడిన కార్యవర్గము కలదు. సంఘాధ్యక్షుడు శ్రీ దుర్గయ్య ఉత్సాహవంతుడు, పేదలపాలిటి పెన్నిధి, కార్యదీక్ష కలవాడు.

పాత్రికేయులకు సంఘ కార్యకలాపాలను వివరించారు.

—శ్రీ బి. కోటేశ్వరరావు

సూళ్లూరుపేట తాలూకాలో గిరిజన సంక్షేమ పథకాలు

సూళ్లూరుపేట తాలూకా పాదర్తివారి ఖండ్రిక, పుదూరు, బొవ్వలపాళెం, చావలి, నరసారెడ్డి ఖండ్రిక గ్రామాలలో సహకార వ్యవసాయక్షేత్రాలు నెలకొల్పి 226 ఎకరములు భూమిని అదనంగా సాగుకు లాయిక చేశారు. యీ పథకం క్రింద 149 గిరిజనులకు స్వయం పోషకత్వం లభిస్తుంది. కార్యక్రమ నిర్వహణలో జాతీయ బ్యాంకుల ద్వారా రూ. 43,000/-లు గిరిజన సంక్షేమ నిధులనుండి రూ 64,000/-లు, సన్నకారు రైతుల సహాయ సంస్థ ద్వారా రూ. 26,000/-లు మంజూరు చేశారు బీడు భూములు సాగుకు లాయికచేసి, దొరువు బావులు, గొట్టపు బావులు నిర్మించి, అవసరమైనచోట పైపులైన్లు కూడా వేసి, ఆయిల్ ఇంజన్లు ద్వారా, వరి, రాగి, సజ్జ, మిరప మున్నగు మెట్టపైర్లు పండించుచున్నారు. గత నెలలో రూ. 48,000లు లు మేరకు అత్యవసర వస్తువులను సూపరుబజారు ద్వారా, సన్నకారు, హరిజన, గిరిజన, బలహీన వర్గాల వారలకు అందుబాటు చేశారు ప్రభుత్వం ప్రోత్సాహకర విధానాల్ద్వారా బలహీన వర్గాలలో దరహాస రేఖ మెదలింది. ప్రభుత్వ అండ దండలే వారి ఆస్తిగా ఉద్యోగుల నిర్విరామ కృషియే వారి భావిసౌభాగ్య సోపానాలుగా, కొండంత ఆశతోసుందర భవిష్యత్ స్వప్నాలకు వాస్తవతను సంతరింప జేసుకుంటూ సాగిపోయే సన్నకారు రైతు—పచ్చని పంటల విప్లవం సాధించి ఆహార కొరత అనంత దూరాలకు తరిమి వేయుట తథ్యం.

—శ్రీ యస్. పోలయ్య

వెంకటగిరి తాలూకాలో జరీ చేనేత పరిశ్రమ

ప్రాచీన గ్రామీణ కుటీర పరిశ్రమలలో జరీ చేనేత పరిశ్రమ ప్రధానమైనది. వెంకటగిరి జరీ చేనేత పరిశ్రమకు ఒక ప్రధాన కేంద్రము.

వెంకటగిరి చీరలు ఆంధ్ర రాష్ట్రములోనేకాక యావద్భారత దేశములో కూడా పేరెన్నిక గన్నవి. వెంకటగిరి తాలూకాలో సుమారు 4,000 మగ్గములపై దాదాపు 20,000 మంది కార్మికులు జీవనోపాధిని సమకూర్చుకొనుచున్నారు. అతి నాజూకైన సన్నని నూలుతో 100 మొదలు 200 నెంబరు వరకు నైపుణ్యముతో జరీ చీరలు తయారు చేస్తున్నారు సుమారు రు. 1,000 వరకు ఖరీదు చేయగల జరీ చీరలు ఉత్పత్తి అవుతున్నాయి. జరీ చీరలను సర్కారు జిల్లాలకు, దేశములోని వివిధ సూపర్ మార్కెట్లకు విడుదల చేస్తున్నారు. ఢిల్లీ లేపాక్షి ఎంపోరియంలో కూడా వెంకటగిరి చీరలు ప్రఖ్యాతి వహించినవి.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ సహాయంతో యీనాడు వెంకటగిరి తాలూకాలో "చేనేత సహకార సంఘములు" జరీ చేనేత చీరలు, యితర వస్త్రములు ఉత్పత్తి చేస్తున్నవి. రాష్ట్రస్థాయి సహకార సంఘములు చేనేత పరిశ్రమకు సహాయ సహకారము లందించు చున్నవి. 'పట్టెమార్పు' అను క్రొత్త రకములను విదేశములకు ఎగుమతి చేస్తున్నారు. 20 సూత్రముల ఆర్థిక కార్యక్రమము వలన తదితర చేనేత కార్మికులవలె వెంకటగిరి చేనేత కార్మికులు కూడా నూతనోత్సాహముతో, క్రొంగ్రొత్త ఆశలతో సామాజిక ఆర్థికాభ్యున్నతిలో పాలుపంచుకొంటూ పని చేస్తున్నారు.

—శ్రీ యస్. వెంకటరాజు

తెనాలి తాలూకాలో పంచదార ఫ్యాక్టరీ ఏర్పాట్లు

తెనాలి తాలూకాలో అన్నపూర్ణ సహకార చక్కెర ఫ్యాక్టరీ స్థాపించే దృష్ట్యా, 1980 డిశంబరు సీజనుకు చాలినంత చెరకు ఉత్పత్తి చేయవలసివుంది. ఈ ఫ్యాక్టరీ ప్రాంతంలో చెరకు ఉత్పత్తి కవసరమగు ఏర్పాట్లన్నీ చేయబడినాయి. 8 నెలల వయసు నుండి 10 నెలల లోపల పక్వానికి వచ్చే C.O. 7601, 7602, 997 రకాలు, 10 నెలల నుండి 11 నెలలలోపు పక్వానికి వచ్చే C.O. 527, 975,-11 నెలల అనంతరం పక్వానికి వచ్చే C.O. 6217, 419 మొదలైన రకాల చెరకు విత్తనాన్ని రైతులకు సరఫరా చేస్తున్నారు. విత్తనపు చెరకు కావలసిన రైతులు తెనాలిలోని అన్నపూర్ణా సహకార చక్కెర ఫ్యాక్టరీ కార్యాలయంలో విత్తనాని కవసరమగు డబ్బు చెల్లించాలి. విత్తనం సరాసరి రైతులకు వారి వారి గ్రామాలకు చేర్చబడుతుంది.

—శ్రీ సి. ఎ. మాధవరావు

మహాభారతము

శ్రీ కప్పగంతుల లక్ష్మణశాస్త్రి

కీచకుడు ద్రౌపది రూపసౌందర్యములనువర్ణించుట

"కల్యాణీ! నీవెవరు! ఎవరి స్త్రీవి? ఎక్కడినుండి వచ్చినావు? నీ రూపము-కాంతి-సౌకుమార్యము అనన్య సామాన్యములు. నీ ముఖము చంద్రునివలె నిర్మలమైన కాంతితో విరాజిల్లుచున్నది. నీ నేత్రములు పద్మపత్ర విశాలములు. నీమాట కోకిల కూజితము వలె మధురముగా నున్నది. నీవంటి అనిందిత రూపసౌందర్యవతిని నేను భూమండలమునందు చూచి లేదు నీవు సాక్షాత్తు లక్ష్మీదేవివా? సాకారమైన ఐశ్వర్యమవా? హ్రీ-శ్రీ-కీర్తి దేవతలలో నొకతెవా? మన్మధునితో క్రీడించు రతీదేవివా? చంద్రికవలె భాసిల్లుచున్నావు. నీ కనురెప్పల కాంతి వెన్నెలవలెనున్నది. దివ్యకాంతులచేత చుట్టబడి మనోహరముగానున్న నీ ముఖచంద్రుని చూచి యీ సమస్త ప్రపంచమునందు ఎవడు కామవశుడు కాకుండ నుండగలడు"

"హారముల కాశ్రయయోగ్యములు, పీనములు, కమలపు మొగ్గల వలెనున్న నీ స్తనములు మన్మథుని కొరడాలవలె నా మనస్సును కొట్టి నన్ను బాధించుచున్నవి. నీ నడుము కరాగ్రముతో (అంగుష్ఠ-తర్జనీలతో) కొలుచుటకు వీలైయున్నది. నీ యుదరము త్రివళులతో సుందరముగానుండి స్తనభారముచేత వంగియున్నది. నదీపులినము (ఇసుకదిబ్బ) వలె అందముగానున్న నీ జఘన స్థలమును చూచినతోడనే నాకు కలిగిన కామవ్యాధి అసాధ్యమై నా వంటి వీరునిగూడ పరవశునిజేసివైచినది. నాకు గలిగిన యీ మదనాగ్ని నిన్ను సంగమించవలెనను సంకల్పములతో, హెచ్చుగా మండి దావాగ్ని (కార్చిచ్చు)వలె వృద్ధిచెందుచున్నది. భామినీ! నీ సంగమమనెడు మేఘముతోను నీ యాత్మ సమర్పణమనెడు వర్షముతోను మండుచున్న నా కామాగ్నిని చల్లార్చుము."

"నా చిత్తమును పిచ్చియెత్తించుచున్న మన్మథ బాణసమూహములు, నీ సంగమాశచేత పదునుచేయబడినవై అతి తీక్ష్ణములుగా నన్ను బాధించుచున్నవి. ఈ బాణములు నా హృదయమును చీల్చి లోపల ప్రవేశించి అతి ప్రచండముగా దారుణములై, అత్యంతోన్మాదకరములై, నీయందు ప్రీతియనెడు పిచ్చిని తీవ్రవేగముతో పెంచినవి. నీవు నాకు ఆత్మసమర్పణచేసి నీ సంభోగ ప్రదానములచేత నన్ను ఉద్ధరించుము. విలాసినీ! నీవు చిత్రమాల్యాంబరములను, సర్వాభరణములను ధరించి నన్ను అతిశయ కామభోగములలో తేల్చి సేవించుము. సుఖమునకు అర్హురాలవైన నీవు ఇక్కడ సుఖరహితముగా నివసించుటకు తగవు నానుండి ఉత్తమ సౌఖ్యములను పొందుము రుచికరములు అమృత కల్పములునైన మధువులను సేవించి సుఖముగా నాతో రమించుచుండుము. వివిధములైన భోగోపచారములు, అత్యుత్తమ సౌభాగ్యము నాతో అనుభవించుచు ఉత్తమ మధుపానముచేయుచు నాతో సుఖింపుము భామినీ! ఈ నీ సర్వోత్తమ రూపసౌందర్యములు వ్యర్థములగుచున్నవి ఉత్తమ పుష్పమాలికను ఆదరించి కంఠమునందు ధరించనియెడల సుందరీ, అది శోభనముగా శోభిల్లదు. నాకు ఇదివరకున్న భార్యలనందరిని నీయందలి ప్రేమచేత విడిచెదను. వారు నీకు దాస్యము చేయుదురుగాక. నేనుగూడ నీకుదాసుడనై సర్వదా వశుడనైయుండెదను" జనమేజయా! ఆ మాటలువిని ద్రౌపది అతనితో నిట్లనెను:

ద్రౌపది హితబోధ

"సూతపుత్రా! కోరదగని నన్ను ప్రేమించుచున్నావు. ఛీ! నేను హీనజాతిదానను సైరంధ్రిని. అసహ్యవేషముతో నున్నాను రాణివాసములో తలదువ్వి జడలువేయుట మొదలగు ఊడిగములుచేయు సేవకురాలను. నీవంటి బుద్ధిమంతుడు తనకు సమానురాలిని కోరుట యుక్తము తనభార్యయందే ఆసక్తిగలవాడు అనేక శుభములను పొందగలడు అట్టివానికి అధర్మము అపకీర్తి అంటదు. తన భార్యయందు అనురాగముచూపుట మృతపురుషునికిగూడ ధర్మమే తనజాతి భార్య భర్తను ఈ లోకమునందు సుఖపెట్టుట మాత్రమేకాక, పరలోకమునందుగూడ అతనికి ప్రేత కార్యములు, తర్పణోదకములు నెరవేర్చి తృప్తిపరచును. స్వజాతి స్త్రీ రతి అక్షయము. అది నశించనిది, ధర్మసమ్మతము, స్వర్గప్రాప్తి హేతువునగునవి బుద్ధిమంతులు చెప్పెదరు. స్వజాతి భార్యవలన గల్గిన పుత్రులు, స్వకులమునందు పూజింపబడుదురు. కులోద్ధారకులగుదురు. ప్రాణులకు భార్యలే ప్రియమైన వస్తువులు. కనుక నీవు ధర్మవంతుడవుకమ్ము పరస్త్రీ రతిని గోరువాడు అధర్మపరుడై శుభములను పొందజాలడు.

"కీచకా! నేను పరభార్యను, నన్ను కోరుట నీకు యుక్తము కాదు. నీకు మేలుకలుగుగాక. ధర్మమును చింతించి

కార్యముచేయుము. పరస్త్రీయందు ఎప్పుడూకూడ బుద్ధిపోనీయకుము. చెడ్డపనులను విడుచుట మంచిపురుషుని లక్షణము అసత్యము లైన విషయవాసనలయందు ఆసక్తికలిగియుండు మనుష్యుడు పాపాత్ముడై మోహమునొందును గొప్ప అపకీర్తిని, భయమును పొందగలడు"

జనమేజయ మహారాజా! ద్రౌపది యీ విధముగా హిత బోధచేసినప్పటికిని కీచకుడు కామమోహితుడై పరస్త్రీని పొందుట వలన, ప్రాణాపాయము, లోకనింద మొదలైన దోషములు కలుగు నని తెలిసినప్పటికిని దుర్బుద్ధిగలవాడై యిట్లు పలికెను –

"సుముఖీ! ఈ విధముగా నీవు నన్ను నిరాకరించుట తగదు. నాపైన మన్మథుడు ఆవేశించినాడు. నీయెడల ప్రియములు పలుకుచు నీకు వశుడనైన నన్ను నిరాకరించి, ఆ తరువాత పశ్చా త్తాపము చెందెదవు. నేను ఈ సమస్తమత్స్య రాజ్యమునకు ప్రభువునేకాక, దీనిని స్థిరముగా రక్షించువాడనుగూడనై యున్నాను. మహాబలపరాక్రమములు గలవాడను. ఉత్తమరూప-యౌవన-సౌభాగ్య-భోగములలో నాతో సమానుడు మరియొకడీ పృథివిలోనే లేడు కల్యాణీ! నీవు పరిపూర్ణ మనోరథములను పూర్తిచేసి కొనుటకు, అసమానములైన భోగములు నీకు లభించుచున్నప్పుడు దాస్యమునందు ఎందుకు ఇష్టముగలదానవై యున్నావు? ఇదిగో! నీకు ఈ మత్స్యరాజ్యమునంతయు నిచ్చితిని దీనికి నీవు యజమానురాలవు నన్నుపొంది యీ రాజ్యభోగములను అనుభవించుము."

ఈ విధముగా అశుభవచనములను కీచకుడు చెప్పగానే ఆ మాటలను అసహ్యించుకొనుచు ద్రౌపది కీచకునితో నిట్లనెను:–

"సూతపుత్రా! ఇట్లు మోహముచెందకుము నీ జీవితమును నష్టము చేసికొనకుము. అతిభయంకరులైన ఐదుగురు భర్తలచేత సర్వదా రక్షింపబడుచున్నదానినిగా నన్ను తెలిసికొనుము. నీకు నేను లభ్యురాలనుకాను గంధర్వులు నా పతులు వారు కోపించినచో నిన్ను చంపుదురు జాగ్రత్తసుమా! వ్యర్థముగా నాశనము చెందకుము పురుషులకు అసాధ్యమైన మార్గములో నడవగోరుచున్నావు. ఒక నదీతీరమునందు కూర్చొనియున్న మంద బుద్ధిగల బాలుడు తనకు అసాధ్యమైన నదిని ఈది ఆవలియొడ్డుకు పోవజూచుచున్నట్లే నీవుగూడ అకార్యము చేయుచున్నావు. అది ఆ బాలునికి వినాశహేతువైనట్లే నీకును నిది వినాశమునకు కారణమగును సుమా! సూతపుత్రా నా పతులు అసాధ్య శౌర్యవంతులు నన్ను చెనకి నీవు పాతాళమున దూరినను, ఆకాశమున కెగిరినను సముద్రము ఆవలిగట్టుకు దాటిపోయినను వారు నిన్ను విడువరు పట్టి వధింతురు వారు దేవపుత్రులు. ఆకాశగమనము గలవారు సుమా!"

"నన్ను అవమానపరచినచో సూతపుత్రా! ఇప్పుడేకాని, లేక కొంతకాలమునకేకాని పుత్రబాంధవులతో గూడ తప్పక నశించగలవు దుర్లభురాలనైన నన్ను కోరి నీవు వశముతప్పి, కొండమనుండి తాటిపండు ఊడిపడినట్లు పడిపోయెదవు. నన్ను పతులు రక్షించుచున్నారు. నేనెవతినో నీకు తెలియదు గనుక కామార్తుడవై అసంబద్ధములైనమాటలు పలుకుచున్నావు. అసమర్థుడైన పురుషుడు ఎంత ప్రయత్నముచేసినను మహాపర్వతమును ఎగిరి దాటలేడుసుమా! మహాత్ములు, తమ భార్యను అవమానపరచిన వాడు దిక్కులను శరణు జొచ్చినను, పర్వత గుహలలోను, భూమిలోను దూరినను, జపహోమాదులు నిష్ఠతో చేయుచున్నను, కొండచరియ నుండి క్రిందికి పడినను అగ్నిని సూర్యుని శరణు జొచ్చినను అతనిని విడువరు ఈ నీ మాటలన్నియు వ్యర్థములు. నన్ను నీవు పొంద గోరుట ఒక మహా పర్వతమును త్రాసుతో తూచుటకు ప్రయత్నించుట వంటిది. కనుక అది అసంభవము ఇంతేకాక నన్ను కోరుట గ్రీష్మకాల మధ్యాహ్నమునందు అడవిలో మండుచున్న దావాగ్నిలో దూరుట వంటిది. అది పుత్ర బాంధవ సహితముగా నీ కుల నాశనమునకే కారణము కాగలదు. ఇక్కడ ప్రచ్ఛన్న రూపములోనున్న నన్ను అవమానము చేసి నీవు బ్రతుకదలచి దేవ–గంధర్వ–మహర్షి సన్నిధిలోగాని, నాగ-రాక్షస లోకములలోగాని శరణు పొందజాలవు. నీవెక్కడనున్నను నా పతులు నిన్ను పట్టి వధింతురు. వ్యర్థముగా నీ వినాశమును ఎందుకు కోరుకొనెదవు?"

"కీచకా! ఒకరోగి కాళరాత్రిని కోరినట్లుగా, నన్ను పొందుటకు ఇంతటి దురాగతమును నీవు ఏల చేయుచున్నావు? ఇది నీ వినాశమునకు హేతువగును. నీవెంత మూర్ఖుడవు. తల్లి యొడిలోనున్న శిశువు ఆకాశమునందలి చంద్రుని గ్రహింపదలచు నట్లున్నది నీవు నన్ను పరిగ్రహింపబూనుట. ఇది నీకు తగదు. నన్ను పొందగోరి నీవు వ్యర్థముగా నా పతులు గంధర్వులచేత చచ్చెదవు. ఎక్కడగూడ నీకు శరణు దొరకదు. నీ వెంతటి కామాంధుడవైతివి. నీకు శుభములు కలిగించు మంచి దృష్టి, నీ జీవితము సురక్షితముగా నుంచుకొను సద్బుద్ధి కలుగుటలేదు." ఈ విధముగా వైశంపాయనుడు జనమేజయునికి ద్రౌపదీకీచకుల సంభాషణక్రమమును చెప్పి తరువాతి వృత్తాంతమును ఇట్లు చెప్ప దొడగెను:–

కీచకుడు సుదేష్ణ సహాయముకోరుట

"జయమేజయా! ద్రౌపదిచేత నిరాకరింపబడి కీచకుడు కామార్తుడై సుదేష్ణతో నిట్లనెను:– "కేకయ రాజపుత్రీ! సైరంధ్రి నన్ను కలియునట్లు ఏదైన ఉపాయము వెదకుము. లేకున్న నేను మోహవశుడనై ప్రాణములు విడువవలసి వచ్చును. నా ప్రాణము లను కాపాడుము" ఇట్లుఅనేక విధములుగా విలపించుచు పలుకుచున్న కీచకునిపై దయతలచి సుదేష్ణ యిట్లనెను:– సోదరా! సైరంధ్రి నా శరణుజొచ్చినది. ఈమెకు అభయమిచ్చినాను. ఈమె సత్ప్రవర్తకురాలు. కనుక నీ మనోభిప్రాయము నీమెకు చెప్ప జాలను. ఎవడుగూడ ఈమెను పాప బుద్ధితో తాకజాలడు. ఈమె పతులు ఐదుగురు గంధర్వులు ఈమెను రక్షించుచు సుఖింపజేయుచున్నారు. ఈమె మొదట నన్ను కలిసినప్పుడీమాటనే చెప్పెను. ఈమె మాట సత్యమే. ఈమెను అవమానపరచిన వానిని ఈమె పతులు క్రోధముతో నశింపజేయుదురు. విరాటరాజు గూడ ఈమెను చూచి తొలుత మోహపరవశుడయ్యెను. సర్వదా యీమె రూప సౌందర్యములను అభినందించుచుండెను. వాస్తవ

మును నావలన విని, గంధర్వ భయముచేత ఇప్పుడు ఈమెను మనస్సులోగూడా తలచడు. ఈ రహస్యమును నీయందలి స్నేహము చేత చెప్పుచున్నాను. నా మాటను నీవు పాటించిన యెడల దుర్గతి పాలు కావు. గంధర్వులు బలవంతులు, నీ కులమును సంపదను నశింపజేసెదరు. కాబట్టి, నీకు ప్రాణములు ప్రియములైనచో సైరంధ్రిపై మనస్సుంచకుము. నాకు ప్రియము చేయదలచిన యెడల నీవు ఈమె వద్దకు పోవకుము. ఈమె తలంపునే విడువుము

"జనమేజయా! సుదేష్ణ చెప్పిన మాటలు విని కీచకుడు, గంధర్వులు నూరుగురు, వేవురు, పదివేవురు నాపైకి వచ్చినను నేనొక్కడనే వారిని చంపెదను. ఐదుగురి లెక్కయెంత? అని సుదేష్ణతో ననెను. అతని మాటలు విని సుదేష్ణ మిగుల దుఃఖించి 'అయ్యో! వీడు అధఃపాతాళములో పడిపోవుచున్నాడే! బడబానలమునందు పడిపోవుచున్నాడే!' అని మనస్సులో చింతించి కీచకునితో నిట్లనియె:—

"సోదరా! నీ కారణముగా నా సోదరులు-మిత్రులు నశించ పోవుచున్నారు. నీవిట్లు అనుచితముగా ప్రవర్తించుచున్నావు. నేనేమి చేయగలను? నీ శ్రేయస్సు తెలిసికొనజాలకున్నావు. కామమునే అనుసరించుచున్నావు. నీవిట్లు కామమోహితుడవగుటచేత నిశ్చయముగా నీకు ఆయుస్సు తీరినదని తెలిసికొనుము నరాధమా! చేయగూడని పాపకార్యమునందు నన్ను నీవు నియోగించుచున్నావు. 'ఒకడు పాపము చేసి తన జాతినే నశింపజేయును' అని పెద్దలమాట నిశ్చయమైనది. నీవు తప్పక యమధర్మరాజు దేశమునకు పోవుటయేకాక, ఏ పాపమునెరుగని నీ బంధుజనమునుగూడ చంప బోవుచున్నావు. ఈ వినాశ మంతయు నేను తెలుసుకొనిగూడ నీ సంతోషం కొరకు భ్రాతృస్నేహముతో నీకోర్కె నేను నెరవేర్చెదను. పాపాత్మా! నీవు నీ కులమును నశింపజేసి సంతుష్టుడవు కమ్ము."

"జనమేజయా! తరువాత సుదేష్ణ తాను చేయవలసిన ఉపాయమును చింతించి, కీచకుని మనోభావమును కనిపెట్టి, అతకి ద్రౌపదిని లభింపజేయుటకు తగిన ఉపాయమును నిశ్చయించుకొని కీచకునితో నిట్లనెను:—

"కీచకా! నీమాక పండుగ దినమునందు యింటిలో మద్యము-భోజన సామగ్రి సిద్ధము చేయించుము దానిని. నా కొరకు తీసికొనివచ్చునెపముతో సైరంధ్రిని నీ కడకు పంపెదను. నీ యింటిలో ఏ విఘ్నబాధలులేని విజన స్థలమునందు ఈమెను సమాధానపరచి చూడుము. ఒకవేళ నీ ప్రార్థనను ఈమె అంగీకరించినచో స్వేచ్ఛగా నీతో రమించునుగాక."

"జనమేజయా! సోదరి చెప్పినమాటలు విని కీచకుడు తన యింటికిపోయి రాజోచితమైన మద్యమును తెప్పించెను. వివిధములైన భోజన పదార్థములను సమర్థులైనవంట వారితో చేయించెను. తరువాత సుదేష్ణను భోజనమునకు ఆహ్వానించెను. అతనికి త్వర యెక్కువ. యమపాశము అతని కంఠమునందు బంధింపబడినది. ఆ మూర్ఖుడు తనకు మరణమాసన్నమైన సంగతి తెలిసికొనలేక సుధేష్ణతో ఇట్లనెను:— 'మద్యము బహువిధభోజన పదార్థములు సిద్ధము చేయించినాను. సైరంధ్రిని త్వరగా పంపుము. నేడు నాకు సైరంధ్రితో సమాగమమో లేక మరణమో యిమ్మని పరమశివుని వేడుకొనినాను"

ఆ మాటకు ఆమె అతనితో నిట్లనెను:—

"నీ యింటికి పొమ్ము. ఇదుగో యిప్పుడే మద్యము తెమ్మని సైరంధ్రికి చెప్పెదను. అది విని పాపాత్ముడైన కీచకుడు సైరంధ్రినే తలచుచు త్వరగా తన యింటికిపోయెను. తరువాత సుదేష్ణ సైరంధ్రితో "లెమ్ము. తర్వగా కీచకుని యింటికి పోయి నా కొరకు పానయోగ్యమైన రసమును తెమ్ము. నాకు చాల దప్పియగుచున్నది" అని చెప్పెను. ఆ మాటకు సైరంధ్రి యిట్లనెను.

కీచకునింటికి పోవుటకు సైరంధ్రి నిరాకరించుట

"రాజపుత్రీ! నేను కీచకుని యింటికి పోవను. అతడు ఎంత సిగ్గుమాలిన వాడో నీకుతెలియునుగదా! కల్యాణి! నీ పతుల దృష్టిలో వ్యభిచారిణిగాను, స్వేచ్ఛాచారిణిగాను అగుచు నీ యింటిలో నుండ జాలను. భామినీ! నేను నీయింటికి వచ్చినప్పుడు చేసిన నా ప్రతిజ్ఞను నీవెరుగుదువుగదా? కీచకుడు మూఢుడు, కామగర్వితుడు. అతడు నన్ను చూచి అవమానము చేయును. ఆ యింటికి నేను పోను. నీకుఎందరో సేవకురాండ్రు ఉన్నారు గదా! ఎవతెనైన అక్కడికి పంపుము. నన్నతడు అవమానపరచును" ఆ మాటలకు సుదేష్ణ యిట్లనెను:— "ఇక్కడి నుండి నాచే పంపబడిన నిన్ను కీచకుడు ఎప్పుడు గూడ హింసించి అవమానపరచడు" అనిచెప్పిమూతతో గూడిన యొక్క బంగారు మద్య పాత్రను సైరంధ్రికి ఇచ్చెను. ఆమె శంకించుచు, ఏడ్చుచు, దైవమును శరణుపొందుచు మద్యము తెచ్చుటకు కీచకుని యింటికి బయలుదేరుచు, భగవంతుడా! నా పతులైదవ్వు ఇతర పురుషుని ఎవనినిగూడ ఎరుగను. నా యీ పాతివ్రత్య మహిమచేత నన్ను కీచకుడు తన వశములోకి తీసికొనకుండగాక! అని వివశురాలై సూర్యుని ఒక క్షణకాలము ప్రార్థించెను. సూర్యుడు ఈమె పరిస్థితి తెలిసికొని కరుణించి రక్షణకొరకు ప్రచ్ఛన్నముగా నొక రాక్షసుని సైరంధ్రి వెంట పంపెను. అతడు ద్రౌపదిని ఏ పరిస్థితిలో గూడ ఒంటరిగా విడువకుండెను. మృగాంగనవలె భయపడుచున్న ద్రౌపదిని చూచి కీచకుడు, నదిలో అవలిగట్టుకు చేరదలచు వానికి నావ దొరకినట్లు సంతసించి లేచి నిలబడెను.

కీచకుడు ద్రౌపదిని అవమానపరచుట

ద్రౌపదీ-కీచకులకు ఈ విధముగా సంభాషణ జరిగెను:—

కీచ:— "సుకేశీ! నీకు స్వాగతము. నేటి ప్రాతఃకాలము నాకు చాల శుభకరము (మంచివేళ నిద్ర మేలుకొనినాను అని భావము) ఇప్పుడిక నీవు నాకు స్వామినివై నా కడకు వచ్చితివి. నాకు ప్రియము చేకూర్చుము నా దాసీ జనమునకు ఆజ్ఞ యిచ్చి నీ కొరకు సువర్ణ మయహారములు, శంఖ నిర్మితములైన గాజులు అనేక నగరములలో నిర్మితములైన సువర్ణ కుండలములు, మంగళకరమైన మణి రత్ననిర్మితాభరణ జాలము, పట్టుచీరెలు, మృగచర్మము తెప్పించెదను. నీకొరకు

ఏర్పరుప బడిన దివ్యమైన శయనము గలదు. రమ్ము. నాతోపాటు మధుర మద్యరసమును పానము చేయుము.''

ద్రౌపది:- దుర్బుద్ధీ! కిరాతుడు బ్రాహ్మణస్త్రీని స్పృశింప జాలనటే నీవు నన్ను తాకజాలవు. ఇట్లు పాపకార్యమును తలపెట్టి నీవు మహా దుర్గతికి పాలుకాకుము. తపహద్దును మీరి పరస్త్రీగమనము చేయుచు పురుగులవలె గుహలలో పడియుండు ననేక మనుష్యులు పోవు దుర్గతికి నీవు పోవకుము. రాజపుత్రి సుదేష్ణ మద్యము తెచ్చుటకు నన్ను నీ కడకు పంపెను. త్వరగా మద్యపాన రసమును తెమ్ము నాకు చాల దప్పికగా నున్నది.' అని ఆమె చెప్పెను.''

కీచ:- "కల్యాణీ! సుదేష్ణ కోరిన మద్యరసమును ఇతర దాసజనము ఆమెవద్దకు తీసికొని పోయెదరు.'' అని చెప్పి ద్రౌపది కుడి చేతిని పట్టు కొనెను.

ద్రౌపది:- ''పాపీ! ఒక వేళ నేను నేటివరకు మనస్సులో గూడ నాపతులకు విరుద్ధముగా ఆచరించని దాననైనచో ఈనాసత్య ప్రభావము చేతనే నీవు శత్రువులకు వశుడవై నేలపైన ఈడ్వబడుచుండగా కనులార చూచెదను."

"జనమేజయమహారాజా! ఇట్లు తనను బెదరించి నీచముగా చూచుచున్న ద్రౌపదిని కీచకుడు పట్టుకొన బోయెను. కాని ఆమె త్వరగా వెనుకకు తప్పుకొనెను. అప్పుడు ద్రౌపది బుసకొట్టుచు ఆపాపాత్ముని ఒక్క త్రోపుతో క్రింద పడవేసెను అతడు వేళ్ళు తెగిన వృక్షము వలె పడిపోయెను. ఇట్లు ద్రౌపది కీచకునికి పట్టు వడక అతనిని క్రిందకు త్రోసి పరుగెత్తుచు యుధిష్ఠిరుడున్న రాజసభకు పోయెను. కీచకుడు ఆమెను తరుముచు జుట్టుపట్టుకొని రాజసభలో రాజు చూచుచుండగనే క్రిందపడద్రోసి కాలితోతన్నెను.

"రాజా! అప్పుడు సూర్యభగవానుడు ద్రౌపది రక్షణ కొరకు పంపిన రాక్షసుడు కీచకుని పట్టుకొని సుడిగాలి వలె దూరముగా విసరి పారవేసెను. ఆరాక్షసుని దెబ్బచేత కీచకుడు నేలపైన తిరుగుచు వేళ్ళు తెగిన చెట్టువలె నిశ్చేష్టుడై పడిపోయెను. ఆసభలో నున్న విరాటరాజు బ్రాహ్మణులు, వృద్ధులు, రాజ బంధువులు చూచు చుండగనే కీచకుడు తన్ని పడవేసిన ద్రౌపది నోటి నుంచి నెత్తురు కారుచుండెను. ఆమెను చూచి సభా సదులందరు హాహాకారము చేయుచు 'కీచకా! నీకిది యుక్తము గాదు. దీనురాలైన ఈ అబలను చంపెదవా యేమి?' అనిరి

"సభలో నున్న భీమసేనుడు, యుధిష్ఠిరుడు ద్రౌపదికి కీచకుని చేత జరిగిన యవమానమును చూచి సహించ లేక పోయిరి. భీమసేనుడు దురాత్ముడైన కీచకుని అక్కడనే చంపదలచి క్రోధము చేత పండ్లు పటపట కొరికెను. అతని కను రెప్పలు తెరువబడి స్థిరముగా నిలిచి పోయెను. కన్నులకు పొగ గ్రమ్మినట్లయ్యెను. నొసట చెమట పట్టెను. కనుబొమ్మలు వంకరగా ముడివడి అతి భయంకరముగా నీడు తోచుచుండెను. లలాటమును చేతితోతుడుచు కొనుచు అతిక్రోధము చేత తృళ్ళిపడుచు హఠాత్తుగా లేవబోయెను అప్పుడు యుధిష్ఠిరుడు తమ రహస్యము బయట పడునను భయము చేత. తన బొటన వ్రేలితో భీముని బొటన వ్రేలిని అదిమి నొక్కి, అతడు లేవకుండ ఆపెను.

"మదపుటేనుగువలె క్రోధముతో నొక చెట్టువైపు భీమసేనుడు చూచుచుండెను. అతనిని అపుడు యుధిష్ఠిరుడు ఇట్లనెను: "బల్లవా! నీవు ఇంధనముల కొరకు వృక్షము వైపు చూచు చున్నావా? నీకొక వేళ వంటకుగాను ఎండు కట్టెలు కావలసి యుండిన యెడల బయటకు పోయి అక్కడి చెట్టునుండి తీసి కొనుము. పచ్చగా నుండి శీతల చ్ఛాయనిచ్చు చున్న చెట్టును ఆశ్రయించి యుండవలెను. అని చేయుచున్న ఉపకారమును స్మరించుచు ఒక్క ఆకును గూడ త్రుంచకుండ ఆ వృక్షమును సర్వదా కాపాడవలెను.''

"ఇట్లు అన్యోపదేశముగా చెప్పిన అన్నగారి మనోభి ప్రాయమును కనుగొని భీమసేనుడు ఊరకుండెను. భీముని సంరంభమును, దానిని అణచుచు ధర్మరాజు శాంతి పూర్వకముగా నడిన మాటను విని ద్రౌపది అతిక్రుద్ధురాలై, కీచకుడు తరుమగా దుఃఖముచే ఎఱ్ఱబడిన కన్నుల నుండి అశ్రువులు రాలగా ఏడ్చుచు రాజసభాద్వారము వద్దకు పోయి దీనులైయున్న పతులనుచూచుచు అప్పుడు తమ అజ్ఞాతవాస ప్రతిజ్ఞా ధర్మము చేత కట్టుబడి, తన స్వరూపమును బయలుపడకుండ రక్షించుకొనుచు క్రోధము చేత దహించ బడుచు, విరాటరాజుతో నిట్లనెను.

"ప్రజా రక్షణ శీలురై, అమిత పరాక్రమసంపన్నులై, సర్వదా సత్య-ధర్మరతులై, తన బిడ్డలయందు - ప్రజలయందు భేదభావము లేక అందరిని సమానముగా చూచుకొనుచు ఆశ్రిత జనులను కాపాడుట రాజులకర్తవ్యము. ఒకవివాదము కలిగినప్పుడు, మిత్రులయందు, శత్రువులయందు సమబుద్ధితో ధర్మాసనమునందు కూర్చున్నరాజు తీర్పు చెప్పవలెను. అట్టిరాజువకు ఐహికము ఆముష్మికమునైన ఉభయఫలమున్ను సిద్ధించును రాజా! ధర్మాసనము నందుండి కూడ నీవు ఇప్పుడు ఊరకుండుట న్యాయముకాదు. నిరపరాధురాలనగు నన్ను రక్షింపుము. ఏయాపరాధముగూడ చేయని నన్ను దురాత్ముడైన కీచకుడు నీవు చూచుచుండగనే నిర్లక్ష్యముచేసి క్రీత దాసినివలెనన్ను గాల దన్నెను. మత్స్యరాజా! ఔరసపుత్రులను వలె ప్రజలను రక్షింపుము. మోహము చేత ఏరాజు అధర్మ పరుడై రాజకార్యములను చేయునో అట్టి దురాత్ముడైన రాజును శత్రువులు వశపరచు కొనెదరు నీవు మత్స్యరాజుల కులము నందు పుట్టితివి. మీ వంశపు రాజులు సత్యమునే ఆశ్రయించి రాజ్యము నేలిరి అట్టి ధార్మిక కులము నందు అధర్మపరుడై జనించిన నిన్నే మనవిచేసెను.

"నాకు శరణమును ఇమ్మని మొరపెట్టుకొను చున్నాను పాపిష్ఠుడైన కీచకునినుండి నన్ను రక్షింపుము. ఇక్కడ నేను అనాథనని. పురుషాధముడు కీచకుడునన్ను కొట్టుచున్నాడు. అతనికి ధర్మముపైన దృష్టి లేదు, చేయగూడని పనులను చేయక, చేయదగిన పనులను చేయుచు, ప్రజల యెడల సర్వదా మంచిగా వ్యవహరించుచుండు రాజులు స్వర్గసుఖమును పొందెదరు. కాని, యే రాజుల కార్యాకార్య కర్తవ్యముల భేదమును తెలిసియు స్వేచ్ఛాచారులై ప్రజల యెడల పాపకార్యములచే పెదవరో అట్టి రాజులు అధోముఖులైన రకమునకు పోయెదరు. చేయదగిన మంచి పనులను చేయువారు యజ్ఞములచేతను, దానముల చేతను, గురు సేవ చేతను గూడ పొందజాలని ధర్మమును పొందెదరు. (సశేషం)

సీరియల్



హరిజన వాడ

—శ్రీ ఉన్నవ మదనమోహనరావు

-6-

కృష్ణమాచారి స్కూలుఫైనలు ప్యాసవగానే కాలేజీని ఉద్ధరించటానికి కంకణం కట్టుకున్నాడు! కాలేజీ చదువంటే మాటలా మరి! పి.యూ.సి. ఒక ఏడాది చదివే సరికి అన్ని అవలక్షణాలు అలవడ్డాయి. సిగరెట్లు, సినిమాలు, త్రాగుడు వగైరాలు—

పెద్దవాళ్ళ అదుపు లేకపోవటం, చేతినిండా డబ్బులు ఖర్చుపెట్టుకొనే అవకాశం కలగటం కృష్ణమాచారిని విచ్చలవిడిగా తిరిగేట్టు చేశాయి.

వెంకటచారి కొడుకు బస్తీలో ఎక్కడ అవస్థపడి పోతున్నాడోనని అనుకొని. ఉత్తరం వచ్చినప్పుడల్లా అప్పో సొప్పో చేసిపంపుతూనే వున్నాడు!

రామదాసు పెద్దకొడుకు వెంకటస్వామిలాగా తన కొడుకూ పెద్ద ఆఫీసరు కావాలని వెంకటాచారి ఆశ.

పి.యూ. పి. పరీక్షలయినా కృష్ణమాచారి ఇంటికి రాకపోయేసరికి, వెంకటాచారి వెళ్ళి స్వయంగా కొడుకుని ఇంటికి తీసుక వచ్చాడు.

అసలు కృష్ణమాచారి పరీక్షకు ఫీజే కట్టలేదని తెలిసింది వెంకటాచారికి!

వెంకటాచారి కొడుకుని మందలించాడు. అయితే కృష్ణమాచారి తెలివి తక్కువవాడు కాదు, ఎదురు తిరిగి తండ్రినే మందలించాడు.

పి. యూ. సి. పరీక్ష ప్రాముఖ్యాన్ని గురించీ, ఎంత మంది గొప్పవాళ్ళు పి. యూ. సి. ప్యాసుకాలేకపోయినదీ, వివరించాడు తనకు తక్కువ మార్కులతో ప్యాసుకావటం ఇష్టంలేదు అనుకనే ఫీజు కట్టలేదన్నాడు.

ఊరికే ప్యాసయితే ఏం లాభం నాన్నా! రేపు పొద్దున కలెక్టరు కావాలనుకొన్నా. ఇంజనీరు కావాలనుకొన్నా పి.యూ సి.లో బాగా మార్కులు రావాలిమరి!

'నాకు సెకండు క్లాసు ఎటూవస్తుంది అనుకో కాని ఫస్టుక్లాసు రాదేమోనని అనుమానంతో ఫీజు కట్టలేదు వచ్చే సంవత్సరం ట్యుటోరియల్ కాలేజీలో క్లాసు గ్యారంటీ అందుకనే ఇంటికి రాకుండా గుంటూరులోనే వున్నా ఇప్పట్నించీ చదివితేగాని లాభం లేదు నీకేమో తెలియదు' ఘాటుగా గిరీశంలా ఫోజు పెట్టి చెప్పాడు కృష్ణమాచారి.

వెంకటాచారికి కొడుకు చెప్పింది నిజమో, అబద్ధమో తెలియకుండావుంది ఒకవేళ నిజంగానే ఫస్టుక్లాసు కోసం ఫీజు కట్టకుండా మానివేశాడేమో బిడ్డ అనుకున్నాడు.

'కానియ్యి! అంతా రాముడిదయ! ఇన్నాళ్లూ ఆరాముణ్నే నమ్ముకున్నాను. ఒక్కనాడు కూడ భోగంలో లోపం రానివ్వలేదు. ఆ రాముడి సంకల్పం ఎలావుంటే అలా జరుగుతుంది. నా కొడుక్కు పెద్ద ఆఫీసరు అయ్యే యోగం వున్నది కాబోలు అందుకే రాముడు పరీక్షలకు వెళ్ళ నివ్వలేదు.'

వెంకటాచారి మనసును సమాధాన పరుచుకున్నాడు.

వెంకటాచారికి రెండు రోజులుగా జ్వరం తగులుతూవున్నది. జ్వరంగా వున్నా స్వామి వారికి నిత్యనైవేద్యం లోటు కానీయలేదు కాని మూడో రోజుకూడ జ్వరం తగ్గలేదు.

స్వామికి నివేదన చేసే ఓపికలేకపోయింది కొడుకుని పిలిచి బ్రతిమాలాడు 'నాయనా కృష్ణా! కొత్త గుడి తలుపులు తెరిచి, స్వామి దగ్గర దీపము వెలిగించి నారికేళమన్నా నైవేద్యం పెట్టి రారా' అని.

'నాకు చేతకాదంటే వినవేం నాన్నా ఒకరోజుకి నైవేద్యం పెట్టక పోతే మానిలే ఏంపోయింది' దురుసుగా జవాబిచ్చాడు కృష్ణమాచారి.

'రామరామ! ఎంతమాట అన్నావురా? స్వామిని ఉపవాసం వుంచుతావుట్రా?' రెండు చేతులతో చెవులు మూసుకున్నాడు వెంకటాచారి మంచం మీద పడుకొనే!

'లేకపోతే, స్వామి రోజూ నీ కొబ్బరికాయలూ, పులిహోర తింటున్నాడను కుంటున్నావా? ఉపవాసం వుంచటానికి!'

'అపచారం... అపచారం! స్వామీ అపచారం జరిగింది' చెంపలు వేసుకొన్నాడు వెంకటాచారి.

'మన కుటుంబం ఆ స్వామినే తరతరాలుగా సేవిస్తున్నదిరా ఆ స్వామి భూములేరా మనం అనుభవిస్తున్నది. ఆయన సొమ్ము ఆయనకు నివేదన చేయటమే కష్టమైతే ఎలారా?'

'నాన్నా నీవు లక్ష చెప్పు. నీ దేవుడిమీద నాకు నమ్మకంలేదు. నమ్మకం లేనివాడిచేత నైవేద్యం పెట్టించటం ఎందుకు?'

వెంకటాచారి బాధపడి పోయాడు! ఈ రోజున తన కడుపున పుట్టినవాడే తన స్వామిని కాదంటున్నాడు! ఆ క్షణంలో మృత్యువు తనను ఆహ్వానిస్తే బాగుండునని పించింది వెంకటచారికి! వీడికి చదువు నేర్పించినందుకు కలిగిన ఫలితం ఇదేనా? ఎంత అపచారం! తన దేవుడి అస్తిత్వాన్నే శంకిస్తున్నాడే!

వెంకటాచారికి దుఃఖం ముంచుక వచ్చింది! ఆవేశం కలిగింది. తనేలేచి స్నానం చేసి, పులిహోర నివేదనచేసి వద్దామని నిశ్చయించు కున్నాడు! తన శరీరంలో ప్రాణం వున్నంత వరకూ, తనస్వామికి లోపం రానీయ కూడదు!

ఆవేశంతో లేచి నిలబడ్డాడు వెంకటాచారి! కాని తల తిరిగినట్ట నిపించింది! తూలిపోయి మంచంమీద కూర్చుండి పోయాడు. శరీరం తన వశంలో లేదని తెలిపోయింది.

చివరికి కొడుకు రెండు చేతులూ పట్టుకొని 'బాబూ! నాయీ ఒక్క కోరిక తీర్చరా బ్రతిమాలుకుంటున్నానురా? ఇన్నాళ్ళూ నీవు అడిగినవన్నీ ఇస్తూ వచ్చానురా! నాయీ కోరిక మన్నించరా' అని బ్రతిమాలుకున్నాడు వెంకటాచారి.

ఆయన నేత్రాల నుండి వేడి వేడి అశ్రు బిందువులు జారి కృష్ణమాచారి చేతులమీద పడ్డాయి.

'సరే! కొబ్బరికాయ నైవేద్యం పెట్టివస్తానులే, నాకు పూజలు, మంత్రాలు రావు' తండ్రికోరిక నెరవేర్చటానికి ఒప్పుకున్నాడు చివరికి కృష్ణమాచారి.

'దీపం వెలిగించి, నైవేద్యం పెట్టిరా నాయనా అంతేచాలు కాస్త ఆ పట్టుధోవతి కట్టుకొనివెళ్లు.'

'అదిగో మళ్ళీ మొదలెట్టావు! నేను ధోవతికట్టుకొని వెళ్ళను. నాకు దోవతి కట్టుకోవటం చేతకాదు అందులోనూ పట్టుదోవతి వెధవది జారి పోతూవుంటుంది'

'ప్యాంటూ చొక్కాతొడుక్కొని దీపారాధన ఎలా చేస్తావురా? మా నాయన కదూ! చొక్కావిప్పి, దోవతి కటుకొనిపోరా' ప్రాథేయ పూర్వకంగా అడిగాడు వెంకటాచారి.

'చొక్కాలేకుండా ధోవతితో వెళ్ళాలంటే నాకు సిగ్గు నాన్నా అలా అయితే అసలుపోను.'

వెంకటాచారికి అరచీ అరచీ కొడుకుతో మాట్లాడే వోపిక లేకుండాపోయింది.

'పోనీ ఒక పనిచేస్తా! ధోవతి గుడికి పట్టుకొనిపోయి అక్కడ కట్టుకుంటానులే అన్నాడు కృష్ణమాచారి సమస్యను పరిష్కరిస్తూ.'

'సరే ఎలానో అఘోరించు! నిన్ను అనవలసిన పనిలేదు! అంతా నేను చేసికొన్న కర్మ! అనుభవింపక తప్పుతుందా మరి!' వెంకటాచారి అలసిపోయి పడుకున్నాడు

కృష్ణమాచారి గుడికి దారితీశాడు.

* * *

'నాన్నా! నాకీ పెళ్ళి వద్దు నాన్న!' కచ్చితంగా చెప్పింది లక్ష్మి. తండ్రితో.

'ఈ సంబంధానికేమమ్మా! పిల్లవాడు రూపసి. చదువున్నది స్థితిగలవాడు. ఏంలోటయిందమ్మా!' చౌదరికి ఈ సంబంధం కలుపుకోవాలనివున్నది.

'మనిషికి రూపమూ చదువేకాదు నాన్నా కావలసింది! సంస్కారము కూడా కావాలి! సంస్కారము లేని చదువు ఎందుకు?'

'ఇప్పుడతనికి సంస్కారం లేదని ఎవరన్నారమ్మా! వాళ్లది చాలా మర్యాదగల కుటుంబం'

'సంస్కారం లేదని ఎవరో అనటం ఎందుకు నాన్నా! మొన్న నీవుకూడ విన్నావుగా ఆయన ప్రశ్నలు! పెళ్లి చూపులకు రాగానే తానేదో రాజకుమారుడైనట్టూ, ఎదుటి వాళ్ళకు వ్యక్తిత్వం లేనట్టు ప్రవర్తిస్తే ఎలా? ఛీ-ఛీ అతని ప్రవర్తన ఎంత అసభ్యంగా వున్నదో చూశావుగా!'

'ఏదో కుర్రతనమమ్మా! అసలు ఈ కాలపు కుర్రవాళ్ల తీరే అంత! ఆ మూడుముళ్లూ పడ్డాక నోరెత్తరు.'

'అసభ్యంగా మాట్లాడితే కుర్రతనమౌతుందా నాన్నా! పోనీ అవి సరిపుచ్చుకున్నా కట్నం విషయంలో అంతం వికృచ్చి ఎందుకు?'

'నీకు లోక వ్యవహారం తెలియదమ్మా! గడపదాటి బయట కాలు పెట్టలేదు నీవు! అయినా కట్నం మనం ఇచ్చుకోలేక పోతే గదా! నాకు మాత్రం వేరే ఎవరున్నారుగనుక! ఎప్పుడైనా ఈ ఆస్తంతా నీకు నీ పిల్లలకి చెందాలసిందేగదా!'

'అందుకనే నేననేది : ఎలాగూ ఈ ఆస్తి వాళ్ళకే చెందుతుంది కదా! అటువంటప్పుడు ఈ బేరం ఎందుకూ అంట!'

'అది లోకంతీరమ్మా! అది తెలియని వాళ్ళకి నిజంగా ఆశ్చర్యంగానే వుంటుంది వాళ్ళ ప్రవర్తన'

'నీవేమైనా చెప్పు, కట్నంకోసం, ఆస్తికోసం ఆశించి నన్ను పెళ్ళి చేసుకుంటానంటే నేనసలు పెళ్ళే చేసుకోను!'

చౌదరికి లక్ష్మి మనస్తత్వం బాగా తెలుసు. అమ్మాయి ఒక సారి కాదంటే మళ్ళీ ఒప్పించటం కష్టం!

లక్ష్మి అన్నట్టు రవికుమార్‌కి సభ్యత లేదని తనకూ అనిపించింది. పోనీ కుర్రతనమని సరిపెట్టుకున్నా లక్ష్మి అసలు రాజీపడటంలేదు. పైగా కట్నం విషయంలోకూడా వాళ్లు చాలా నిక్కచ్చిగా వున్నారు. పిల్లవాడు బిజినెస్ ఇంప్రూవ్ చేయాలంటు న్నాడుట. కనీసం లక్ష అయినా కట్నంక్రింద ఇవ్వాలి.

లక్ష ఇవ్వటానికి తను సిద్ధపడినా పిల్లకు సంబంధం నచ్చ లేదుగదా!

'ఒకవేళ లక్ష్మి ఎవరినైనా ప్రేమించిందా? అందుచేత ఈ సంబంధం నచ్చలేదా?' మొదటిసారిగా ప్రశ్నించుకున్నాడు చౌదరి తనలో.

లక్ష్మి ఎవరినైనా ప్రేమిస్తే తనకు ఎందుకు చెప్పదు? తను అడిగిందెప్పుడు చెప్పటానికి? అయినా అడిగి చూదామనిపించింది చౌదరికి.

'సరేలేతల్లీ! ఆ సంబంధం మానుకుందాం! పోనీ నీ మనసులో ఎవరైనా వున్నారా అమ్మా?' లక్ష్మి ముఖంలోకి చూస్తూ ప్రశ్నించాడు చౌదరి.

ఎదురు చూడని ఈ ప్రశ్నకు లక్ష్మి ఉలికిపడింది. సిగ్గువేసింది.

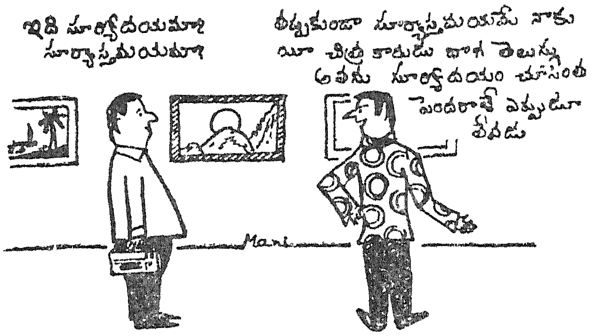
'నాదగ్గర సిగ్గెందుకు తల్లీ! నీకు తల్లినైనా, తండ్రినైనా నేనేగదమ్మా. నిజంగా మీ అమ్మేగనుక బ్రతికివుంటే నేనిప్పుడు ఇలాంటి ప్రశ్న అడగాల్సిన అవసరమే వుండేదికాదు! అంతా నా నెత్తిన ఒదిలేసి తను హాయిగా స్వర్గములో కూచుంది.'

భార్య గుర్తుకురాగానే చౌదరి కళ్లు చెమర్చాయి.

లక్ష్మికి కళ్ళలో నీరునిండి మసకలు వేశాయి.

'నీ మనసులో ఎవరైనావుంటే చెప్పుతల్లీ!' లాలనగా అడి గాడు చౌదరి.

'మీకు కోపం రాదుగదానాన్నా!' అంది భయంభయంగా చూస్తూ లక్ష్మి.



'పిచ్చి తల్లీ కోపమెందుకమ్మా! ఈ సంగతి ముందే చెప్ప లేదేమమ్మా. అంటు ఈ సంబంధాల వేట మానేసి నిశ్చింతగా ఉండేవాణ్ని'

'తరువాత నీవు కాదంటావేమో నాన్నా' అనుమానంగా అడిగింది లక్ష్మి.

నేను కాదంటానా! నాకూతురు మనసు తెలిసినవాణ్ని నేను కాదంటానా వెర్రితల్లీ! నాకు నీ శుభంకన్నా కావలసింది ఏముం దమ్మా! చెప్పుతల్లీ! ఆ కుర్రవాడెవరో చెప్పు. ఆస్తిలేనివాడైనా సరే. నిశ్చయం చేస్తాను. మన ఆస్తే చాలు అనుభవించటానికి చెప్పు లక్ష్మీ త్వరగాచెప్పు.'

'చెప్పనా మరి!' అన్నది లక్ష్మి సిగ్గుతో తలవంచుకొని.

'చెప్పమ్మా చెప్పు. నాదగ్గర దాపరికమెందుకమ్మా!'

'మన ప్రకాశాన్ని చేసుకుంటాను' నాన్నా! అన్నది లక్ష్మి తండ్రి కళ్లలోని భావన పరిశీలిస్తూ.

ఉరుములు, మెరుపులు లేకుండగానే పిడుగుపడ్డట్లనిపించింది చౌదరికి.

తల తిరిగిపోతున్నట్టుగా అనిపించింది. తను విన్నది నిజమో, అబద్ధమో తెలియకుండా వున్నది. లక్ష్మి పరిహాసానికి అన్నదా మరి!

'ఎవరు? ప్రకాశమా!....ప్రకాశమా...!! ప్రకాశమా...!!! లక్ష్మీ నీవు ఎవర్ని గురించి మాటాడుతున్నావు? ఆ మాల వాడ్ని గురించేనా? వాడేనా? ఆ మాలవాడేనా?'

'మాలవాడు కాదునాన్నా హరిజనుడు!' నిశ్చలంగా అన్నది లక్ష్మి.

కాళ్ళక్రిందినుండి భూమి జారిపోయినట్టుగా అనిపించింది చౌదరికి.

(సశేషం)

గ్రంథసమీక్ష

శిలలో సెలయేరు

(కథల సంపుటి; రచయితలు : విహారి&శాలివాహన. ప్రతులకు : స్పందనసాహితీ సమాఖ్య 23/182E మున్సిపల్ క్వార్టర్స్, మచిలీపట్టణం; పుటలు108 వెల: నాలుగు రూపాయలు.)

ఉత్తమసాహిత్యాన్ని అందించాలని చిత్తశుద్ధితో ఉద్యమ స్థాయిని కృషిచేసే సాహిత్యసంస్థ మచిలీపట్నంలోని స్పందన సమాఖ్య. ఉత్తమాభిరుచులను ప్రోత్సహించే ఉద్దేశంతో పీఠాక పథకాన్నికూడా నిర్వహిస్తున్నారు. ఈ పథకంలో పన్నెండో ప్రచురణగా సుప్రసిద్ధ కథకులైన విహారి, శాలివాహనగార్ల కథా సంపుటం శిలలో సెలయేరు ప్రచురించారు. ఈ సంపుటిలో ఇదీ అసలయిన ఇంటింటి కథ, ఒక్క మనిషీ నవ్వడేం మెత్తని పులులు, విజేత, గొంగళి పురుగు, సీతికథ, కర్త-కర్మ-క్రియ, శిలలో సెలయేరు, అనే ఎనిమిది కథలున్నాయి నేటి సమాజము, సమస్యలూ, వివిధ ప్రవృత్తులుగల వ్యక్తులు, వ్యక్తిత్వాలు, ఈ ఇతివృత్తాల్లో సాక్షాత్కరిస్తాయి. అలతి అలతి వాక్యాలతో కవితా స్ఫోరకంగా భావుకతతో సాగింది రచన. సున్నితమైన వ్యంగ్యం సుకుమారమైన హాస్యంకూడా కథలకు వన్నె పెట్టాయి. మొదటి కథలో మధ్యతరగతి కాపురంలోని ఈతిబాధలు, కరుణ రసాత్మకంగా వర్ణించారు రచయితలు. నెలలో 16వ తారీకున సామాన్యుడి సంసారంలోని సరిగమపదనిసలు, విసవిసలు, రుసరుసలు, సీసని సరిసరులు, ఏడవలేక నవ్వుకునేకళ్ళు, అప్పుకోసం తిరిగే కాళ్ళ కదలికలు చిత్రించారు. రెండో కథ గొంగళి పురుగు వీధుల్లో బొమ్మలుగీసి అడుక్కుతిని బ్రతికే అసిరిగాడికథ. ఈ చిత్రకారుణ్ణి మూగోణ్ణిగా చిత్రించడంలో దరిద్రులను, అసహాయులను క్రూరంగా, మాటకూడా పెగిలి రానీయకుండా నలిపివేసే ఒక వర్గపు విలాసజీవితం తాలూకు క్రౌర్యం గూర్చిన ధ్వని వుంది. ఇవాల్టి నాగరక సమాజంలోకూడా విస్తరాకులను నాకి, దైన్యంగా బతికే, బతుక్కోసం పాకులాడే యదార్థ జీవిత వ్యధార్త దృశ్యాలు సామాజిక దురన్యాయాలకు స్పందించే కథన కౌశలంగల రచయితల చేతుల్లో ఏ విధమయిన రూపురేఖలు పొందగలవో నిరూపిస్తుంది కథ. చాలా వాస్తవికమైన చిత్రణ ఈ కథనిండా పరచుకొని వున్నది, మామూలుగా ఏ బొగ్గు ముక్కతోనో, లేదా ఏ రంగు సుద్దముక్కతోనో పేవ్‌మెంట్లపైనా, పక్కనా, సినిమా హీరోలను, పురాణ వీరులను, దేవుళ్ళను రకరకాల భంగిమలలో చిత్రించే గుర్తింపులేని కళాకారులను ముఖ్యంగా నగరాలలోను. చిన్నచిన్న పట్నాలలోనూ చూస్తూ వుంటాము. అటువంటి అసిరిగాడనే మూగ చిత్రకారున్ని గురించి, పేరాకలితో అతడు చనిపోవడం గూర్చి గొంగళిపురుగు కథ చెపుతున్నది. మూడోకథ 'ఒక్క మనిషీ నవ్వడేం?'. భవిష్యత్తుమీద కొండంత ఆశా బ్రతుకులోని మాధుర్యంపైని అచంచలమైన నమ్మకమూ, ఆత్మవిశ్వాసమూ ఉన్న వ్యక్తిత్వంగల, ఉద్యోగి సద్యోగం కథ. ఆఫీసు ఉద్యోగానికి సలాంకొట్టి, అన్నీ నవ్వుతూ, ఇంగ్లీషు మీడియం ప్రైమరీ స్కూలు టీచర్‌గిరీ స్వీకరించిన సత్యంగాథ యీ కథ సాధారణంగా ఒక పాటి ప్రభుత్వకార్యాలయాల్లో. దినచర్యగా సాగే ఆఫీసు పనిని, పనిముంతులను, వారు పనిచేసే పద్ధతులను, వాళ్ళ వాళ్ళ అసంతృప్తులను, కరుణతో హాస్యాన్ని జోడించి కథగా చెప్పడం జరిగింది ఇందులో. కథనం చాలా ఆకర్షకంగా వుంది

నాలుగోకథ, సీతికథ. ఆఫీసుల్లో ఉద్యోగస్తుల జీతాలబిల్లులు చేసే ఉద్యోగి దర్పాన్ని, విలాసాన్ని చిత్రించే కథ ఇది. అటువంటి వాళ్ళు పరిస్థితుల్ని ఎంతగా ఉపయోగించుకొని, ఎంత నిర్దాక్షిణ్యంగా, సాటి ఉద్యోగస్తుల్నె అయినా బాధలు పెట్టగలరో వర్ణించేకథ ఇది. ప్రస్తావికంగా నేటి సమాజంలో చెలామణి అవుతున్న అవినీతి, లంచగొండితనం, హాస్య చమత్కార వ్యంగ్య ధోరణిలోనైనా మనసుని బాధపెట్టే కథ ఇది.

మెత్తని పులులు అనే కథ అవిభక్త కుటుంబాలలో నోరు గలవాడూ, చొరవగలవాడూ, అమాయకులను ఎలా మోసం చేస్తారో తెలియచేసే కథ ఒక కడుపున పుట్టిన సంతానమే అయినా స్వార్థం దగ్గరకు వచ్చేసరికి, అన్న తమ్ముణ్ణి కూడా ఏ విధంగా మోసం చేయగలడో, అదంతా సంఘంలో ప్రయోజకత్వంగా ఏ విధంగా చెలామణి కాగలదో సొగసుగా నిరూపించే కథఇది. పొరుగు వాడిదాకా ఎందుకు, పొత్తుగుడిచినవాడి విషయమైనా సొంతలాభం కొంత మానుకోవడం, చాలామంది విషయంలో జరిగేది కాదు.

కర్త-కర్మ-క్రియ అనే కథలో ఆలుమగల మధ్య పట్టింపులు ఏ విధమైన కష్టాలు తెచ్చిపెట్టగలవో, తల్లి దండ్రుల మధ్య పసిమనస్సులు ఏ విధంగా వికలమై పోగలవో, ఆ సంసారంలోని చిన్నా పెద్దా ఎలాంటి కష్ట నిష్టూరాలకు గురిఅవుతారో, లలితంగా హృద్యంగా, భావుకతా సుందరంగా వివరించిన కథ. భార్య ఉద్యోగం చేయడం భర్తకు ఇష్టం ఉండదు. అయినా ఆమె తనదైన వ్యక్తిత్వంతో ఉద్యోగం చేస్తుంది. భర్త దగ్గర కూతురూ, భార్య దగ్గర కొడుకూ వుండిపోవడం. వాళ్ళు వేరేవేరే ఊళ్ళలో ఉద్యోగాలు చేస్తూ మమతలకు దూరమై బాధపడటం, చివరకు ఒకే ఊరికి ఇద్దరకూ బదిలీఅయి, కథ సుఖాంతం కావడం, కమనీయంగా వుంది. నేటి సమాజంలో రావలసిన సంస్కారాన్ని, సంసారంలో ఆలుమగలు పాటించవలసిన సున్నితమైన విలువల్ని, మనసుని స్పందింపజేసే విధంగా ఈ కథలో చిత్రించారు రచయితలు.

విజేత అనే కథ నిరుద్యోగి దురుద్యోగం కథ. ఆత్మహత్య చేసుకోవాలని సంకల్పించిన సున్నిత మనస్కునిలోకూడా అమ్మ రేకెత్తించిన నిబ్బరం, బ్రతుకులోని ఆసక్తి, జీవితంపట్ల ఆశనూ, ధైర్యాన్ని కలిగించిన కథ.

ఎనిమిదోదీ చివరదీ అయిన కథ శిలలో సెలయేరు. శిల లాగా మారిపోయిన రాఘవులి హృదయంలో సెలయేరులాగా దయా, దాక్షిణ్యం, జాలీ, సానుభూతి, కరుణ, మానవత్వం ప్రవహింపజేసిన వీరమ్మకథ రాఘవులి టీ దుకాణానికి పోటీగా వీరమ్మ టీ దుకాణం నడిపి, అందర్నీ తన కొట్టుకే ఆకర్షిస్తుంది. అప్పుడెంతగానో వీరమ్మను ద్వేషించిన రాఘవులు, కలరాతో ఈరమ్మ పోగానే, ఆమె ముగ్గురు బిడ్డల్నీ తనే దగ్గర తీశాడు మనసు కదిలించే కథ ఇది

భాష, భావాలు, కథనం ఈ కథకులకు మంచి భవిష్యత్తును పలుకుతున్నాయి.

—మంజుశ్రీ

తెల్లకాకులు (నవల), గాజు పెంకులు (కథలు):

[రచయిత్రి : శ్రీమతి పరిమళాసోమేశ్వర్ ; ప్రచురణకర్తలు: నవజ్యోతి పబ్లికేషన్స్, ఏలూరురోడ్, విజయవాడ—?; మొదటి కూర్పు : ఆగస్టు, 1976]

సాహిత్యం సమాజంలోంచి పుడుతుంది సమాజం కోసం పుడుతుంది. అయితే ఇది సమాజాన్ని ప్రతిబింబిస్తుందన్న మాట పూర్తిగా నిజంకాదు. అలా కాకపోవడానికి కారణం, సాహిత్యంగా చెలామణీ అవుతున్న సరుకు కొంత ఊహాపోహల్లోంచి పుట్టుకొస్తూ ఉండటమే. వాటినిపాఠకులు చదవడం లేదా, సాహిత్యంకాక పోదా—అనడిగితే మనం యేమీ చెప్పక్కర లేదు. పాఠకుల్లోను రకరకాలుంటారు. సాహిత్యం లోనూ రకరకాలు ఉంటుంది. అసలు చదవకపోవడంకంటె ఏదో ఒకటి చదివే అలవాటు ఉండడం మంచిదే. కాబట్టి చదివేవాళ్ళని తప్పుపట్టక్కర్లేదు. మంచి అయినా చెడయినా రాసేవాళ్ళు అలవాటు చేసిందే. వాటిని పరామర్శించి చూసి చదువుకునే తీరికా, ఓపికా, శ్రద్ధా, అలవాటు పాఠకుల్లో, పాపం, చాలామందికి ఉండదు. అందువల్ల దొరికిందల్లా చదువుకుంటారు. ఏదో రుచి చూపించి మత్తుగా, గమ్మత్తుగా లాక్కుపోయే రచనలయితే వేరే చెప్పనే అక్కరలేదు. సరే—ఎవరికిష్టమైంది వాళ్ళు చదువుకుంటారు. మన మెవళ్ళం కాదనడానికి? అయితే చిక్కెక్కడంటే, అదే ఘనమైన సాహిత్యమని అనుకోవడంలోనూ, దాన్నే ఆకాశానికి (కాకపోతే వెండితెరకి) ఎత్తడంలోనూ ఉంది, కాని మానవత్వపు అంతరాంతరాల్లో వేళ్ళూని నిటారుగా పెరగవలసిన జాతికి, ఊహాపోహల్లో విహరించే ఈ మాదిరి సాహిత్యం ఆరోగ్యకరమైంది ఎంత మాత్రంకాదని చెప్పకతప్పదు. ఈ సంగతి పాఠకుల్లోనూ కొందరికైనా తెలియకపోదు.

ఏ కాలంలో జీవించేవాడికి ఆ కాలాన్ని గురించి అవగాహన సమగ్రంగా ఏర్పడాలికాబట్టి ఆ కాలాపు సమాజ స్థితిగతుల్ని ప్రతిబింబింపజేస్తాడు. వాటిలో, పదిమంది దృష్టిని ఆకర్షించే సమస్యల్ని ఎత్తుకొని వాటి చుట్టూ కథ నడిపినప్పుడు ఆ రచన ఎంత సార్థకమవుతుందో ప్రత్యేకించి చెప్పక్కరలేదు. అందుకే సాహిత్యం సమాజంలోంచి పుట్టాలనడం అది కూడ సమకాలిక సమాజంలోంచే పుట్టడం మరి అవసరం. ఒక్కొక్క రచన మన కళ్ళకున్న పొరల్ని ఒల్చేస్తుంది: ఒక్కొక్కటి వెలుగు ఇస్తుంది: ఒక్కొక్కటి మనస్సును మథిస్తుంది: మరొకటి హృదయాన్ని కలిచి పారేస్తుంది. వాస్తవికమైన రచన చదవడం గొప్ప అనుభూతిగా భాసిస్తుంది

శ్రీమతి పరిమళా సోమేశ్వర్‌గారు రాసిన పై పుస్తకాలు రెండూ సమకాలిక సమాజంలోంచి వెలువడ్డవే. రకరకాల సామాజిక, వైయక్తిక సమస్యల్ని నిశితదృష్టితో పరిశీలించి రాసినవే. వీటి పరిధి ఎంత విశాలమైనదో చూపు అంత తీక్షణమైనది. ఈ రచయిత్రికి సామాజికమైన అవగాహన ఉంది: సమస్యల వికృత రూపాల్ని విడమరచి చూపాలన్న ఆసక్తి ఉంది: వాటి పరిష్కారానికి రవ్వంత ప్రేరణ ఇవ్వాలన్న అన్వేషణ ఉంది. అందుకు పాఠకులు ఆమెను అభినందించక తప్పదు.

ప్రతి వ్యక్తికీ ఉన్నట్లుగానే ప్రతి రచనకీ ఒక స్వరూపమూ ఒక స్వభావమూ ఉంటుంటాయి. స్వరూపం రచనా సౌందర్యపరమైనది: స్వభావం రచనా విషయ పరమైనది. అందం కంటిని ఆకర్షిస్తుంది. గుణం హృదయాన్ని ఆకర్షిస్తుంది. ఒక వ్యక్తి పట్లకాని, ఒక రచన పట్లకాని మనకు మమత్వం ఏర్పడాలంటే ఈ రెండూ ఉండాలి కళా సౌందర్యం భాసించినంత మాత్రాన ఉద్దిష్ట విషయం సరైనది కాకపోతే ఆ రచనకు విలువ ఉండదు: పైపై మెరుగులు చూసి మనం ఎల్లకాలం మోసపోము. దానికి భిన్నంగా విషయం ఎంత ఉదాత్తమైనా శిల్ప విన్యాసం లోపిస్తే మన చూపునే నిలుపుకోలేదు అందుకే అనుభవజ్ఞులంటారు, వస్తు శిల్పాలు రెండూ సమఉజ్జీలో సమ్మేళనంచెందాలని అటువంటి శిల్పమర్మజ్ఞులు వెనకటి తరంవాళ్ళలో కొందరు కనిపిస్తారు; చలం, మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి పాలగుమ్మి పద్మరాజు మొదలైనవాళ్ళు. రావిశాస్త్రిలాంటి వాళ్ళు ఇప్పటికీ కొందరున్నారు. తీసుకొన్నది బంగారమూ కావాలి, దాంట్లో చికిలిపనీ చూపించాలి. ప్రపంచ సాహిత్యంలో విటివన్నె ఎన్నటికీ తరిగిపోదు. ఈ స్పృహరచయితలకందరికీ ఉండటం అవసరం; ఇది కొందరికైనా ఉండటం ఆహ్లాదకరం.

శ్రీమతి పరిమళా సోమేశ్వర్ నవల పేరు 'తెల్ల కాకులు' కాకు లెప్పుడూ నల్లగానే ఉంటాయి. వీటిని సమాజానికి ప్రతీకగా తీసుకోనడం జరిగింది. కావడం కాకులే అయినా, అదర్శమనే ధవళచ్ఛాయతో మెరిసే తెల్ల కాకులు—సావిత్రి, లతీఫ్. వీళ్ళిద్దరూ ప్రేమించుకొన్నారు. పెళ్ళిచేసుకోడానికి రెండు వేపుల వాళ్ళనుంచీ అభ్యంతరాలు వచ్చాయి. అయినా నిరుత్సాహపడలేదు. పెళ్ళి చేసుకుని సంసారం ప్రారంభించారు. చుట్టు ప్రక్కల వాళ్ళు కాకుల్లా పొడవక మానలేదు: అయినా వాళ్ళు వెరవలేదు. తెలివి, మాట నేర్పరితనం ఉన్నవాళ్ళే కాదు, పరస్పరం గాఢమైన ప్రేమానురాగాలున్న వాళ్ళు. ఒకప్పుడు తమను వేలెత్తి చూపిన సమాజమే చివరికి తమ వెంట నడచి రావడం గమనించిన వాళ్ళు.

ఇందులో రచయిత్రి కనబరిచిన దృక్పథం ప్రశంసనీయమైంది. కేవలం సంస్కరణ కోసం చేసుకొనే వివాహ బంధాలు పొట్లాలదారాల్లా బలహీనంగా ఉంటాయి పరస్పర ప్రేమానురాగాలనే నైలాన్ దారాలతోనే అవి ముడివడాలి. అంతేకాదు:

ఔదార్యం, సహనం, గుండె విశ్వాసం ఉండాలి. వీటన్నిటితో బాటు ఆర్థిక సుస్థితి అన్నది ప్రప్రథమంగా ఉండాలి. ఇవి ఉన్ననాడు, మతాంతర కులాంతర వివాహాలే కాదు, పెద్దలు కుదిర్చిన పెళ్ళిళ్ళు కూడా సార్థకమవుతాయనడంలో సందేహం లేదు. పెద్దలనుకాదని అభ్యుదయ భావాలతో చేసుకొనే వివాహాలు కొన్ని విచ్ఛిన్నం కావడానికి కారణం పరస్పరావగాహన, సర్దుబాటు తత్వం లోపించడమే కాని కులమతాంతరాలు కావన్న విషయం రచయిత్రి చక్కగా స్పష్టం చేశారు. తీసుకొన్న వస్తువునుబట్టి నవల పరిధి ఇంకా పెరగడానికి అవకాశమున్నా రచయిత్రి ఉద్దేశించిన అంశాలన్నీ ఇందులో సుస్పష్టంగా వెల్లడి అయాయి.

రెండో పుస్తకం 'గాజు పెంకులు' అన్న కథల సంపుటి. ఇందులో మొత్తం పద్నాలుగు కథ లున్నాయి. తాను కూడబెట్టిన ఆస్తి పరులపాలు కాకుండా కాపాడుకోవడం కోసం ప్రహరీ గోడ మీద గుచ్చిన గాజు పెంకులే సింహాచలం మరణానికి కారణ మయాయి అదే పేరుగల కథలో. ఆకలితో వకనకలాడేవాడి పొట్టకు ఆశచూపిన 'రొట్టె ముక్క' సాటి మనుషుల స్వార్థానికి చిహ్నమైంది మరో కథలో. సత్యాన్ని 'ఉరి' తీయవలసివచ్చి నందుకు ఆత్మహననమే అనుభవించిన హాంగ్‌మన్ కథ మూడోది. కూటికి గతిలేని వాడు కోట్లు గడించడమేకాదు, ఆ పాపిష్టి 'డబ్బు కోసం' నానాగడ్డీ కరిచే అధికారుల, నాయకులనైజాన్ని బయట పెట్టాడు మరో కథలో. కులం తక్కువ వాళ్ళమన్న న్యూనతా భావం మనస్సును ఏ విధంగా హింస పెడుతుందో తెలిపే కథ ఐదోది. ఉద్యోగరంగంలో 'ఇన్‌ప్లుయన్సు' ల ప్రభావాన్ని తెలిపేది ఆరో కథ, తక్కినవి 'పద్మశ్రీ ప్రొఫెసర్'. డమ్మీ, ఆదర్శాలు—అనుభవాలు, నేను చేసిన నేరం ఏమిటి ?, ప్రొఫెసర్ పరమేశం, రంగులకల, కీర్తి కండూతి, బహుమతి కథ' అన్నవి. వీటిలో ప్రతి కథకూ సమకాలిక సామాజిక వైయక్తిక జీవనాల్లోని ఒక్కొక్క అంశం కథావస్తువైంది.

కథావస్తువరణంలో శ్రీమతి పరిమళా సోమేశ్వర్‌గారు చూపించిన వైవిధ్యం ఎన్నదగినది, ఆమె చూపు అభ్యుదయ పథోన్ముఖమైనది. దాన్ని మనసా వాచా కర్మణా నిరూపించ గలిగిన రచయిత్రి శ్రీమతి పరిమళ. 'తెల్ల కాకులు' నవలా 'గాజు పెంకులు' కథలూ పాఠకుల్ని అలరిస్తాయనడంలో సందేహం లేదు,

—శ్రీ పోరంకి దక్షిణామూర్తి

నవమౌక్తిక మాల

— శ్రీ రంగినేని సుబ్రహ్మణ్యం

రసహృదయమ్ములు స్పందించే
కమ్మని తీయని రమణీయోహాల తోరణమాలల
రస సౌధానికి కడ్తున్నా !
సమతా నవతా సిం సనమున
నా శాంతి సుందరిని సామ్రాజ్ఞిగా కూర్చొన బెట్టగ
సర్వము సిద్ధము చేస్తున్నా !

నా మదిలో మెదిలే అక్షరమాలల
కవితా మయమౌ నవ మౌక్తిక మాలగా గ్రుచ్చి
గళములో అలంకరించగ తెస్తున్నా !
కాల తరంగిణీ లయమై పోయే ప్రతిక్షణమ్మును
నా కలమ్ముతో చెరగని రూపము నిచ్చి
మానవతా మణి మకుటము శిరమున పెడ్తున్నా !

తమస్సు తెరలను రజస్సు పొరలను పారద్రోలుటకు
నే మమతా నక్షత్రాల కాంతులను
జగతికి పంచగ వస్తున్నా !
ప్రతిక్షణమ్ము ఈ ప్రకృతిలో పరిమళించు అందాల చందముల
ప్రతి నిముషము కన్నులలో వెల్గులుగా నిల్పుకొనుచు
ముందు కడుగు వేస్తున్నా !

నా అక్షర మేళనలో కదిలే మెదిలే
శబ్దస్ఫూర్తిని నా సోదర యువతరానికి
రస్తా వేస్తూ వస్తున్నా !
వెన్నెల కన్నులతో మనసు లోతులను పట్టేస్తూ
నే నిన్న మొన్నటి పాశవికతకు
చెలియలి కట్టను కడ్తున్నా !

మనసులోని మంచిని పెంచే
మహీతలం వెలయించే మనసున్న మనుషులుగా
యువతరాన్ని తీర్చి దిద్ద వస్తున్నా !

జిల్లాల్లో ఏం జరుగుతోంది?

(సమాచార లేఖలు)

నెల్లూరు జిల్లా

నూతన ఆర్థిక కార్యక్రమము గత 19 మాసాలలో ఎంతో విప్లవాత్మకమైన మార్పును తెచ్చింది. ముఖ్యంగా బలహీన వర్గాలకు చెందిన ప్రజల హృదయాలలో ఆశాజ్యోతి వెల్గించిందనే చెప్పాలి. సాంఘిక వ్యతిరేక శక్తులకు యిది అశనిపాతంగా పని చేస్తున్నది. ప్రభుత్వ యంత్రాంగంలో గల స్తబ్దత చాలవరకు తొలగిపోయి అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు అమలు జరగడంలో వేగం పుంజుకుంటున్నది.

రాష్ట్రం మొత్తంమీద నెల్లూరు జిల్లా భూ పరిమితుల చట్టం అమలు పరచడంలో భూమిలేని నిరుపేదల, వ్యవసాయ కూలీల స్థితిగతులను బాగుపర్చే కృషిలో ప్రథమ స్థానాన్ని ఆక్రమిస్తున్నది. 1973 భూ సంస్కరణల చట్టం క్రింద జిల్లాలో 15,606 (ప్రకటనలు) డిక్లరేషన్స్ దాఖలా చేయగా యింతవరకు 15465 కేసులు పరిశీలించబడినవి. 141 కేసులలో పరిశీలన పూర్తి కావలసి యున్నది. అవైనా యితర జిల్లాలనుండి అందవలసిన సమాచారం మూలంగా నిల్చిపోయాయి. జిల్లాలో గల నాల్గు ట్రిబ్యునల్స్ నిర్విరామంగా పనిచేసి యింతవరకు 15257 కేసులను పరిష్కరించాయి. ఇందులో 2709 కేసులలో మిగులుభూమి లభిస్తున్నది. 71390 ఎకరముల మెట్టభూమి 9460 ఎకరముల మాగాణి మిగులు భూమిగా తేలింది. మిగులు భూమిని తేల్చడంలోనేగాక స్వాధీనం చేసుకోడంలోను, పంపిణీ చేయడంలోనూ, యీ జిలా ముందంజవేసింది. 23792 ఎకరములు స్వాధీనం చేసుకొని ఇంతవరకు 16373 ఎకరములను, 7643 షెడ్యూలు కులములకు, 4106 షెడ్యూలు జాతులకు, 2699 వెనుకబడిన జాతులకు, 234 యితర పేద కుటుంబాలకు (మొత్తం 14712) భూమి పంపిణీ చేస్తారు. తరతరాలుగా భూమితల్లిని నమ్ముకొని పరిశ్రమిస్తున్న యీ బక్కయ్యలు నేడు భూమికి స్వంతదారులైనారు వారి బ్రతుకుల బాట మలుపు తిరిగింది. వారిలో క్రొత్త ఆశలు చిగురించాయి. నవభారత నిర్మాణంలో వారు మున్ముందు భాగస్వాములై పురోగమిస్తారనడంలో ఏలాంటి సందేహంలేదు.

భూమిలేని పేదలకు ప్రభుత్వ భూములను పంచిపెట్టడంలోను, జిల్లా అగ్రగామిగా నిలిచింది. 1-11-1969 నుండి అనగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తలపెట్టిన బంజరుభూమి పంపిణీ తీవ్రతర కార్యక్రమం లగాయతు యింతవరకు 1,48,013 ఎకరములు పంచిపెటబడినది. 30 వేల ఎకరము లకు పైగా పంపిణీ జరిగిందంటే యీ కార్యక్రమం ఎంత చురుకుగా సాగుతున్నదో ఊహించుకోవచ్చు.

పొలాలు పంచిపెట్టడంతో వెనుకటి రోజులలో తృప్తిపడేది ప్రభుత్వం. గత అనుభవాల దృష్ట్యా పేద ప్రజల ఆర్థిక దుస్థితిని గుర్తించి జిల్లా యంత్రాంగం బంజర్లను సాగులోనికి తెచ్చేందుకు ఆర్థిక సహాయం చేస్తున్నది. సన్నకారు రైతుల అభివృద్ధి సంస్థ, షెడ్యూలు కులాల, షెడ్యూలు జాతుల కార్పొరేషన్, సహకార బ్యాంకులు, జాతీయ బ్యాంకులు తదితర సంస్థలనుండి ఋణాలు సబ్సిడీ సదుపాయం కలుగచేస్తున్నది. దీనితో మరు భూములన్ని మొగ్గతొడుగుతున్నాయి. ఆత్మకూరు తాలూకా అప్పారావు పాలెం సహకార వ్యవసాయ సంఘ సభ్యులు హైబ్రీడ్ జొన్న పదింతలు అధిక దిగుబడి సాధించి రైతులను ఆశ్చర్యంలో ముంచి వేశారు. ఇలా ఎన్నో సందర్భాలు సంభవిస్తున్నాయి.

బంజరు భూములను సాగులోనికి తెచ్చేందుకు జిల్లాలో ఒక బృహత్తర యజ్ఞం సహకార రంగంలో జరుగుతున్నది. డిసెంబరు నెలాఖరుకు ఈ జిల్లాలో 360 సహకార వ్యవసాయ సంఘాలు నెలకొల్పబడినవి. ఈ సంఘాలలో 15,317 మంది షెడ్యూలు కులాల, 5346 షెడ్యూలు జాతుల, 5717 వెనుకబడిన కులాల, 319 యితర పేద కుటుంబాలవారు సభ్యత్వం కల్గి ఉన్నారు. భూమి విస్తీర్ణం 35786 ఎకరములు. ఇందు 26710 యెకరములలో మెట్ట సేద్యం కొనసాగుతున్నది. సన్నకారు రైతుల అభివృద్ధి సంస్థ షెడ్యూలు కులాల, షెడ్యూలు జాతుల కార్పొరేషన్ల బ్యాంకుల ఆర్థిక సహాయంతో యీభూములను సాగులోనికి తెచ్చేందుకు యింతవరకు 164 వ్యవసాయ బావులు త్రవ్వబడినవి. 122 బావుల పని జరుగుతున్నది. 351 ఫిల్టర్ పాయింట్లు వేయబడినవి. 425 ఆయిల్ యింజన్లు. 58 కరెంటు మోటార్లు బిగించబడినవి. 19,242 ఎకరముల భూమి మరమత్తులు పూర్తయినవి. 1 కోటి 43½ లక్షల రూపాయలతో రూపొందించబడిన యీబృహత్తర కార్యక్రమానికి యింతవరకు రూ. 56½ లక్షలు ఖర్చు అయింది.

ఈ కుటుంబాల పోషణకు అదనపు ఆదాయం లభించేందుకు స్వయం ఉపాధి కార్యక్రమాలు అనుబంధించబడినవి. పాడిపశువులు గొఱ్ఱెలు, ఎద్దులు పెంపకం. నైలాను, నూలు పంపిణీ ద్వారా 7621 బలహీన వర్గాల కుటుంబాలకు 67 లక్షలతో స్వయంఉపాధి కల్పించబడినది. ట్రాక్టర్ రిపేరు, టైర్ రిపేరింగ్ తదితర వృత్తులలో శిక్షణ యివ్వబడుతున్నది.

ప్రభుత్వభూములను అక్రమంగా ఆక్రమించుకొన్నవారిని దొంగ పట్టాదారులను, ఆ భూములనుండి జిల్లా యంత్రాంగం విశేషంగా ఖాళీ చేయించింది.

షెడ్యూలు కులముల, షెడ్యూలు తరగతుల తదితరులకు ఇండ్ల స్థలాలు పంపిణీ భారీయెత్తున నిర్వహించడం జరుగుతున్నది. ఏప్రిల్ 76 నుండి డిశంబరు ఆఖరు వరకు 7843 మందికి యిండ్ల స్థలాలు భూసేకరణచేసి యివ్వబడినది. మరియు 730 ఎకరాల ప్రభుత్వ భూమిలో 12276 మందికి నివేశన స్థలాలు మంజూరు చేశారు. ప్రైవేటు స్థలాల్లోచిరకాలంగా యిండ్లు కట్టుకొని

నివాసం చేస్తున్న 1,565 కుటుంబాలకు పట్టాలు ఇవ్వబడినవి. భూపరిమితి చట్టం క్రింద లభించిన మిగులు భూమిలో 1,286 మందికి యిండ్లస్థలాలు చూపించారు. మొత్తంమీద ఏప్రిల్ 76 నుండి డిశంబరు ఆఖరు వరకు 22,970 మందికి యిండ్లస్థలాలు లభ్యమైనాయి. గత సంవత్సరం 23 లక్షల 73 వేలు అక్విజిషన్ కొరకు జిల్లాలో ఖర్చయింది. వర్తమాన సంవత్సరానికి ఇరవై లక్షలు మంజూరు చేయబడినది.

పేదల ఋణాలపై ప్రభుత్వం మారటోరియం ప్రకటించడంతో పేదలకు వడ్డీ వ్యాపారస్తుల నుంచి ఋణాలు లభించడంలో కొంత యిబ్బంది ఏర్పడింది. ప్రత్యామ్నాయంగా జిల్లా కేంద్ర సహకార బ్యాంకు, జాతీయం చేయబడిన బ్యాంకులు, ప్రభుత్వం నెలకొల్పిన వివిధ ఆర్థిక కార్పొరేషన్ల ద్వారా ఋణ సదుపాయం జరుగుతున్నది. నెల్లూరు సహకార కేంద్ర బ్యాంకు జూన్ 76 నుండి డిశంబరు ఆఖరుకు బలహీన వర్గాలకు 117 లక్షలు ఋణాలుగా మంజూరు చేసింది. 94 సహకార వ్యవసాయ సంఘాలు ఆర్థిక సహాయం పొందేందుకు యీ బ్యాంకుకు అనుబంధించబడ్డాయి. సన్నకారు రైతుల అభివృద్ధి సంస్థ ద్వారా యింతవరకు 32.31 లక్షల సబ్సిడీ యివ్వబడింది. దీని మూలంగా 11,343 ఎకరములు మరమత్తు చేయబడి సాగులోనికి వచ్చాయి. 8,365 సన్నకారు రైతులు లాభం పొందారు. డిశంబరు ఆఖరుకు 15 లక్షల వరకు విత్తనాలు, ఎరువులు, క్రిమి సంహారక మందుల కొనుగోలుకు స్వల్పకాలిక ఋణాలు మంజూరు చేసింది. నెల్లూరు జిల్లాలో ఆంధ్రప్రదేశ్ సహకార వ్యవసాయాభివృద్ధి బ్యాంకు వారు ఈ సంవత్సరములో మూడుకోట్ల రూపాయల ఋణాలు పంపిణీచేసి రికార్డు స్థాపించారు.

కంట్రోలు గుడ్డ సహకార సంఘాల ద్వారా పేద ప్రజలకు ధారాళంగా అందుతున్నది. డిశంబరు 76 ఆఖరుకు జిల్లాలో 12 లక్షల 85 వేల మీటర్ల గుడ్డ అమ్మకం జరిగింది. దీని విలువ 32 లక్షల దాకా ఉంటుంది.

జిల్లాలో 179 విద్యార్థి వసతి గృహాలు పనిచేస్తున్నాయి. వీనిలోని 10,187 మంది విద్యార్థులకు బియ్యం తదితర నిత్యఅవసర వస్తువులు పర్మిట్లు ద్వారా సరఫరా జరుగుతున్నది. పాఠ్యపుస్తకాలు, నోటు పుస్తకాలు కూడా వీరికి ఉచితంగా లభిస్తున్నవి. ఇతర విద్యార్థులకు కూడా కంట్రోలు ధరకు నోటుపుస్తకాలు అమ్మకం జరుగుతున్నది. జూన్ 76 నుండి నవంబరు ఆఖరుకు 12½ లక్షల నోటు పుస్తకాలు అమ్మకం జరిగింది. ఇంతేగాక విద్యాసంస్థలలో 141 బుక్ బ్యాంకులు నెలకొల్పబడినవి.

1976-77 సంవత్సరమున హరిజన, వెనుకబడిన కులాల హాస్టల్ నిర్వహణకై జిల్లాలో రూ.19½ లక్షలు, అలాగే గిరిజన హాస్టళ్ళకు మరో 4 లక్షల 85 వేలు వెచ్చించారు. స్కాలర్‌షిప్పులు కూడా బహుళంగా పేద విద్యార్థులకు అందుతున్నాయి.

ఈ ఏడాది హరిజన, గిరిజన కాలనీలలో 240 ప్రాథమిక పాఠశాలలు ప్రారంభించబడినవి. సరైన వసతి లేక మధ్యంతరంగా చదువు ఆగిపోయిన విద్యార్థుల సౌకర్యార్థం 17 రాత్రి ప్రాథమిక పాఠశాలలు కావలి సమితిలో తెరువబడి పనిచేస్తున్నాయి. జిల్లాలో తక్కిన సమితులలో కూడా యీ రకం పాఠశాలలు ప్రారంభం కాగలవు.

వర్ణాంతర వివాహాలకు 1.50 లక్షలు యీ ఏడాది మంజూరుకాగా యింత వరకు 60 వేలు ఖర్చు అయింది. ఇటీవల గూడూరులో 45 సామూహిక వివాహములు ఒకే వేదిక మీద జరగడం విశేషము.

జిల్లాలో 116 మంది అప్రంటిస్ శిక్షణ పొందుతున్నారు. వీరిలో అధికులు బలహీన వర్గాలకు చెందినవారే.

బలహీన వర్గాల సంక్షేమంతోపాటు అభివృద్ధి కార్యక్రమాల అమలులో కూడా ఎంతో ఉత్సాహం, వేగం కనిపిస్తుంది. అసంపూర్ణముగా నిల్చిపోయిన మైనర్ ఇరిగేషన్ పథకాలు పరుగు లంకించుకున్నాయి. కావలి కాల్వ పనిలో 3,000 మంది కూలీలు నిమగ్నులైయున్నారు. కనుపూరు కాల్వ జూన్ 78 నాటికి, గండిపాలెం ప్రాజెక్టు జూన్ 79 నాటికి పూర్తికాగలవని విశ్వసింపబడుతున్నది.

నెల్లూరుజిల్లా ప్రజల చిరకాల వాంఛ అయిన సోమశిల పని చురుకుగా సాగుతున్నది. ఈ ప్రాజెక్టు నిర్మాణములో వ్యవసాయ విప్లవానికి నాంది జరుగుతున్నది. వ్యవసాయశాఖ ప్రవేశపెడుతున్న అధికోత్పత్తికి వంగడాలు, అధిక ఆహారోత్పత్తికి మరింత దోహదం చేస్తున్నవి. జిల్లా యంత్రాంగం ధాన్యం తదితర నిత్యావసర వస్తువుల ధరలు పెరిగిపోకుండతగిన చర్యలు తీసుకొంటున్నారు. రేషన్‌కార్డుద్వారా బియ్యం, చక్కెర తదితర నిత్యావసర వస్తువుల సర్ఫరా జరుగుచున్నది.

చేనేత రంగానికి రాష్ట్రప్రభుత్వము చేకూర్చిన ప్రోత్సాహముతో ఆవర్గాలలో నూతనోత్సాహము వెల్లివిరుస్తున్నది.

—శ్రీ యం. చంద్రశేఖరయ్య

కరీంనగర్ జిల్లా

బ్యాంకింగ్ అభివృద్ధిపై 1969 లో గాడ్గిల్ పరిశీలన బృందం సూచనల ప్రాతిపదికగా జిల్లాసర్వతోముఖాభివృద్ధికి వలసిన ఆర్థిక సహాయాన్ని అన్నిరంగాలలో అందచేయడానికి, ఈ అభివృద్ధికార్యక్రమంలో అన్ని వాణిజ్య బ్యాంకులు సమిష్టిగా కృషి సల్పేందుకు వీలుగా లీడ్ బ్యాంకు అయిన స్టేట్ బ్యాంక్ ఆఫ్ హైదరాబాదు వారు జిల్లాకు రు.32.71 లక్షలతో ఒక బృహత్తర ఋణ సహాయ పథకాన్ని తయారు చేశారు.

ఈ పథకాన్ని రూపొందించేముందు లీడ్ బ్యాంకు వారు జిల్లాలో నలుమూలలపర్యటించి, అన్నిరంగాల అవసరాలను సర్వే చేశారు. ఈ పరిశీలనను అనుసరించి ఋణసహాయ పథకం తయారుచేయడం జరిగింది. ఇది పూర్తి జిల్లా అభివృద్ధి పథకం.

ఈ పథకంలో సూచించబడిన సాంకేతిక, ఆర్థిక అవసరాలకు వివిధ బ్యాంకులద్వారా రుణాన్ని అందజేసేందుకు అప్పుడే చర్యలు ప్రారంభించారు. దీని ఫలితంగా జిల్లాలోని అన్ని ప్రాంతాల ప్రజలకు బ్యాంకు సౌకర్యం కల్పించేందుకు ఇదివరకు ఉన్న 35 బ్యాంకు బ్రాంచీలను కలుపుకొని బ్రాంచీల సంఖ్య 75కు పెంచడానికి సత్వర చర్యలు గైకొంటున్నారు. ఇది సాధారణ ఆర్థికావసరాలను తీర్చడమేగాక బ్యాంకులు రానున్న ప్రణాళికా కాలంలో చేయవలసిన కార్యక్రమాన్ని నిర్దిష్టం చేసింది. జిల్లాలో ప్రస్తుతం ఉన్న 14 పంచాయతీ సమితులను సంప్రదించి అక్కడి వృత్తి, వ్యాపార, రవాణా, వ్యవసాయం, భూవసతి పంటలు ఆదిగాగల వాటిని దృష్టిలో పెట్టుకొని ఒక్కొక్క సమితిని ఒక్కొక్క యూనిట్‌గా ఏర్పాటు చేశారు. ప్రణాళిక అమలు సౌలభ్యంకొరకు జిల్లాను 3 భాగాలుగా విభజించారు. మంథెని, పెద్దపల్లి, సుల్తానాబాద్, జగిత్యాల, మల్యాల, మెట్టుపల్లి సమితి మొదటి విభజనలో ఉండగా, రెండవ దానిలో సిరిసిల్ల, వేములవాడ, భీమదేవరపల్లి, హుజూరాబాద్, కరీంనగర్, హుస్నాబాద్, గంగాధర సమితులు, మూడవ విభజనలో మంథెని మహదేవపూర్ సమితులు ఉన్నాయి.

ఈ ప్రణాళిక రూపొందించడంలో పరిశీలక బృందం కమాండ్ ఏరియా డెవలప్‌మెంట్ ఆఫీసర్లను, పోచంపాడు అధికారులను, సి. ఎస్ ఐ ఆర్ అధికారులను, పరిశ్రమ అధికారులను, తదితర సేవా సంస్థలను సంప్రదించి పథకం ఏవిధంగా అమలు పర్చాలనే విషయంపై నిర్ణయం గైకొన్నారు.

సత్వర అభివృద్ధికి, ప్రణాళిక అమలుకు సానుకూలమైన జిల్లాలోని మరొక కేంద్రాన్ని ఏర్పాటు చేసుకుని, దానిద్వారా వ్యవసాయాభివృద్ధికి సంబంధించిన విత్తనాలు, ఎరువులు, యంత్ర సామగ్రి, రిపేర్లు, పశుగణాభివృద్ధి, గోదుములు, మార్కెటు వసతులు చురుకుగా అందించేందుకు వీలు కల్పించారు. ఈ ఆర్థిక సహాయం ఒక్క వాణిజ్య బ్యాంకులద్వారానేకాక, సహకారబ్యాంకుల నుండి, ఎగ్రికల్చరల్ రీఫైనాన్స్ మరియు డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్ నుండి కూడా లభింపచేస్తారు. ఇంకా సన్నకారు రైతుల అభివృద్ధి సంస్థ, ఆం. ప్ర. పరిశ్రమల అభివృద్ధి సంస్థ, ఆం. ప్ర. షెడ్యూల్డు కులాలు, వెనుకబడిన తరగతుల ఆర్థిక సంస్థ, గ్రామీణ పరిశ్రమల ప్రాజెక్టు, రైతు సేవాసంఘాలు తదితర సంస్థల ద్వారా కూడా యీ పథకంలో రుణసహాయాన్ని కల్గిస్తారు.

ఈ ప్రణాళికా కాలంలో పైరు రుణాల క్రింద రూ. 1153.362 లక్షలు, చిన్నతరహా నీటి వనరులకు రూ. 169.913 లక్షలు, భూ అభివృద్ధి పథకం క్రింద రూ. 476.222 లక్షలు, యంత్ర సామగ్రికి రూ. 79,050 లక్షలు, వ్యవసాయ అనుబంధిత కార్యక్రమాలకు రూ. 146.200 లక్షలు, ఇతరాలు రూ. 140 660 లక్షలు మొత్తం రూ. 2165.407 లక్షలు వ్యవసాయాభివృద్ధికిగాను. పరిశ్రమకు సంబంధించి పెద్ద, మధ్య తరహా పరిశ్రమలకు రూ. 483.760 లక్షలు, చిన్నతరహా పరిశ్రమలకు రూ. 503.822 లక్షలు మొత్తం రు. 983.572 లక్షలు ఖర్చుచేస్తారు. ఇక సేవా కార్యక్రమాలకు రు. 118.431 లక్షలు వ్యయం చేస్తారు. ఈ విధంగా మొత్తం రూ. 3271.410 లక్షలు రుణాన్ని అందజేస్తారు.

వ్యవసాయం క్రింద క్రొత్త వ్యవసాయ బావులు, పంపు సెట్లు, ఆయిల్ ఇంజన్లు, లిఫ్టు ఇరిగేషన్ పథకాలు, ట్రాక్టర్లు, పవర్ టిల్లర్స్, ఆగ్రో సర్వీస్ సెంటర్స్, దుక్కిటెద్దు, గోబర్ గ్యాస్ ప్లాంటులు, పాడి పశువులు, కోళ్ళ పెంపకం, గొర్రెలు, చేపల పెంపకం ఉంటాయి.

పరిశ్రమల క్రింద రైసుమిల్లులు ఆధునిక హల్లర్లు, నూనె మిల్లులు, చర్మశుద్ధి కర్మాగారాలు, ఇటుకల తయారీ యూనిట్లు, రంపపు మిల్లులు, పేపర్ మిల్లులు, ఎగ్‌పౌడర్ కాంప్లెక్సులు, మరమగ్గాలు, అద్దకం, పశుగ్రాసం, క్రిమిసంహారక మందులు, బేకరీలు మొదలగునవి ఉంటాయి.

ఎరువులు, జనరల్ స్టోర్లు, పాన్‌షాపులు, ఇంజనీరింగ్ వర్క్‌షాపులు, మోటర్ వైండింగ్ వర్క్‌షాపులు, సైకిల్ రిపేరింగ్ యూనిట్లు, టైలరింగ్ యూనిట్లు తదితరాలు సేవా పథకాల క్రింద గుర్తిస్తారు.

ఈ పథకం ఏ ఒడుదుడుకులు లేకుండా సక్రమంగా అమలు జరిగిన పక్షంలో కరీంనగర్ జిల్లా భవిష్యత్తు మరొక క్రొత్త మలుపు తిరుగుతుందనడంలో సందేహంలేదు.

—శ్రీ వి. రామమోహనరావు

తూర్పుగోదావరి జిల్లా

శ్రీకాకుళం జిల్లా సమాచార పౌరసంబంధశాఖ ఆధ్వర్యము శ్రీకాకుళం జిల్లా జర్నలిష్టు బృందం ఫిబ్రవరి 3వ తేదీనుండి 7వ తేదీ వరకు తూర్పు గోదావరి జిల్లాలో పర్యటించి అభివృద్ధి కార్యక్రమములను చూశారు. ఈ బృందంలో హిందూ ప్రతినిధి శ్రీ పి. ఎస్. ఆచార్య; ఇండియన్ ఎక్స్‌ప్రెస్ విలేఖరి శ్రీ టి. శివరావు ఆంధ్ర జ్యోతి ప్రతినిధి శ్రీ పి. రాఘవేంద్రరావు; ఈనాడు ప్రతినిధి శ్రీ ఎ. వి రమణ; దక్కన్ క్రానికల్ విలేఖరి శ్రీ కె. ఎస్. లక్ష్మణరావు సమాచార, పౌరసంబంధ శాఖ సిబ్బంది వున్నారు.

ఈ బృందం అన్నవరం శ్రీ సత్యనారాయణస్వామి దర్శనం చేసుకొని, రంపచోడవరం గోదావరి ప్లైవుడ్ లిమిటెడ్ ఫ్యాక్టరీని ప్రథమంగా దర్శించింది. ఏజన్సీ ప్రాంతంలో గిరిజనుల ఆర్థికాభివృద్ధికి, బహుశ రాష్ట్రంలోనే స్థాపించబడిన మొట్టమొదటి ఫ్యాక్టరీ యిదే కావచ్చును. వర్క్సు మేనేజరు శ్రీ ఎం.వి.డి. మీనన్ స్వాగతంచెప్పారు.

ఫ్యాక్టరీ వివిధ వుత్పత్తులను, పద్ధతులను, ఉపయోగిస్తున్న యంత్రపరికరములను శ్రీ మీనన్ ఈబృందానికి చూపించి వివరించారు. ఈ ప్రాజెక్టు మొత్తంరూ 142లక్షలపెట్టుబడితో నెలకొల్పబడింది. ఇందులో ప్లైవుడ్ తయారు చేయడంలో ప్రముఖమైన నిపుణులుపారిశ్రామికవేత్త శ్రీ ఎన్. వెంకయ్య 26% వాటా, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ యిండస్ట్రియల్ కార్పొరేషన్ 25% వాటాను, మిగిలిన 49% వ్యక్తుల నుండి షేర్లు వసూలు చేసి ఈ ఫ్యాక్టరీ నిర్మించారు.

తక్కువ కాలంలోనే వివిధరకాల ప్లయివుడ్‌ను తయారు చేయడంలో గణనీయంగా ముందుకు వస్తూంది. ఈఫ్యాక్టరీ పూర్తి అయిన తరువాత సుమారు 6 వేల మందికి ఉపాధి కలుగుతుందని అంచనా.

తరువాత ఈ బృందం సిరిగిందలపాడు గిరిజన సంక్షేమ ఉద్యానవనమును దర్శించారు. ఈ ఫారం1953లో 30 ఎకరములలో ప్రారంభించబడింది, దరిమిలా 1959లో మరో20ఎకరములలో విస్తరింపబడి ఏజన్సీప్రాంతంలోని గిరిజన రైతుల అవసరాలను తీర్చడానికి ఎంతో వుపకరిస్తూంది. ఈక్షేత్రంలో అనేక రకాల ఫలములఅంటులు తయారు చేయబడుచున్నవి. ముఖ్యంగా 50 రకాల మామిడి అంటులు వుత్పత్తి చేయడం ఎంతో గమనార్హమైనది. రూ. 38 వేల నిధులతో పనిచేస్తూ గిరిజన రైతులకు పండ మొక్కలు సరఫరా చేయుటలో ద్విగుణీకృతమైన పాత్ర నిర్వహిస్తూన్నది.

తరువాత ఈ బృందం రంపచోడవరం సమితి ఆఫీసును దర్శించింది. బ్లాక్ డెవలప్‌మెంట్ ఆఫీసరు శ్రీ ఎ. జె. రామారావు విస్తరణాధికారులతో స్వాగతం చెప్పారు. గిరిజన సమితిలో వివిధ సంక్షేమ కార్యక్రమాలను సంక్షిప్తంగా వివరించారు. గిరిజనులలో విద్యా తృష్ణను ఆదుకోవడానికి 7 ఆశ్రమ పాఠశాలలు ప్రారంభించబడినాయని, సుమారు 64 ఎస్.ఎన్.పి. సెంటర్లు నడపబడుచున్నవనియు, బ్లాకు కేంద్రంలో ఒక వాణిజ్యబ్యాంకు ప్రారంభించవలసిన అవశ్యకత వుందనీ తెలియజేయబడింది. మొదటి రోజు అంతటితో పరిసమాప్తమయినది. రెండవ రోజు కార్యక్రమము రాజమండ్రి శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగం స్టేట్ హోంను దర్శించడంతో, ప్రారంభమయినది. స్త్రీ జన సంక్షేమశాఖ అసిస్టెంటు డైరక్టర్ శ్రీమతి ఎం. లక్ష్మీతులసి పాత్రికేయులకు స్వాగతం చెప్పి హోం నిర్వహిస్తున్న వివిధ కార్యక్రమములు చూపించారు. ప్రస్తుతం హోంలో 62 మంది స్త్రీలు కలరు, భర్తలు వదిలిన వారు, అనాథలు, విధవలు ఈ హోంలో ఆశ్రయం తీసుకుంటున్నారు. వారిని స్వయం శక్తితో జీవించేలాగున 3సంవత్సరాలపాటు వారి అభిరుచినిబట్టి వివిధ వృత్తులలో శిక్షణ ఈయబడుతుంది. ఈ సంస్థ 1905లోవిక్టోరియా విడోహోంగా స్థాపించబడింది. తరువాత అది శ్రీ వీరేశలింగం స్టేటు హోంగా మారింది. దీనిని ఆంధ్రప్రదేశ్ స్త్రీ,శిశు సంక్షేమశాఖ వారు 25 సం॥ లకు లీజుకు తీసుకుంది. తరువాత ఈ బృందం కాకినాడ పడవల నిర్మాణం కేంద్రాన్ని దర్శించింది, ప్రొడక్షన్ మేనేజర్ శ్రీ బి. ఆర్. రఘునాథశాస్త్రి స్వాగతం చెప్పారు. రెండు సంవత్సరాల కాలంలో ఈ కేంద్రం వివిధ రంగాల్లో సాధించిన ప్రగతిని ఆయన వివరించారు. యార్డును అంతా బృందానికి చూపించారు. 1959 నుండి యింతవరకు 655 బోటులు నిర్మించినట్లు చెప్పారు శ్రీ శాస్త్రి. సరాసరి మర పడవల ఖరీదు రూ. 1.5 లక్షలనుండి రూ 1.80 లక్షలవరకు వుంటుంది. శ్రీ ఫాబ్లో అనే విదేశీయుడు 1954లో కాకినాడలో మరపడవలను రూపొందించాడు. యిప్పుడు ఈ సంస్థ ఆంధ్రప్రదేశ్ మత్స్య పారిశ్రామిక ఫైనాన్సు కార్పొరేషన్ యొక్క నేతృత్వంలో దిన దిన ప్రవర్ధమానమవుతూంది. రాష్ట్రంలోని మత్స్య కార్మికులఅవసరాలను తీర్చడానికి స్వయం సమృద్ధిని సాధించడానికి కృషి జరుగుతూంది. రూ. 55 లక్షల పెట్టుబడితో నడపబడుతున్న ఈ ప్రాజెక్టు భవిష్యత్తులో యింకా ఎంతో ప్రగతి సాధించబడే అవకాశాలు మెండుగా వున్నాయి.

తూర్పు గోదావరి జిల్లా కలెక్టరు శ్రీ యు. బి. రాఘవేంద్రరావుతో పత్రికా ప్రతినిధుల బృందం గోష్టి జరిపారు. మూడవ రోజు కార్యక్రమం ప్రారంభమయినది. జిల్లా వ్యాప్తంగా జరుగుతున్న మహత్తరమైన అభివృద్ధి సంక్షేమ కార్యక్రమాలను కలెక్టర్ వివరించారు. రూ 4 కోట్ల రూపాయలతోఅమలాపురంలో ప్రారంభించం బోయే'మాసర్ ప్లాన్'ఆయన వివరించారు. ఈ ప్లాన్ ప్రకారం కోస్తా ప్రాంతంలోని మత్స్య కార్మికులకు ఎంతో ప్రయోజనం చేకూరుతుంది. 20సూత్రాల ఆర్థిక కార్యక్రమం క్రింద చేపట్టిన ప్రగతి కార్యక్రమాలు ఆయన వివరించారు. బలహీన వర్గాల అభివృద్ధికి రూ. 1.5 కోట్లు మార్జిన్ ధనం వ్యయపరచి అనేక ఆర్థిక కార్యక్రమాలు చేబట్టినట్లు తెలియజేశారు. 15% రిజర్వు నిధులనుండి సుమారు రూ 40 లక్షలు హరిజన వాడలలో రహదారులు, మంచినీటి నూతులు నిర్మాణమునకు ఖర్చు చేసినట్లు ఆయన చెప్పారు. ప్రస్తుత సంవత్సరములో 20 వేల ఇళ్ళ స్థలములు బలహీన వర్గాలవారికి పంచిపెట్టినట్లు కలెక్టర్ వివరించారు.

తరువాత ఈ బృందం అమలాపురం పద్మావతి మహిళా సూపర్ బజారును దర్శించింది. ఈ సూపర్ బజారు పనిచేయు తీరుకు పాత్రికేయులు ఎంతో హర్షించారు.

తరువాత అంబాజీపేట కొబ్బరి పరిశోధనా స్థానమును దర్శించారు. శ్రీ కె. వెంకటరెడ్డి స్వాగతం చెప్పారు. ఈ పరిశోధన స్థానంలో వివిధ కార్యక్రమాలను బృందానికి చూపించారు. కొబ్బరి పంటను రక్షించడంలో–అభివృద్ధి చేయడంలో చేయుచున్న కృషిని ఆయన వివరించారు.

ర్యాలి, జగన్మోహిని దేవాలయం కోటిపల్లి ద్రాక్షారామ, భీమేశ్వర దేవాలయం పాత్రికేయులు తమ పర్యటనలో సందర్శించారు. తూర్పుగోదావరి జిల్లాలో జరుగుతున్న అనేక అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు తెలుసుకొన్నారు.

—శ్రీ కుసుమ ధర్మారావు

PUBLISHED BY THE DIRECTOR, DEPARTMENT OF INFORMATION AND PUBLIC RELATIONS GOVT. OF ANDHRA PRADESH HYDERABAD.
PRINTED BY THE DIRECTOR OF PRINTING, GOVT. OF ANDHRA PRADESH, AT THE GOVT. CENTRAL PRESS HYDERABAD

స్వీయ చరిత్ర ఆధారంగా - బుజ్జాయి

చెన్నపట్నంలో వివాహానికి వస్తామన్న పెద్దలు ఆఖరు నిముషంలో జారుకున్నారు. పేరు పడినవారు చాలా మంది ఈ పేరు విని చూద్దామని వచ్చారు. ఏమైతేనేం అక్కడ వివాహం జరిపించాడు.

1884లో బందరు నుంచి వీరేశలింగానికి ఒక ఉత్తరం వచ్చింది.



వీరేశలింగానికి ఆరోగ్యం బాగా లేకపోయినా భయంకరమైన ఎండల్లో ఒక వితంతువుని వెంటపెట్టుకుని భార్యతో బందరు చేరాడు. వీరేశలింగం అక్కడికి వస్తున్నాడని తెలిసి పురజనులు గుంపులుగా వీధుల్లో నిలుచున్నారు.

న్యాయవాది సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి ఇంటి గుమ్మం దగ్గర--



సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి బైటకు కూడా రాలేదు. లోపలే దాక్కున్నాడు. వీరేశలింగం దానికి నిరుత్సాహపడలేదు. ఆ ఊళ్ళో మరొకరి ఇంట్లో రెండు రోజులు ఉండి, అక్కడ పునర్వివాహం గురించి ఉపన్యాసాలు ఇచ్చాడు.



కొంతకాలానికి బళ్ళారి నుంచి ఉత్తరం వచ్చింది. వీరేశలింగం అక్కడికి వెళ్ళాడు. అక్కడ మొదటి వితంతువు వివాహం జరిపించాడు. మునుపటివలె భారీ ఎత్తున ఖర్చుపెట్టి జరిపించలేకపోతున్నాడు. కారణం తన దగ్గర ఉన్నడబ్బు రాన్రాను అయిపోయింది.



ఈ విధంగా వితంతువు వివాహం చేసుకున్న తర్వాత వాళ్ళు వీరేశలింగాన్ని ఉద్యోగాలు కావాలని, ఇళ్ళు లేవని బాధించేవారు. ఈ బాధలతో ఉబ్బసవ్యాధి ఎక్కువయింది.



సంఘంలో ఏ అవినీతి, ఏ దురాచారం జరిగినా తన పత్రికలో పట్టుకు ఏకేసేవాడు.

ఆ ఊళ్ళో ఉన్న ధర్మ వైద్యశాలలో జరుగుతున్న అక్రమాలు - రోగులకు పాలు బదులు గంజి అన్నం బదులు బూజున్న రొట్టెలు ఇస్తున్నట్లు మన వీరేశలింగానికి తెలిసింది

అక్కడకి వెళ్ళాడు.



వీరేశలింగం వస్తున్నాడని తెలిసే ఆసుపత్రి అధికారి తలుపులు బిగాయించుకుని కూర్చున్నాడు. ఆ ఆసుపత్రిలో జరుగుతున్న అక్రమాలు ఉన్నతాధికారులకు వ్రాశాడు. కొంతకాలానికి ఆసుపత్రి అధికారుల మీద చర్య తీసుకున్నారు.

(ఇంకా ఉంది)

